

Kansainvälinen Itä-Suomi

Itä-Suomen maahanmuutto- strategia 2017

Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala

LISBETH MATTSSON | NIINA KIVILÄ

Kansainvälinen Itä-Suomi

KANSAINVÄLINEN
ITÄ-SUOMI

Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017

Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala

LISBETH MATTSSON
NIINA KIVILÄ

ELINVOIMAA ALUEELLE 7 | 2012

**KANSAINVÄLINEN ITÄ-SUOMI
ITÄ-SUOMEN MAAHANMUUTTOSTRATEGIA 2017
POHJOIS-SAVO, ETELÄ-SAVO JA POHJOIS-KARJALA**

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

**Taitto: Anne Räisänen/Kopijyvä Oy, Kuopio
Kannen kuva: Suomen Kuvapalvelu Oy
Valokuvat: Kari Puustinen, Niina Kivilä
Painotalo: Kopijyvä Oy**

**ISBN 978-952-257-606-4 (painettu)
ISBN 978-952-257-607-1 (PDF)**

**ISSN-L 2242-282X
ISSN 2242-282X (painettu)
ISSN 2242-2838 (verkkajulkaisu)**

URN:ISBN:978-952-257-607-1

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus

Esipuhe

Kansainvälinen Itä-Suomi

Itä-Suomen alueella on valtakunnan keskiarvoa vähemmän kansainvälisiä kasvuyrityksiä. Myös viennin merkitys alueloudelle on pienempi kuin väestösuutemme edellyttäisi. Maakuntiemme yksi suurimmista haasteista on kansainvälistyminen.

Toinen merkittävä haaste on ikääntyminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen alueen elinkeinoelämälle julkiset palvelut mukaan luettuna. Suurten ikäluokkien ikääntyessä alueitamme uhkaa työvoimapula.

Yksi vastaus työvoimapulaan on työperäinen maahanmuutto. Tarvitsemme alueidemme hyvinvoinnin turvaamiseksi ulkomaisia työntekijöitä. On paljon tehtäviä, joihin oma väestömme ei yksinkertaisesti riitä. Maatalouslomitus, erilaiset vanhushuollon tehtävät, teollisuustyö, koneiden kuljetus ja monet muut sinänsä hyvät ja kelpolliset ammatit tarvitsevat tekijöitä. Kysymys ei enää ole siitä haluammeko maahanmuuttajia ja ulkomaalaisia työntekijöitä, vaan siitä saammeko heitä. Ovatko alueemme riittävän kilpailukykyisiä? Pärjäämmekö kilpailussa työvoimasta?

Kysymys on suurelta osin suhtautumisestamme ulkomaalaisiin ja vieraisiin kulttuureihin. Miten opimme ymmärtämään ja hyväksymään erilaisuutta. Ja miten saamme myös tänne muuttajat ymmärtämään ja hyväksymään oman kulttuurimme ja oppimaan Suomen kielen. Suomen kielen taito on välttämättömyys kotoutumiselle ja työllistymiselle.

Tarvitsemme myös osaamisperusteista maahanmuuttoa. Meidän osaamisemme kansainvälisestä kaupasta on varsin ohutta. Tarvitsemme liike-elämän johtotehtäviin lisää osaamista kansainvälisestä kaupasta. Ulkomaalaiset työntekijät edesauttavat ymmärtämään myös kulttuurisia eroja ja

niiden huomioimista. Ilman, että ymmärrämme eri maiden kulttuureja, menestys markkinoilla voi jäädä ohueksi ja tappiot koitua mittaviksi.

Kolmas näkökulma maahanmuuttoon on humanitaarinen. Meidän tulee rikkaana kansakuntana auttaa vähäväkisiä kanssaihmissiämme. Sen olemme köyhille kansakunnille velkaa. Vaikka pitääkin lähteä siitä, että tuemme ihmisiä heidän kotiseuduillaan, tilanteet joskus ovat sellaisia, että se ei onnistu. Silloin meidän on kannettava oma kortemme kekoon ja otettava vastaan pakolaisia.

Kansainvälistyminen on alueemme kehittymisen kannalta välttämättömyys. Myös työperusteinen maahanmuutto on alueemme kehittymisen ja palvelurakenteen turvaamisen kannalta tarpeellista. Itä-Suomi ei tule selviämään tulevaisuudestaan ilman, että palvelutehtävistä on huolehtimassa myös maahanmuuttajat, jotka ovat osana omaa elämänmuotoamme, tasavertaisina yhteisöjemme asukkaina ja ihmisinä.

Kari Virranta
Ylijohtaja
Pohjois-Savon
elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus

Sisällysluettelo

Esipuhe

I. Johdanto

1. Itä-Suomen toimintaympäristön kuvaus ja SWOT-analyysi maahanmuuton edellytyksistä	
Itä-Suomessa	7
2. Strategiaprosessin kuvaus.....	17
3. Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017.....	18
3.1. Yhteenvedo Itä-Suomen maahanmuuttostrategian kokonaisuudesta	18
3.2. Itä-Suomen maahanmuuttostrategian kolmiomalli.....	19
3.3. Arvot.....	19
3.4. Visio.....	20
3.5. Toimintalinjat ja toimenpiteet.....	21

Toimintalinja 1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen.....	21
---	-----------

Toimenpidekokonaisuus 1. Työmarkkinoiden muutosten ennakointi	22
--	-----------

Koordinaatiovastuu tpk1: ELY-keskukset ja maakuntaliitot

- a. Työelämän kansainvälistymis- ja osaamistarpeiden muutoksia ennakoidaan suunnitellusti ja säännöllisesti

Toimenpidekokonaisuus 2. Maahanmuuttajien työllistyminen, yrittäjyys ja heidän osaamisensa hyödyntäminen elinkeinoelämässä.....	22
--	-----------

Koordinaatiovastuu tpk2: ELY-keskukset ja TE-toimistot

- b. Työ- ja elinkeinotoimistot ovat verkostoituneet tiiviisti erityisesti elinkeinoelämän kanssa
- c. Viranomaisten antama neuvonta ulkomaalaisen työvoiman käytöstä ja yrittäjyyden edistämisestä on yhtenäistä
- d. Yrittäjyys- ja kansainvälistymispalveluita kohdennetaan tehokkaammin ulkomaalaistaustaisille
- e. Matalan kynnyksen reitit työelämään turvataan

Toimenpidekokonaisuus 3. Ulkomaalaisille tarjottavan koulutuksen työelämlähtöisyys	25
---	-----------

Koordinaatiovastuu tpk3: ELY-keskukset

- f. Kotoutumiskoulutus on työelämlähtöistä ja sitä on tarjolla joustavasti
- g. Korkeakoulut tukevat ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä ja tiivistävät yhteistyötään elinkeinoelämän kanssa

Toimenpidekokonaisuus 4. Kansainvälinen rekrytointi elinkeinoelämän kansainvälistäjänä.....	27
--	-----------

Koordinaatiovastuu tpk4: ELY-keskukset ja TE-toimistot

- h. EURES on tunnettu ja käytetty kansainvälistä rekrytointia tukeva palvelu
- i. Itä-Suomessa tarjolla olevista työmarkkinoiden kansainvälistymispalveluista ja rekrytointimalleista on tehty selvitys
- j. Ulkomaalaisen asettautumista Itä-Suomeen tuetaan verkostomaisesti

Toimintalinja 2. Asenteet ja osallistuminen..... 29

Toimenpidekokonaisuus 5. Maahanmuuttajien syrjimättömyys ja asema arjessa 30

Koordinaatiovastuu tpk5: Itä-Suomen AVI

- k.** Itä-Suomessa maahanmuutto on osa arkea, suunnitelmia ja päätöksentekoa
- l.** Kuntien ja valtion viranomaisilla on yhdenvertaisuussuunnitelmat

Toimenpidekokonaisuus 6. Koulujen kansainvälisyyskasvatus ja maahanmuuttoasioista tiedottaminen..... 31

Koordinaatiovastuu tpk6: ELY-keskukset, kunnat ja Itä-Suomen AVI

- m.** Kansainvälisyyskasvatusta annetaan kouluissa
- n.** Maahanmuuttoasioista tiedotetaan aktiivisesti ja säännöllisesti

Toimenpidekokonaisuus 7. Verkostot ja yhteistyö maahanmuuttoasioissa..... 32

Koordinaatiovastuu tpk7: ELY-keskukset ja kolmas sektori

- o.** Maakuntiin on perustettu alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat
- p.** Viranomaiset hyödyntävät kolmannen sektorin asiantuntemusta ja työpanosta
- q.** Itä-Suomessa toimii aktiivinen ja vaikuttava etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)

Toimintalinja 3. Kunnat ja kotouttaminen 34

Toimenpidekokonaisuus 8. Paikallistason yhteistyö, kotouttamisohjelmat ja koulutusmahdollisuudet 35

Koordinaatiovastuu tpk8: kunnat

- r.** Kunnat tekevät paikallistasolla monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotouttamisasiossa
- s.** Itä-Suomen kunnissa on ajantasaiset kotouttamisohjelmat ja kotouttaminen on toimiva osa kunnan normaaleja peruspalveluja
- t.** Ulkomaalaistaustaisten koulutusmahdollisuudet turvataan

Toimenpidekokonaisuus 9. Pakolaisten kuntapaikat..... 36

Koordinaatiovastuu tpk9: ELY-keskukset ja kunnat

- u.** Itä-Suomen kunnat tarjoavat pakolaisille 250 kuntapaikkaa vuodessa
- v.** Itä-Suomessa on alueellinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia, jolla tuetaan pakolaisten kuntiin siirtymistä

4. Seuranta ja indikaattorit 38

5. Lähteet 39

Liite 1. Maahanmuuttostrategian käsitteitä 41

Liite 2. Strategiaprosessi aikajanalla 46

Liite 3. Taulukko Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimenpiteistä, konkreettisista toimista ja vastuutahoista 47

Kuvailulehti 56

I. Johdanto

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian laadinta on ollut prosessina mielenkiintoinen ja antoisa. Vastaavaa prosessia ei ole aiemmin tehty Itä-Suomen tasoisena ja alueen yhteiselle näkemykselle maahanmuuton tulevaisuuden suunnasta on ollut tarvetta. Vuoteen 2017 ulottuva viisivuotinen strategia on laadittu Pohjois-Savon ELY-keskuksen johdolla ja kattaa Pohjois-Savon lisäksi Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnat. Maahanmuuton toimijoita on Itä-Suomessa monia ja siksi näkemystä strategian tavoitteista on ollut haasteellista laatia. Jokaisella toimijalla on tärkeä roolinsa ja yhteisen vision avulla selkeytetään, mihin toimintaamme maahanmuuton osalta alueella suunnataan.

Valitun strategisen kärjen saavuttamiseksi eli elinkeinöelämän kansainvälistymiseksi ja ulkomaalaistaustaisten työllistymiseksi on välttämätöntä, että myös muut strategiset toimintalinjatavoitteet saavutetaan. Ilman kunnan aktiivista roolia kotouttamisasiissa ei voida rakentaa elinkeinöelämää koskevia tavoitteita. Kolmas keskeinen strateginen toimintalinja eli alueen ilmapiiri ja asenteet vaikuttavat monitasoisesti kaikkeen tekemiseen niin kunnissa kuin elinkeinöelämässä ja ovat siksi ratkaisevia tekijöitä maahanmuutosta puhuttaessa.

Vaikka tilastotietojen valossa on selvää, että Itä-Suomessa tarvitaan tulevaisuudessa myös ulkomaalaistaustaisia paikkaamaan toimialakohtaisia työvoimavajeita, tulee ulkomaalaistaustaiset nähdä myös laajemmin Itä-Suomen hyvinvoinnin kehittäjinä ja kansainvälisyys aluetta rikastuttavana pääomana. Alueella asuvat ja tänne eri perustein muuttavat ulkomaalaiset tuovat tullessaan kansainvälisiä yhteyksiä, kulttuurien tuntemusta ja monipuolista kielitaitoa. Kansainvälinen yhteistyö antaa uuden oppimisen ja ideoiden sekä laajempien verkostojen ja hyvien käytäntöjen välittämisen kautta lisäarvoa niin yksilöille kuin organisaatioille.

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimet tähtäävät kansainvälistymisen kautta alueen hyvinvoinnin lisäämiseen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Strategian toimenpiteiden pääpaino tavoitteiden saavuttamisessa on viranomais- ja muun toiminnan tehostamisessa ja ne kohdentuvat erityisesti alueen maahanmuuttotoimijoihin ja päättäjiin. Keskeisiä maahanmuuttotoimijoita ovat alueen kunnat, TE-toimistot, korkeakoulut ja muut oppilaitokset, kolmas sektori, ELY-keskukset, maakunnan liitot ja

AVI sekä työnantajat ja yrittäjät. Strategian vieminen käytäntöön edellyttää alueen poliittisilta päättäjiltä ja johtavassa asemassa olevilta sitoutumista strategian tavoitteisiin ja tahtoa sen toteuttamiseen. Kun alueen maahanmuuttotoimijoilla ja päättäjillä on selkeä käsitys alueen maahanmuuton tavoitteista ja keskinäisestä työnjaosta, voimme yhdessä tekemällä saavuttaa alueen hyvinvointia ja alueella jo asuvia ulkomaalaistaustaisia koskevat tavoitteemme.

Strategian on tarkoitus toimia alueen maahanmuuttoa ja sen tulevaisuuden tavoitteita linjaavana asiakirjana, jota hyödynnetään monipuolisesti eri maahanmuuttotoimijoiden työssä ja muiden kansainvälistymiseen ja maahanmuuttoon liittyvien strategisten asiakirjojen laadinnassa. Maahanmuuttostrategian tavoitteet tulee myös ottaa huomioon myönnettäessä eri instrumenttien kautta kansallista tai kansainvälistä rahoitusta strategian mukaisiin kehittämishankkeisiin ja toimiin.

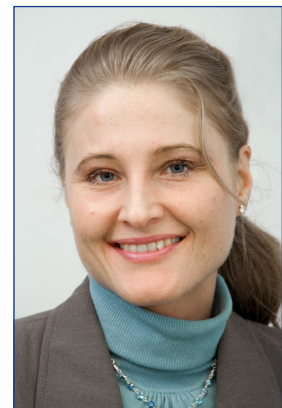
Maantieteellisestä kattavuudesta ja eri toimijoiden runsaudesta johtuen strategia on melko laaja. Strategiasta on haluttu tehdä tarpeeksi informatiivinen ja konkreettinen, jotta myös uudet toimijat saavat selkeän kokonaiskuvan alueen maahanmuuton kehittämistavoitteista.

Haluan kiittää kaikkia, jotka ovat osallistuneet strategian laadintaan työpajoissa ja seminaarissa sekä kyselyjen ja erilaisten keskustelujen kautta. On ollut ilo olla mukana laatimassa kanssanne strategiaa ja nähdä, kuinka monipuolinen ja haastava maahanmuutto aiheena on.

Tehdään yhdessä Itä-Suomesta kansainvälinen!

Kuopiossa 16. huhtikuuta 2012

Lisbeth Mattsson
Maahanmuuttopäällikkö
Pohjois-Savon
elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus

1. Itä-Suomen toimintaympäristön kuvaus ja SWOT-analyysi maahanmuuton edellytyksistä Itä-Suomessa

1.1. Itä-Suomen toimintaympäristön kuvaus

1.1.1. Väestökehitys

Itä-Suomessa asui vuonna 2011 yhteensä noin 568 000 asukasta. Heistä noin 248 000 asui Pohjois-Savossa, 166 000 Pohjois-Karjalassa ja 154 000 Etelä-Savossa. Väestön ennakkoon vähenevän vuoteen 2030 mennessä Etelä-Savossa noin 9 200, Pohjois-Karjalassa 4 000 ja Pohjois-Savossa 3 700 asukkaalla.¹

Maahanmuutto on ainoa Itä-Suomen väestömäärään vaikuttava tekijä, joka kasvatti vuonna 2010 väkilukua kaikissa alueen maakunnissa. Maahanmuutto keskittyy maakuntien keskuskaupunkeihin tai muihin suurimpiin kuntiin.² Ulkomailta Itä-Suomeen muuttavat henkilöt ovat pääosin ulkomaalaistaustaisia. Lähes kolmasosa muuttajista on kuitenkin Suomen kansalaisia.³

Muuttoliike ja siirtolaisuus ovat työmarkkinoiden näkökulmasta merkittävimmät väestörakenteeseen vaikuttavia tekijät. Maahanmuuttajat ovat pääosin nuoria aikuisia.

Luonnollisen väestönkasvun pysähtyminen merkitsee sitä, että Itä-Suomen väestö on tulevaisuudessa entistä iäkkäämpää. Iäkkään väestön määrä lisääntyy väestöennusteiden mukaan Itä-Suomen maakunnissa etenkin vuoden 2020 jälkeen. Vuoteen 2025 mennessä noin puolet Itä-Suomen palkansaajista jää eläkkeelle. Kunta-alan työntekijöistä kolmasosa siirtyy eläkkeelle vuoteen 2020 mennessä. Erityisen suurta väestön ikääntyminen on Etelä-Savossa.⁴

”Maahanmuutto on ainoa Itä-Suomen väestömäärään vaikuttava tekijä, joka kasvattaa väkilukua kaikissa alueen maakunnissa.”

¹ Tilastokeskus 2012. Statfin-tietokanta.

² Myrskylä, Pekka (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

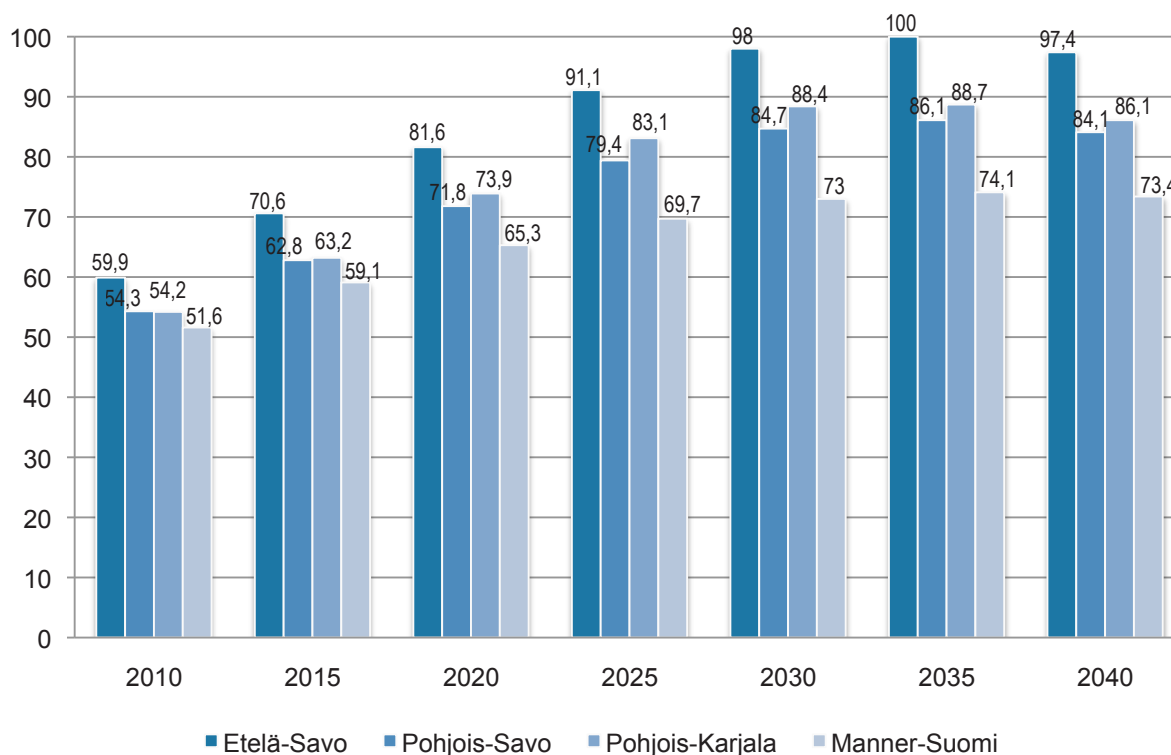
³ Myrskylä, Pekka (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

⁴ Tilastokeskus 2012. Statfin-tietokanta.

Väestöllinen huoltosuhde⁵ on Itä-Suomessa maan heikoin. Itä-Suomessa ikääntymisestä aiheutuvat palvelujen kustannukset nousevat nykyisellä kustannusrakenteella voimakkaasti. Vuonna 2030 niiden arvioidaan olevan noin

8 500–9 000 euroa asukasta kohden vuodessa.⁶ Ennuste väestöllisen huoltosuhteen kehityksestä Itä-Suomen maakunnissa ja koko Suomessa ilmenee seuraavasta taulukosta.

Kuvio 1: Väestöllisen huoltosuhteen ennuste Itä-Suomen maakunnissa ja Manner-Suomessa vuosina 2010–2040⁷

⁵ Lapsia ja vanhuksia 100 työikäistä kohti: Väestöllinen (demografinen) huoltosuhde on alle 15-vuotiaiden ja 65+ vuotta täyttäneiden määrän suhde 15-64 -vuotiaiden määrään. Lähde: Tilastokeskus.

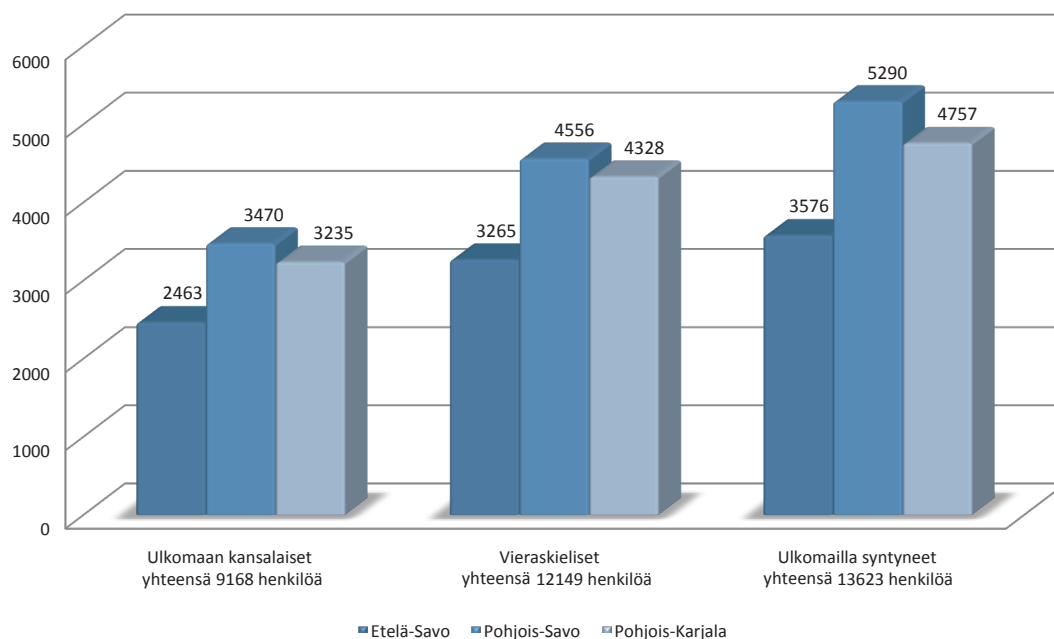
⁶ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012. Raportin tiedot perustuvat tilastokeskuksen tietoihin.

⁷ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012. Raportin tiedot perustuvat tilastokeskuksen tietoihin.

1.1.2. Ulkomaalaisväestön määrä ja rakenne

Itä-Suomessa asuu noin 12 100 vieraskielistä henkilöä. Ulkomaalaisväestö jakautuu Itä-Suomen kolmen maakunnan alueelle seuraavasti:

Kuvio 2: Ulkomaalaisväestön määrä Itä-Suomessa v. 2011⁸

Ulkomaalaistaustaisen väestön määrää voidaan tarkastella henkilön kansalaisuuden, vieraskielisyyden tai syntymävaltion mukaan.⁹ Ulkomaan kansalaisia oli Itä-Suomessa vuonna 2011 yhteensä noin 9 200, ulkomailla syntyneitä noin 13 600 ja vieraskielisiä noin 12 100 henkilöä. Ulkomaalaistaustaisen väestön määrä on kasvanut Itä-Suomessa merkittävästi 1990-luvun alusta alkaen.

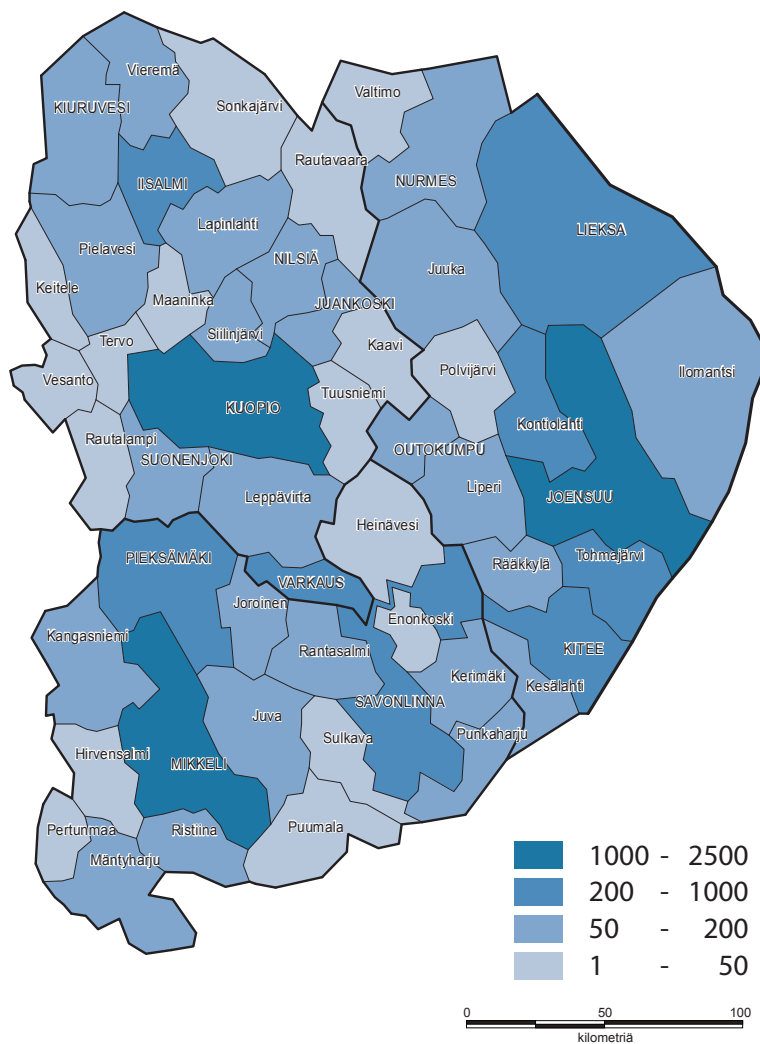
Ulkomaalaisväestön osuus koko Suomen väestöstä oli runsaat 3 prosenttia vuonna 2010. Itä-Suomessa ulkoma-

laisväestön osuus jakautui maakunnittain niin, että Pohjois-Karjalassa heidän osuutensa oli 1,8 prosenttia, Etelä-Savossa 1,5 prosenttia ja Pohjois-Savossa 1,25 prosenttia maakunnan väestöstä. Ulkomaalaisväestö on keskittynyt Itä-Suomessa suurimmille paikkakunnille. Ulkomaan kansalaisia on eniten Kuopiossa, Joensuussa, Mikkelissä, Savonlinnassa ja Varkaudessa. Seuraavassa kuviossa on kuvattu vieraskielisten henkilöiden osuudet väestöstä Itä-Suomen kunnissa.

⁸ Pohjois-Savon ELY-keskus 4/2012. Tiedot perustuvat tilastokeskuksen tietoihin. Vieraskielisiä ovat tässä tilastossa henkilöt, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Kansalaisuudella tarkoitetaan jonkin maan kansalaisena olemista. Yleensä kansalaisuus saadaan syntyessä, mutta se voidaan vaihtaa muutettaessa toiseen maahan asumaan. Henkilöllä voi olla myös useamman maan kansalaisuus (kansalaisuuslaki 2003/359 ja kansalaisuusasetus 1985/699). Jos henkilöllä on kahden maan kansalaisuus, joista toinen on Suomen, hän on tilastoissa Suomen kansalaisena. Jos Suomessa asuvalla ulkomaan kansalaisella on useita ulkomaiden kansalaisuuksia, hän on rekisterissä ja tilastoissa sen maan kansalaisena, jonka passilla hän on maahan tullut. Ulkomaan kansalainen tilastoidaan Suomen väestöön, jos hän aikoo asua tai on asunut maassa vähintään yhden vuoden. Turvapaikanhakija tilastoidaan väestöön vasta, kun Maahanmuuttovirasto on myöntänyt hänelle pysyvän oleskeluluvan. Ulkomailla syntyneellä tarkoitetaan henkilöä, jonka syntymämaa on muu kuin Suomi.

⁹ Näillä mittareilla saadaan erilaista tietoa Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrästä. Ulkomailla syntyneet eivät ole yksiselitteisesti ulkomaalaisia, sillä he voivat olla Suomen kansalaisia ja/tai puhua suomen kieltä. Lähde: Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

Kuvio 3: Ulkomaalaistaustaisen väestön jakautuminen kunnittain Itä-Suomessa v. 2010¹⁰

Itä-Suomen alueella asuu noin sadan eri kansalaisuuden edustajia ja alueella puhutaan yli seitsemääkymmentä vierasta kieltä. Ylivoimaisesti suurin osa Itä-Suomessa asuvista ulkomaalaisista on venäläistaustaisia: venäjää äidinkielenään puhuvia henkilöitä on alueella lähes 5 000. Alueella asuu paljon myös virolaistaustaisia henkilöitä, joita on alu-

eella noin 1 000. Seuraavaksi suurimmat ulkomaalaisryhmät Itä-Suomessa ovat thaimaalaiset, myanmarilaiset ja somalialaiset, joita on kutakin yli 300 henkilöä. Ulkomaalaistaustaisen väestön sukupuolijakauma on Pohjois-Savossa tasainen. Pohjois-Karjalassa ja Etelä-Savossa naisten osuus ulkomaan kansalaisista on hieman miehiä suurempi¹¹.

”Itä-Suomen alueella asuu noin sadan eri kansalaisuuden edustajia ja alueella puhutaan yli seitsemääkymmentä vierasta kieltä.”

¹⁰ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

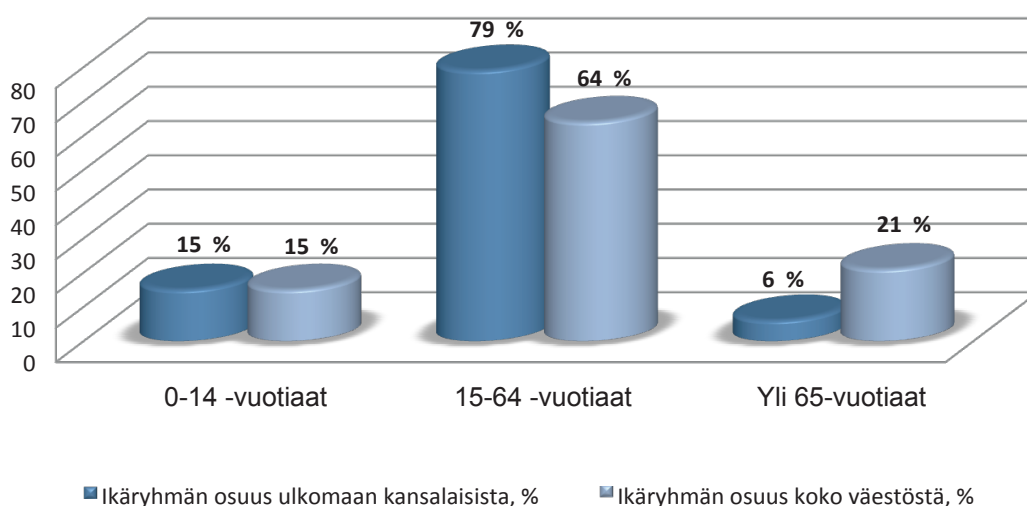
¹¹ Muualta tulleet numeroina. Tilastollinen selvitys ulkomaalaistaustaisesta väestöstä Itä-Suomessa. Pohjois-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011.

Itä-Suomen ulkomaalaisväestö on ikärakenteeltaan kanta-
väestöä huomattavasti nuorempaa. Vieraskielisten määrä on
jatkuvasti lisääntynyt etenkin työikäisten ikäluokassa. Vä-
hiten on kasvanut vieraskielisten vanhusten määrä. 4 pro-

senttia ulkomaan kansalaisista oli vuonna 2011 yli 65-vuo-
tiaita, kun valtaväestössä vastaava luku oli 22 prosenttia.
Itä-Suomen tasolla ulkomaalaisväestön ikärakenteen ero
valtaväestön rakenteeseen ilmenee seuraavasta kaaviosta.

**Kuvio 4: Ulkomaalaisväestön ikärakenne verrattuna valtaväestön ikärakenteeseen
Itä-Suomessa v. 2011¹²**

Ulkomaalaisväestön maahantulon syitä voidaan tarkastella
myönnettyjen oleskelulupien avulla. Niistä ilmenevät EU:n
alueen ulkopuolelta Suomeen muuttaneiden ulkomaalaisten
maahantulon perusteet. Vuonna 2010 myönnettyistä oleske-
luluvista suurin osa, 31 prosenttia myönnettiin perhesiteen
perusteella. Seuraavaksi yleisimpiä oleskeluluvan myöntä-

misen perusteita olivat opiskeluun ja työntekoon liittyvät
syyt. Vain noin 10 prosenttia oleskeluluvista on myönnetty
turvapaikkaperustein.¹³ Turvapaikanhakijoiden lisäksi hu-
manitaarisin syin maahan tulleita ovat kiintiöpakolaiset ja
heidän perheenjäsenensä.

**”Itä-Suomen ulkomaalaisväestö
on ikärakenteeltaan kanta-
väestöä huomattavasti nuorempaa.”**

¹² Pohjois-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2012. Tiedot perustuvat tilastokeskuksen tietoihin. Ikä tarkoittaa hen-
kilön ikää kokonaisina vuosina vuoden viimeisenä päivänä. Ulkomaalaisväestöllä tarkoitetaan tässä taulukossa vieraskielisiä
henkilöitä. Vuoden 2011 lopussa Itä-Suomessa oli 12149 vieraskielistä henkilöä. Vieraskielisiä ovat tässä tilastossa henkilöt,
joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi. Valtaväestöllä tarkoitetaan henkilöitä, joiden äidinkieli on suomi, ruotsi tai
saame. Vuoden 2011 lopussa Itä-Suomessa oli 555 625 tällaista henkilöä. Taulukkoon on koottu yhteen Etelä-Savon, Pohjois-
Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien tiedot.

¹³ Itä-Suomessa myönnettyjen oleskelulupien perustejakauma on samansuuntainen. Jakauma ilmenee Itä-Suomen poliisilaitosten
myöntämistä myönteisistä jatkolupapäätöksistä. Lähde: Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen stra-
tegian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

Itä-Suomen ammatillisen toisen asteen oppilaitoksissa ja korkeakouluissa opiskelee arviolta muutama tuhat ulkomaalaista opiskelijaa. Suurin osa heistä opiskelee alueen ammatikorkeakouluissa.¹⁴ Ulkomaalaistaustaisten koulutusaste on pääosin hyvä, sillä esimerkiksi vuonna 2012 suurimmalla osalla Pohjois-Savon työ- ja elinkeinotoimistojen ulkomaisista työnhakijoista oli keskiasteen tai ylemmän perusasteen koulutus.¹⁵

1.1.3. Talous ja työllisyyskehitys

Globaalissa toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia, joiden vaikutukset ulottuvat myös Itä-Suomeen. Vuoden 2008 lopulla alkanut kansainvälinen talouden taantuma näkyi voimakkaasti myös Suomen talouskehityksessä.

Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät tulevaisuudessaakaan kohtaa Itä-Suomessa kaikilla toimialoilla. Ennusteiden mukaan vuonna 2020 Itä-Suomessa on tarjolla vähemmän työvoimaa kuin vuonna 2012. Työvoiman vaje Itä-Suomessa on suhteessa huomattavasti korkeampi kuin valtakunnassa keskimäärin: Itä-Suomen maakunnissa työvoimantarpeesta jää puuttumaan 15 prosenttia, kun koko maassa vaje on 7,4 prosenttia. Ongelmat työvoiman tarjonnasta johtuvat pääosin Itä-Suomen ikärakenteesta, sillä työvoimaan tulevat ikäluokat ovat pienimmillään vain kolmannes työvoimasta poistuvista ikäluokista. Itä-Suomen väestölle myös kertyy työuransa aikana merkittävästi vähemmän työvuosia kuin valtakunnassa keskimäärin.¹⁶

Työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä eroa voidaan kuitenkin pienentää nostamalla työllisyysastetta. Työllisyysaste kohoaa silloin, kun työssäkäyvien ihmisten osuus kasvaa suhteessa työttöminä, eläkeläisinä tai opiskelijoina oleviin henkilöihin. Työllisyysaste on Itä-Suomen maakunnissa tällä hetkellä huomattavasti valtakunnan tasoa alhaisempi. Pohjois-Karjalassa työllisyysaste on maan alhaisin jääden alle kuuteenkymmeneen prosenttiin. Nuorten ikäluokkien eli 18–24 -vuotiaiden työllisyysaste on kuitenkin parantunut kaikissa Itä-Suomen maakunnissa vo-

den 2009 taantumasta huolimatta.¹⁷ Jokaisessa Itä-Suomen maakunnassa on eniten työpaikkoja julkisen hallinnon sekä koulutus- ja sosiaalipalveluiden toimialoilla. Kaupan alan työpaikkoja on noin viidesosa ja reilu kymmenesosa teollisuuden työpaikkoja. Itä-Suomen työpaikkojen määrän ennakoitaan lisääntyvän lähivuosina erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä kiinteistö-, tutkimus- ja liike-elämän palveluissa.¹⁸

Tilastokeskuksen mukaan Itä-Suomen työttömyysaste oli vuonna 2011 Etelä-Savossa keskimäärin 10,7, Pohjois-Savossa 10,4 ja Pohjois-Karjalassa 12,8 prosenttia. Kun työvoiman kysynnän kasvu pysähtyy, työttömyys kasvaa eikä työvoimaa rekrytoida, joutuvat vaaravyöhykkeeseen ensin nuoret. Myös maahanmuuttajien työllistymisvaikeudet kasvavat entisestään ja työssä olevien maahanmuuttajien työsuhteet jäävät useammin määräaikaaisiksi.¹⁹

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian valmisteluvaiheessa toteutettiin kunnille suunnattu kysely, jossa tiedusteltiin kuntien näkemyksiä Itä-Suomen talous- ja työllisyysnäky- mistä. Kyselyyn vastasi Itä-Suomen alueelta 69 prosenttia Itä-Suomen kunnista, joten kyselyn tulokset edustavat noin kahta kolmasosaa alueen kuntien näkemyksistä. Kyselyyn vastanneiden kuntien mukaan muuttuvaan työ- ja elinkeinopoliittiseen tilanteeseen varautuminen on vähäisintä Etelä-Savon kunnissa. Varautuminen työ- ja elinkeinoelämän muutokseen on kuitenkin suhteellisen vähäistä myös maakunnan muilla alueilla, sillä vain noin kymmenesosa Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kunnista on varautunut työ- ja elinkeinoelämän muutokseen.

Kuntia pyydettiin kertomaan, millä tavoin ne ovat käyttänessä varautuneet muuttuvaan elinkeinopoliittiseen tilanteeseen. Vastausten perusteella kunnissa on varauduttu hoito- ja hoiva-alan työvoimapulaan tekemällä aloja veto-voimaiksi suosimalla oppisopimuskoulutuksia työvoimapula-aloilla ja perustamalla sote-kuntayhtymiin rekrytointiyksiköitä. Muuttuvaan tilanteeseen on varauduttu tyypillisesti kirjaamalla asia kuntastrategiaan tai huomioimalla asia seudullisessa maahanmuutto-ohjelmassa.

¹⁴ Tilastotieto ulkomaalaisten opiskelijoiden määristä on hajallaan alueen oppilaitoksissa. Tiedot opiskelijoiden määristä ovat suuntaa-antavia. Lähde: Muualta tulleet numeroina. Tilastollinen selvitys ulkomaalaistaustaisesta väestöstä Itä-Suomessa. Pohjois-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011.

¹⁵ Koulutetut ulkomaalaiset työnhakijat Pohjois-Savossa. Pohjois-Savon Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen selvitys 2012.

¹⁶ Myrskylä, Pekka (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

¹⁷ Myrskylä, Pekka (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

¹⁸ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

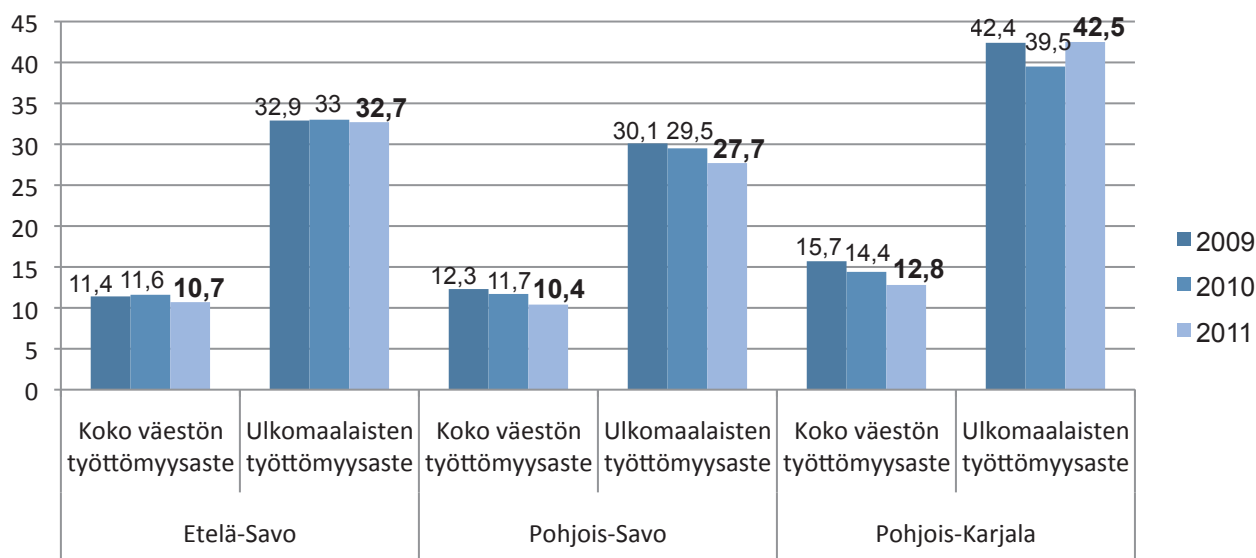
¹⁹ Myrskylä, Pekka (2012). Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edita Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

1.1.4. Ulkomaalaisväestön työllisyys ja asema työmarkkinoilla

Ulkomaan kansalaisten työttömyysaste oli vuonna 2011 Etelä-Savossa keskimäärin 33, Pohjois-Savossa 28 ja Pohjois-Karjalassa 43 prosenttia. Luvut ovat huomattavan korkeita maakuntien koko väestön työttömyysasteisiin ver-

rattuna. Seuraavassa taulukossa on esitetty ulkomaalaisväestön työttömyysaste Itä-Suomessa verrattuna työttömyysasteeseen koko väestössä.

Kuvio 5: Ulkomaalaisten työttömyysaste verrattuna koko väestön työttömyysasteeseen Itä-Suomen maakunnissa vuosina 2009–2011²⁰

Ulkomaan kansalaiset ovat Suomen kansalaisia useammin työmarkkinoiden ulkopuolella ja huomattavasti yleisemmin opiskelemissa kuin eläkkeellä. Luvut kertovat siitä, että ulkomaalaistaustaisilla henkilöillä on erityisiä vaikeuksia

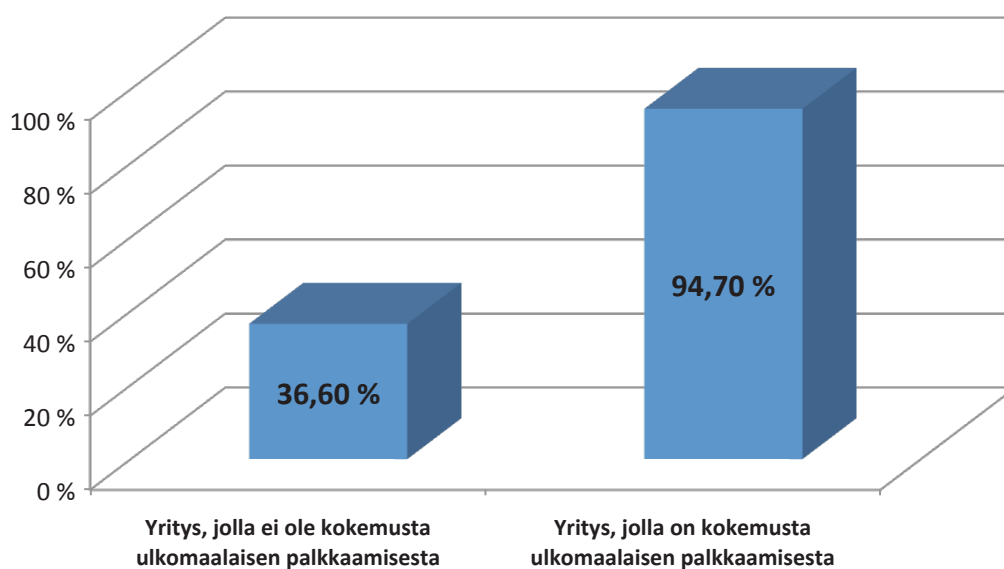
saada työtä Itä-Suomen alueelta. Itä-Suomen maahanmuuttajaväestössä on siis työvoimapotentiaalia, jota ei ole hyödynnetty alueen työmarkkinoilla.

²⁰ Pohjois-Savon ELY-keskus 4/2012. Työttömyysaste on työttömien prosenttiosuus saman ikäisestä työvoimasta eli työllisistä ja työttömistä. Koko väestön työttömyysaste lasketaan 15-74-vuotiaiden työttömien prosenttiosuutena saman ikäisestä työvoimasta. Ulkomaalaisuuden on tässä tilastossa henkilö, jonka kansalaisuus on muu kuin Suomen. Suomessa vakinaisesti asuvaan väestöön kuuluvat ne Suomen kansalaiset ja ulkomaisten kansalaiset, jotka asuvat vakituisesti Suomessa, vaikka olisivatkin tilapäisesti ulkomailla. Ulkomaan kansalainen tilastoidaan Suomen väestöön, jos hän aikoo asua tai on asunut maassa vähintään yhden vuoden. Turvapaikanhakija tilastoidaan väestöön vasta, kun Ulkomaalaisvirasto on myöntänyt hänelle pysyvän oleskeluluvan. Työttömien työnhakijoiden osuutta työvoimasta (%) kaikille aluetasojille laskettaessa työvoimana käytetään Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston uusinta kyseisenä ajankohtana saatavilla ollutta työvoimaa, joka on yleensä kaksi vuotta vanha.

Itäsuomalaisten yritysten suhtautumista ulkomaalaisen työvoiman käyttöön on kartoitettu erilaisten selvitysten avulla. Tuorein niistä on vuonna 2012 maahanmuuttostrategian valmistelun yhteydessä toteutettu Itä-Suomen yrityksille suunnattu kyselytutkimus.²¹ Tutkimuksen mukaan 46 prosenttia Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan pk-yrityksistä on kiinnostunut ulkomaalaisen työvoiman

palkkaamisesta. Aiempi kokemus ulkomaalaisen palkkaamisesta vaikuttaa merkittävästi alueen yritysten halukkuuteen palkata ulkomaalaisia. Ulkomaalaisen kerran rekrytoinut yritys ottaisi lähes poikkeuksetta ulkomaalaisen työhön myös jatkossa. Ulkomaalaisen palkkaamisesta saadun kokemuksen vaikutus halukkuuteen palkata ulkomaalainen työntekijä myös jatkossa ilmenee seuraavasta taulukosta.

Kuvio 6: Ulkomaalaisen palkkaamisesta saadun kokemuksen vaikutus itäsuomalaisten yritysten halukkuuteen palkata ulkomaalainen jatkossa²²

■ Yritykset, jotka voisivat vastaisuudessa palkata ulkomaalaisen, % vastauskategoriasta. N = 538.

²¹ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012. Ks. myös Hämäläinen Kati (2010). Pohjois-Karjalassa toimivien yritysten suhtautuminen ulkomaalaistaustaisen työvoiman käyttöön. Pohjois-Karjalan ELY-keskus, Joensuu; Virtanen Petri, Lähtenmäki-Smith Kaisa, Terävä Eeva, Mäkinen Liisa, Ruuth Mari & Kinnunen Katri (2010). Laadullinen tutkimus ulkomaalaisen työvoiman hankinnasta itäsuomalaisten työnantajien näkökulmasta. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 4/2010; Pitkänen Pirkko ja Atjonen Päivi. Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa: kulttuurien monipuolisuus Itä-Suomen yrityselämässä. Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos 2002.

²² ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

**”Ulkomaalaisen kerran
rekrytoinut yritys ottaisi
lähes poikkeuksetta ulkomaalaisen
työhön myös jatkossa.”**

Kiinnostus ulkomaalaisen työvoiman palkkaamiseen on suurinta teollisuuden alalla. Myös maatalousalalla on paljon ulkomaalaisen palkkaamisesta kiinnostuneita yrityksiä. Vain harvat sähköalalla ja rakennusalalla toimivat itäsuomalaiset yritykset ovat kiinnostuneita rekrytoimaan ulkomaalaisen. Suuret yritykset ovat valmiimpia palkkaamaan ulkomaalaisia kuin pienet. Kansainvälisillä markkinoilla toimivat yritykset ovat selvästi kiinnostuneimpia ulkomaalaisen työvoiman käytöstä.

Itäsuomalaisten yritysten näkemyksissä ulkomaalaisen työvoiman käytöstä on erotettavissa kaksi keskenään vastakkaisista linjaa. Osa yrityksistä näkee ulkomaalaisen työvoiman mahdollisuutena. Yritysten mukaan ulkomaalainen työntekijä voi olla hyödyllinen resurssi yrityksen käymässä ulkomaankaupassa. Lisäksi heidän toivotaan tuovan yritykseen osaamista, jota sieltä ei ennestään löydy. Noin kolmasosa itäsuomalaisista yrityksistä kertoo, ettei halua palkata ulkomaalaisia. Nämä yritykset tuovat esiin huolensa kotimaan korkeasta työttömyysasteesta ja kertovat palkkaavansa mieluiten suomalaisia työntekijöitä. Myös yritysten asiakaskunnan asenteet voivat olla este ulkomaalaisen työvoiman käytölle.

Itä-Suomen yrityksistä 16 prosenttia sanoo olevansa kiinnostunut rekrytoimaan työvoimaa suoraan ulkomailta käsin. Teollisuuden alalla on ylivoimaisesti eniten yrityksiä, jotka ovat kiinnostuneita kansainvälisestä rekrytoinnista.²³ Itäsuomalaisten yritysten henkilöstössä ulkomaalaistaustaisen väestön osuus on alhainen.²⁴

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian valmistelun yhteydessä toteutetussa alueen kunnille suunnatussa kyselyssä kunnilta tiedusteltiin, missä määrin niissä on varauduttu

maahanmuuttajatyövoiman lisääntymiseen. Vastaajakunnista suurin osa kertoi, että ne ovat varautuneet maahanmuuttajatyövoiman lisääntymiseen vähän tai ei lainkaan. Yhdessäkään vastaajakunnassa maahanmuuttajatyövoiman lisääntymiseen ei oltu varauduttu paljon.

Kunnilta tiedusteltiin kyselyssä perusteluita sille, miksi ulkomaisen työvoiman hyödyntämiseen ei ole varauduttu. Perusteluna kerrottiin, että tarjolla on ollut riittävästi kotimaista työvoimaa. Kunnat ovat lisäksi pieniä ja niissä on vähän maahanmuuttajia. Maahanmuuttajien työllistämistä on kuntien edustajien mukaan vaikeuttanut myös se, etteivät yritykset uskalla palkata heitä pelätessään asiakaskunnan reaktioita.

Lisäksi kuntia pyydettiin kertomaan, mitä ne ovat tehneet jo maassa olevan ja maahan tulevan maahanmuuttajatyövoiman käytön lisäämiseksi. Ulkomaalaisen työvoiman käyttöä on pyritty lisäämään kehittämällä rekrytointia, tekemällä yhteistyötä sosiaali-, terveys- ja työvoimaviranomaisten kanssa sekä sisällyttämällä maahanmuuttajatyövoiman käyttöä koskevia linjauksia erilaisiin strategioihin. Kunnissa on laadittu maahanmuuttajien rekrytoimiseksi toimenpidesuunnitelmia sekä tehty yhteistyösopimuksia merkittävimpien alueen yritysten ja TE-toimiston välillä. Yhteistyötä on tehty yritysten kanssa mm. asuntoasioissa, jolloin yksityiset ovat varanneet muualta tulleille työntekijöilleen valmiiksi asuntoja. Kunnissa on oltu yhteyksissä paikallisiin yrityksiin ja tarjottu maahanmuuttajia harjoittelijoiksi sekä käsitelty asiaa koululaisten kesätyöllistämisen yhteydessä. Työvoimatoimiston ja paikallisten maatalous- ja puutarhayrittäjien yhteistyötä työpaikkojen ja työntekijöiden kohtaamiseksi on järjestetty useamman kerran.

**”Lisäksi heidän toivotaan
tuovan yritykseen osaamista,
jota sieltä ei ennestään löydy.”**

²³ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

²⁴ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

1.2. SWOT-analyysi maahanmuuton edellytyksistä Itä-Suomessa

VAHVUUDET

- 1 Alueen yhtenäisyys ja hyvä sijainti Venäjä-yhteistyön kannalta**
  - Itä-Suomi muodostaa yhtenäisen alueen: yhtenäiset haasteet ja mahdollisuudet
  - Turvallisuus ja puhdas luonto
  - Hyvä maantieteellinen sijainti venäjäyhteistyön kannalta
- 2 Vahva osaaminen koulutuksessa**
  - Koulutuksen korkea taso
  - Alueella olevat kansainväliset opiskelijat
  - Alueen oppilaitokset aktiivisia kansainvälistyjiä
  - Maahanmuuttajien koulutustausta on pääosin hyvä
  - Erilaisia koulutusmahdollisuuksia on alueella hyvin
- 3 Maahanmuuttajien yrittäjyys- ja työvoimapotentialia**
  - Maahanmuuttajaväestössä on yrittäjäpotentiaalia
  - Ulkomaalaisten joukossa on elinkeinoelämän kannalta runsaasti osaamispotentiaalia
  - Yrityksillä on hyviä kokemuksia ulkomaalaisen työvoiman käytöstä
- 4 Palveluosaaminen ja toimiva yhteistyö**
  - Joustava asuntopolitiikka
  - Julkisen sektorin ja kolmannen sektorin hyvä yhteistyö
  - Viranomaisten välinen toimiva yhteistyö

MAHDOLLISUUDET

- 1 Itärajan mahdollisuuksien hyödyntäminen ja kansainvälisen yhteistyön lisääntyminen**
  - Venäjän rajan mahdollisuuksien hyödyntäminen
  - Viisumivapaus
  - Liikenneyhteyksien parantaminen
  - Kansainvälisen yhteistyön lisääntyminen
  - Suvaitsevaisuuden lisääntyminen
- 2 Kansainvälistymisen potentiaalin täysimääräinen hyödyntäminen**
  - Kotikansainvälistyminen: maahanmuuttajien osaamisen, kansainvälisten verkostojen, eri kulttuurien tuntemuksen ja kielitaidon hyödyntäminen
  - Ulkomaalaisten ikärakenne on valtaväestöä edullisempi työvoiman saatavuuden kannalta
  - Maahanmuuttajien ja kansainvälisten opiskelijoiden aktiivinen rooli alueella
  - Ulkomaalaisten määrän kasvu
  - Itä-Suomen yliopisto, ammattikorkeakoulut ja muut oppilaitokset
- 3 Ulkomaalaisväestön sijoittuminen työmarkkinoille**
  - Yritykset löytävät ulkomaalaiset potentiaalisena työvoimana
  - Kansainvälisten opiskelijoiden työllistyminen alueelle
  - Muiden maahanmuuttajien nopea sijoittuminen työmarkkinoille
  - Maahanmuuttajayrittäjyys
- 4 Onnistuminen kotouttamisessa ja maahanmuutto-osaamisen kehittyminen**
  - Palveluiden onnistunut kehittäminen pienelle määrälle maahanmuuttajia
  - Kotouttamistoimijoiden maahanmuutto-osaamisen kehittyminen
  - Hyvistä käytännöistä oppiminen

HEIKKOUEDET

- 1 Itä-Suomen heikko kansainvälinen vetovoima**
  - Heikko vetovoima kansainvälisen työvoiman näkökulmasta
  - Kansainvälisyyden suunnittelun ja budjetoinnin lyhytnäköisyys
  - Kansainvälistyminen koetaan marginaaliasiaksi
  - Haasteellinen työllisyys- ja taloustilanne
  - Opiskelijoiden ja opettajien liikkuvuus on vähäistä
- 2 Asenneilmapiiiriin liittyvät ongelmat**
  - Pieni maahanmuuttajien määrä ja vähäinen kokemus ulkomaalaisista
  - Maahanmuuttajuuden tuntemus peruspalveluissa ja työyhteisöissä heikkoa
  - Liika keskittyminen pakolaisiin ulkomaalais-kysymyksissä
- 3 Ulkomaalaiset työllistyvät valtaväestöä heikommin**
  - Ulkomaalaisten korkea työttömyysaste
  - Osalla työnantajista on ennakkoluuloja ulkomaalaisia kohtaan
  - Korkeakoulut ja muut oppilaitokset eivät kiinnitä tarpeeksi huomiota valmistuneiden ulkomaalaisten opiskelijoiden suomen kielen taitoon ja työllistymiseen
- 4 Kotouttamispalveluiden järjestämisvastuun pirstaleisuus ja toiminnan koordinoimattomuus**
  - Maahanmuuttajien palveluita tuotetaan pirstaleisesti ja osaaminen on keskittynyt harvojen käsiin
  - Kotouttamispalveluiden kokonaiskoordinointi puuttuu ja vastuutahoja on paljon
  - Palveluita on hankala järjestää pienissä kunnissa ja pienelle määrälle maahanmuuttajia

UHAT

- 1 Asenneilmapiiiriin liittyvät ongelmat säilyvät ja kärjistyvät**
  - Rasismi
  - Sisäänpäin kääntyneisyys ja eristäytyneisyys
  - Poliittinen liikehdintä maahanmuuttajia vastaan
  - Maahanmuuttajien eristäminen erityiskysymykseksi
  - Maahanmuuton tarjoamia positiivisia mahdollisuuksia ei ymmärretä hyödyntää
- 2 Maahanmuuttajien osaamista ei saada käyttöön työmarkkinoilla**
  - Maahanmuuttajien potentiaalinen käyttämättä jääminen työmarkkinoilla
  - Ongelmille huoltosuhteessa ei löydy ratkaisua
  - Työvoimapula ja osaajapula yrityksissä ja muilla työnantajilla
  - Maahanmuuttajien jääminen työvoiman ulkopuolelle ja syrjäytyminen
- 3 Resurssit vähenevät ja alue ei ole enää yhtenäinen**
  - Taloustilanteen heikentyminen edelleen
  - Alueen yhtenäisyyden heikentyminen
  - Maahanmuuttotyön resurssien väheneminen ja palvelujen pirstaloituminen entisestään
  - Yhteisen kehittämistahdon heikkeneminen Itä-Suomen alueen maakuntien välillä

2. Strategiaproessin kuvaus

Maahanmuuttostrategian laatiminen käynnistettiin keväällä 2011, kun Pohjois-Savon ELY-keskuksen oman tuotannon Maahanmuuttajien osaaminen käyttöön (MOK) -hanke kilpailutti strategiaa tukevan selvitystyön laatimisen. Selvitystyön toteuttajaksi valittiin 8.6.2011 Sosiaalikehitys Oy. Maahanmuuttostrategiatyötä ohjasi johtoryhmä, jonka kokoonpanossa olivat mukana Itä-Suomen alueen ELY-keskukset sekä alueen maakunnan liitot. Johtoryhmä koontui ensimmäisen kerran 6.9.2011, jonka jälkeen strategiatyön käynnistymisestä pidettiin tiedotustilaisuus.

Sosiaalikehitys Oy toteutti jokaisessa Itä-Suomen maakunnassa strategian valmistelua tukevan työpajan. Etelä-Savon työpaja järjestettiin 28.9.2011 Mikkeliissä, Pohjois-Karjalan työpaja 29.9.2011 Joensuussa ja Pohjois-Savon työpaja 7.10.2011 Kuopiossa. Työpajoihin osallistui yhteensä noin 110 henkilöä. Osallistujina oli laaja joukko alueella maahanmuuttoasioiden parissa toimivia tahoja: elinkeinoelämän edustajia, järjestöjä, kuntia, oppilaitoksia ja viranomaisia. Työpajoissa keskusteltiin muun muassa linjauksista, joita strategiaan tulisi sisällyttää.

Työpajatyöskentelyssä nousi esiin tarve selvittää alueen yritysten kansainvälistymistarpeita ja näkemyksiä ulkomaalaisesta työvoimasta. Pohjois-Savon ELY-keskus toteutti vuoden 2011 lopussa kyselytutkimuksen itäsuomalaisten pk-yritysten halukkuudesta palkata ulkomaalaista työvoimaa. Kysely toteutettiin yhteistyössä Savon Yrittäjien, Pohjois-Karjalan Yrittäjien ja Etelä-Savon Yrittäjien kanssa. Kyselyyn vastasi yhteensä 538 yritystä. Kyselytutkimuksen tuloksista laadittiin strategian pohjaksi raportti, jota hyödynnettiin strategian valmistelussa.

Sosiaalikehitys Oy toteutti osana strategiaa valmistelua selvitystyötä Itä-Suomen kunnille suunnatun kyselyn

lynn kuntien maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen ja suunnitelmien tilanteesta. Lisäksi kuntia pyydettiin kyselyssä kertomaan näkemyksiään strategiassa huomioitavista asioista. Kuntakysely lähetettiin kuntien sosiaalijohtajille ja kunnanjohtajille niissä kunnissa, joissa sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään kuntayhtymän tai liikelaitoksen kautta. Tavoitteena oli saada kyselyyn yksi vastaus kuntaa kohden. Itä-Suomessa on yhteensä 52 kuntaa, joten kuntakyselyn vastausprosentiksi muodostui 69 %. Tulokset olivat suuntaa-antavia.

Sosiaalikehitys Oy järjesti maahanmuuttostrategiaa tukevan selvitystyön päättäneen loppuseminaarin Kuopiossa 16.2.2012. Seminaariin oli ilmoittautunut yli sata osanottajaa, jotka edustivat alueen elinkeinoelämää, valtion ja kuntien viranomaisia, oppilaitoksia ja kolmatta sektoria. Tilaisuudessa oli mahdollisuus vaikuttaa Itä-Suomen maahanmuuttostrategian laadintaan ja nostaa esiin asioita, joita strategiaan tulisi sisällyttää. Lisäksi tilaisuudessa julkistettiin Sosiaalikehitys Oy:n laatima strategian selvitysvaiheen päättävä loppuraportti Kansainvälinen Itä-Suomi. Raporttia hyödynnettiin strategian laadinnassa tausta-aineistona.

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian luonnos laadittiin Pohjois-Savon ELY-keskuksen virkatyönä keväällä 2012. Luonnos lähti lausuntokierrokselle 24.5.2012. Lausuntojen perusteella muokattu strategia julkaistiin 17.9.2012.

Kansainvälinen Itä-Suomi – Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017 -strategian aikajänne ulottuu vuodesta 2012 vuoteen 2017. Strategian toimenpidekokonaisuuksien toteuttamiselle on aikaa viisi vuotta. Strategian vaikuttavuutta mittaavat väliarvioinnit tehdään vuosina 2014 ja 2016.

Liitteessä 2 strategiaprosessi on kuvattu aikajanalla.

Osallistujia Itä-Suomen maahanmuuttostrategiaa tukevan selvitystyön päättäneessä seminaarissa 16.2.2012.

Seminaarin paneelikeskustelijoita 16.2.2012.

3. Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017

3.1. Yhteenveto Itä-Suomen maahanmuuttostrategian kokonaisuudesta

TL1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen

VISIO

- Ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja perustavat yrityksiä. Alueen väestömäärä kasvaa.
- Elinkeinoelämä saa tarvitsemaansa työvoimaa ja osaamista viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi.

TL2. Asenteet ja osallistuminen

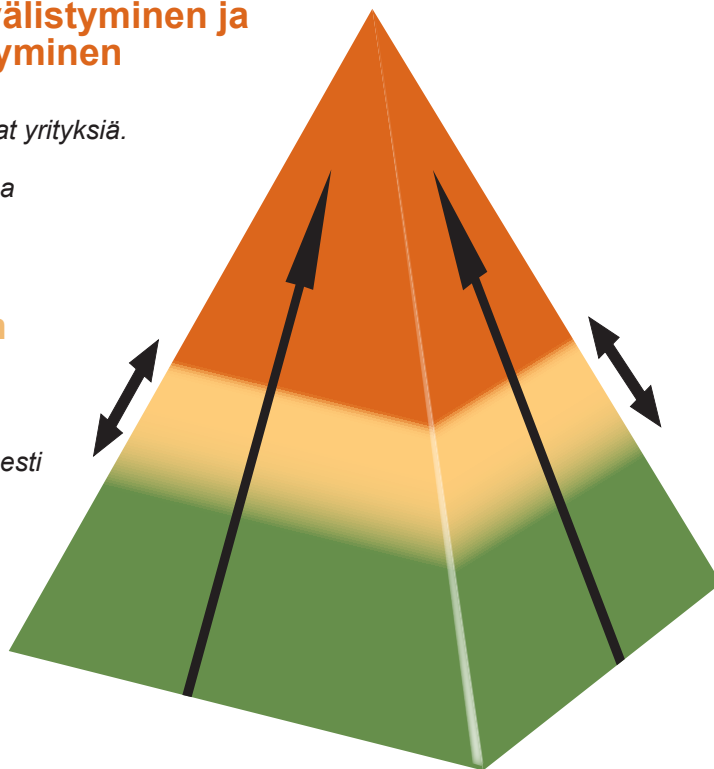
VISIO

- Itä-Suomen ilmapiiri on kansainvälinen ja erilaisuutta arvostava.
- Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat monipuolisesti yhteiskunnan toimintaan.

TL3. Kunnat ja kotouttaminen

VISIO

- Ulkomaalaistaustaisten kotouttaminen kunnissa on toimiva osa normaaleja peruspalveluja.
- Kunnat ovat aktiivisia tarjoamaan kuntapaikkoja pakolaisille.

Toimintalinjat on merkitty strategisin värein

Toimintalinja 1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen.....s. 21–28

Toimintalinja 2. Asenteet ja osallistuminen .....s. 29–33

Toimintalinja 3. Kunnat ja kotouttaminen .....s. 34–37

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian rakenne

Toimintalinja

Itä-Suomen maahanmuuttostrategia koostuu kolmesta toimintalinjasta, jotka on esitetty strategian kolmiomallissa. Toimintalinjat on merkitty strategiaan oranssilla, keltaisella ja vihreällä värillä. Toimintalinjojen tavoitteet on konkretisoitu toimenpiteiksi ja ryhmitelty toimenpidekokonaisuuksiksi.

Toimenpidekokonaisuus (tpk)

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimenpidekokonaisuudet tarkoittavat yksittäisten toimenpiteiden muodostamia ryhmiä. Kullekin toimenpidekokonaisuudelle on määritelty koordinaatiovastuutaho(t). Näillä tahoilla on vastuu kyseiseen toimenpidekokonaisuuteen sisältyvien toimenpiteiden toteutumisesta sekä toiminnan koordinoinnista ja aikataulutuksesta strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kullekin toimenpiteelle on määritelty myös yksityiskohtaisemmat vastuutahot, joiden kanssa koordinaatiovastuutaho tekee yhteistyötä. Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa on yhteensä 9 toimenpidekokonaisuutta. Toimenpidekokonaisuudet jakautuvat kolmen toimintalinjan alle.

Toimenpide

Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa on yhteensä 22 toimenpidettä. Kukin toimenpide on merkitty strategiaan omalla kirjaimellaan ja sille on määritelty vastuutahot.

3.2. Itä-Suomen maahanmuuttostrategian kolmiomalli

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimet tähtäävät kansainvälistymisen kautta alueen hyvinvoinnin lisäämiseen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa toimintalinjoja on kolme ja niiden keskinäistä suhdetta kuvataan kolmiomallin avulla. Strategian terävin kärki on kolmion huipulla sijaitseva elinkeinoelämän kansainvälistymistä ja ulkomaalaistaustaisten työllistymistä koskeva toimintalinja 1. Toimintalinjan visio on, että ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja perustavat yrityksiä. Lisäksi alueen väestömäärä kasvaa. Elinkeinoelämä saa tarvitsemaansa työvoimaa ja osaamista viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Toimintalinjan vision toteutuminen on Itä-Suomen maahanmuuttostrategian keskeisin tavoite. Visio ei voi kuitenkaan toteutua irrallisena kahdesta muusta maahanmuuttostrategian toimintalinjasta.

Kuntia ja kotouttamista koskevan toimintalinjan 3 painoarvoa kolmiomallin avulla kuvataan strategian kivijalkana ja siksi se on sijoitettu kolmion alaosaan. Toimintalinjan visio on, että ulkomaalaistaustaisten kotouttaminen kunnissa on toimiva osa normaaleja peruspalveluja. Lisäksi kunnat ovat aktiivisia tarjoamaan kuntapaikkoja pakolaisille. Ilman kunnan tärkeää roolia kotouttamispalvelujen ja muiden kunnan peruspalvelujen tarjoajana, ei voida saavuttaa elinkeinoelämää koskevia tavoitteita, sillä jokainen maahanmuuttaja asuu kuntalaisena jossakin kunnassa. Peruspalvelujen toimivuus ja kansainvälistymiseen kannustava ilmapiiri vaikuttavat siihen, miten osaava työvoima viihtyy kunnassa ja jää alueelle työskentelemään.

Asenteita ja osallistumista koskeva toimintalinja 2 sijaitsee kahden muun toimintalinjan välissä kolmion keskellä. Toimintalinjan visio on, että Itä-Suomen ilmapiiri on kansainvälinen ja erilaisuutta arvostava. Lisäksi ulkomaalaistaustaiset osallistuvat monipuolisesti yhteiskunnan toimintaan. Asenteet ulkomaalaistaustaisia kohtaan ja alueen ilmapiiri vaikuttavat merkittävästi sekä strategian elinkeinoelämää että kuntia koskevien tavoitteiden saavuttamiseen. Ulkomaalaistaustaisten monipuolinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan rikastuttaa myös alueen elinkeinoelämää, kuntia ja muita toimijoita eri kulttuurien tuntemuksen ja uusien kansainvälisten yhteyksien kautta. Kansainvälinen yhteistyö antaa uuden oppimisen ja ideoiden sekä laajempien verkostojen ja hyvien käytäntöjen välittämisen kautta lisäarvoa niin yksilöille kuin organisaatioille.

Toimintalinjojen tavoitteet on konkretisoitu toimenpiteiksi ja ryhmitelty toimenpidekokonaisuuksiksi. Maahanmuuttostrategian kullekin toimenpidekokonaisuudelle on määritelty koordinaatiovastuutahot. Näillä tahoilla on vastuu kyseiseen toimenpidekokonaisuuteen sisältyvien toi-

menpiteiden toteutumisesta sekä toiminnan koordinoinnista ja aikataulutuksesta strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kullekin toimenpiteelle on määritelty myös yksityiskohtaisemmat vastuutahot, joiden kanssa koordinaatiovastuutaho tekee yhteistyötä.

Luvussa 4 kuvataan tarkemmin strategian seurannan toteuttamista ja indikaattoreita. Maakunnittain toimivat alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat vastaavat maahanmuuttostrategian tarkempien indikaattoreiden määrittelemisestä ja strategian seurannasta. Indikaattorit on määritelty kullekin strategian toimintalinjalle, mutta toimikuntien tehtävänä on kehittää strategian seurannassa tarvittavia yksityiskohtaisempia indikaattoreita esimerkiksi toimenpidekokonaisuuksittain.

3.3. Arvot

Arvot muodostavat strategian perustan. Arvoihin kiteytyvät strategian taustalla olevat toimintaa ohjaavat periaatteet. Strategian työpajatyöskentelyssä ja selvitysvaiheen päätöseminaarissa käytiin vilkasta arvokeskustelua. Lisäksi arvoja määriteltiin yrityskyselyssä, kuntakyselyssä ja muissa Itä-Suomen toimintaympäristöstä tehdyissä analyyseissa. Keskusteluissa oli esillä useita arvovaihtoehtoja, joista strategiaan valittiin seuraavat arvot:

Näin toimimme

1. Eettisyys ja vastuullisuus

- Kohtelemme kaikkia ihmisiä eettisesti oikein arjessa ja työelämässä.
- Toimimme vastuullisesti ulkomaalaiskysymyksissä.

2. Yhdenvertaisuus ja inhimillisyys

- Yhdenvertaisuus toteutuu kaikilla sektoreilla.
- Kohtelemme kaikkia inhimillisesti.

3. Yhteisöllisyys ja osallisuus

- Jokainen tuntee kuuluvansa yhteiskuntaan.
- Kaikki osallistuvat aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan.

4. Avoimuus ja luotettavuus

- Noudatamme avoimuutta maahanmuuttoasioiden hoitamisessa.
- Maahanmuuttajille järjestämämme palvelut ovat luotettavia.

5. Yhteistyö ja vaikuttavuus

- Toimimme hyvässä yhteistyössä kaikkien toimijoiden kanssa.
- Toimintamme on tuloksellista ja vaikuttavaa.

3.4. Visio

KANSAINVÄLINEN
ITÄ-SUOMI

Lisätään alueen hyvinvointia ja turvataan
osaavan työvoiman saatavuus

Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen

- Ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja perustavat yrityksiä. Alueen väestömäärä kasvaa.
- Elinkeinoelämä saa tarvitsemaansa työvoimaa ja osaamista viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi.

Asenteet ja osallistuminen

- Itä-Suomen ilmapiiri on kansainvälinen ja erilaisuutta arvostava
- Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat monipuolisesti yhteiskunnan toimintaan

Kunnat ja kotouttaminen

- Ulkomaalaistaustaisten kotouttaminen kunnissa on toimiva osa normaaleja peruspalveluja.
- Kunnat ovat aktiivisia tarjoamaan kuntapaikkoja pakolaisille.

3.5. Toimintalinjat ja toimenpiteet

Toimintalinja 1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen

Osaavan työvoiman saaminen

Elinkeinoelämän menestyminen, kansainvälisen kaupan kasvu ja kansainvälisten yhteyksien vahvistuminen ovat välttämättömiä Itä-Suomen hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Avainkysymys alueen elinvoimaisuuden kannalta on se, miten Itä-Suomeen saadaan houkuteltua osaavaa työvoimaa. Työvoiman saanti vaikeutuu monella alalla, eikä kaikkiin työtehtäviin löydy suomalaisia tekijöitä. Kansainvälisten työmarkkinoiden näkökulmasta Suomi kilpailee Euroopan pohjoislaidalla työvoimasta. Lisäksi suuri osa osaavasta työvoimasta suuntaa katseensa eteläiseen Suomeen. Itä-Suomen kannalta on tärkeä pohtia, kuinka osaavaa työvoimaa saadaan houkuteltua tulemaan töihin nimenomaan Itä-Suomeen.

Vetovoimainen Itä-Suomi

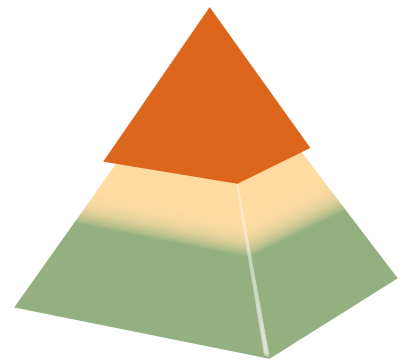
Itäsuomalaiselle elinkeinoelämälle on pystyttävä tarjoamaan kansainvälistymisen työkaluja ja tukea markkina-alueen laajentamisessa. Globalisoituvat markkinat tarjoavat Itä-Suomelle mahdollisuuden profiloitua houkuttelevana alueena kansainvälisille investoinneille. Hyvin toimivat julkiset palvelut, viranomaisten välinen sujuva yhteistyö ja kansainvälinen ilmapiiri ovat osa alueen vetovoimaisuutta. Hyvin toimivat julkiset palvelut tukevat myös työnantajia ulkomaalaisen palkkaamiseen liittyvissä kysymyksissä ja auttavat maahanmuuttajia heidän työllistymisessään.

Visio

Ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja perustavat yrityksiä.

Alueen väestömäärä kasvaa.

Elinkeinoelämä saa tarvitsemaansa työvoimaa ja osaamista viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi.

Toimenpidekokonaisuus 1. Työmarkkinoiden muutosten ennakointi

Koordinaatiovastuu tpk 1: ELY-keskukset ja maakuntaliitot

a. Työelämän kansainvälistymis- ja osaamistarpeiden muutoksia ennakoimaan suunnitellusti ja säännöllisesti

Itä-Suomen työmarkkinoiden muutosten ennakointi on välttämätöntä, jotta työmarkkinoiden kansainvälistymistä edistävät toimenpiteet voidaan kohdentaa oikein. Työmarkkinoiden muutokset voivat olla nopeita, jolloin tiedon tuottamisen säännöllisyyden merkitys korostuu. Maakunnan liitot vastaavat pitkän ja keskipitkän aikavälin ennakkoinnin yhteensovittamisesta sekä arvioivat ja seuraavat maakunnan ja sen osien kehitystä yhdessä alueensa ELY-keskusten, yritysten, oppilaitosten ja työmarkkinajärjestöjen kanssa. ELY-keskusten vastuulla on lyhyen aikavälin työvoimatarpeiden ennakointi ja sen tarvitsema koulutus.

Itä-Suomen kunnat eivät ole riittävästi varautuneet muuttuvaan elinkeinopoliittiseen tilanteeseen ja maahanmuuttajatyövoiman lisääntymiseen.²⁵ Itä-Suomessa on huolehdittava siitä, että työmarkkinoista ja maahanmuutosta tuotetaan säännöllistä ennakointitietoa elinkeinoelämän

tarpeisiin. Tietoa tarvitaan työvoimatarpeiden määrästä ja kohdentumisesta eri aloille sekä työttömyyskehityksestä. Lisäksi tietoa tarvitaan maahanmuuttajien määrästä, työvoiman ja muuttajien tarvitsemista koulutus- ja osaamistarpeista sekä yritysten rekrytointivalmiuksista. Rekrytointiongelmista kärsivät alat on otettava tarkemman tarkastelun kohteeksi pohtien sitä, miten maahanmuutolla voidaan vastata rekrytointiongelmiin ja miten ulkomaalaisten osaamista voidaan paremmin hyödyntää.

Maahanmuuttajien ja työnantajien kohtaamista työmarkkinoilla edistetään luomalla toimialakohtaisia ja kysyntälähtöisiä ns. rekrytointialustoja tai osaamispankkeja ennakointitietoa hyödyntäen.²⁶ Niitä voidaan käyttää esimerkiksi suoraan ulkomailta tehtävissä kohdennetuissa rekrytoinneissa. Lisäksi järjestetään usean eri alan toimijoiden yhteisiä ennakointitapahtumia ja -seminaareja, joissa saa monipuolisen kokonaiskuvan alueen kansainvälistymis- ja osaamistarpeista.

Vastuutahot: ELY-keskukset, maakuntaliitot, kunnat, TE-toimistot ja oppilaitokset

Toimenpidekokonaisuus 2. Maahanmuuttajien työllistyminen, yrittäjäyys ja heidän osaamisensa hyödyntäminen elinkeinoelämässä

Koordinaatiovastuu tpk2: ELY-keskukset ja TE-toimistot

b. Työ- ja elinkeinotoimistot ovat verkostoituneet tiiviisti erityisesti elinkeinoelämän kanssa

Itä-Suomen ulkomaalaisväestöllä on työmarkkinoilla tarvittavaa osaamista, mutta he työllistyvät valtaväestöä heikomminkin etenkin kotoutumisen alkuvaiheessa. Itäsuomalaiset työnantajat kertovat kaipaavansa apua maahanmuuttajataustaisen työvoiman etsimisessä.²⁷ Julkisen työvoimapalvelun

tehtävänä on edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa työmarkkinoilla.²⁸ Työ- ja elinkeinotoimistot ovat rekrytoinnin asiantuntijoita ja työnvälityspalveluiden keskeisiä tarjoajia omalla alueellaan. Työ- ja elinkeinotoimistoilla on julkisena palveluna työelämäkontakteja, joita voidaan hyödyntää tehokkaammin ulkomaalaisten rekrytoinnin tukena. Yrityslähtöisyyden vahvistaminen on TE-toimistojen palvelumalliuudistuksen keskeinen tavoite.

Ulkomaalaisten on usein hankala työllistyä puutteellisen kielitaidon takia. Lisäksi he kaipaavat suomalaisen työ-

²⁵ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

²⁶ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012. Vastauksissa tuotiin esiin ajatus osaamispankin hyödyntämisestä ulkomaalaisten työntekijöiden rekrytoinnissa.

²⁷ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

²⁸ Laki julkisesta työvoimapalvelusta (30.12.2002/1295)

elämän ja toimintatapojen käytäntöihin perehdyttämistä.²⁹ Työ- ja elinkeinotoimistot huolehtivat ulkomaalaistaustaisten asiakkaiden osaamisen tukemisesta sekä markkinoinnista alueella työvoimaa etsivien työnantajien suuntaan. Itä-Suomessa toimivat henkilökohtaista ohjausta tarjoavat palvelut, kuten Yhteistyössä työelämään -hanke³⁰, ovat hyviä esimerkkejä ulkomaalaisen työllistymisen ja maahanmuuttajaa rekrytoivan työnantajan tukemisesta. Vastaavia palveluja tulee olla tarjolla osana Työ- ja elinkeinotoimiston normaaleja palveluja.

Vastuutahot: TE-toimistot

c. Viranomaisten antama neuvonta ulkomaalaisen työvoiman käytöstä ja yrittäjyyden edistämisestä on yhtenäistä

Itäsuomalaiset työnantajat toivovat viranomaisten tarjoavan ulkomaalaisen työvoiman käyttöön liittyvää neuvontaa yhden luukun periaatteen mukaisesti.³¹ Tällä hetkellä neuvontaa omalta osaltaan antavat esimerkiksi Työ- ja elinkeinotoimistot, ELY-keskukset, aluehallintovirasto (AVI), kunnat, Kela, Maistraatti ja Verohallinto. Lisäksi eri koulutusorganisaatiot ovat mukana neuvontatyössä. Näiden tahojen tiivis yhteistyö neuvontapalveluiden järjestämisessä on tärkeää. Neuvontaa on järjestettävä monipuolisesti, koordinoidusti ja monikanavaisesti sekä suomeksi että muilla kielillä. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että tiedottaminen ja neuvonta maahanmuuttajille suunnatusta suomen kielen opetustarjonnasta on koordinoitua ja yhtenäistä. Tällä hetkellä tieto tarjolla olevista kielipinnoista on pirstaleista ja vaikeasti hahmotettavaa.

Mahdollisuus henkilökohtaiseen neuvontapalveluun on turvattava työnantajille ja maahanmuuttajille. Ulkomaalaisen työvoiman käyttö huomioidaan esimerkiksi rekrytoin-

titapahtumissa, joissa työnhakijat ja työnantajat kohtaavat toisensa ja jakavat kokemuksiaan. Viranomaiset voivat järjestää lisäksi ulkomaalaisen työvoiman käyttöä koskevia infotilaisuuksia ja tietoisuuksia. Henkilökohtaista neuvontapalvelua voidaan toteuttaa myös ohjaus- ja neuvontapistemallin, maahanmuuttajille järjestettävien työelämäsertifikaattikoulutusten³² tai kiertävän maahanmuuttajaneuvojan tarjoamien palveluiden muodossa. Petroskoissa toimiva viranomaisten yhteistyönä perustettu neuvontapiste on toimiva tapa edistää työntekijöiden ja opiskelijoiden liikkuvuutta Itä-Suomen ja Karjalan tasavallan välillä.

Neuvontaa toteutetaan myös viranomaisten yhdessä laitimien tiedotusmateriaalien avulla. Rekrytoinnin tueksi on mahdollista laatia oppaita ja viranomaisten yhteisiä tiedotuslehtiä. Lisäksi tuotetaan käsitekarttoja ja muistilistoja ulkomaalaisen rekrytointiin liittyvistä asioista. Neuvontaa tulee olla saatavilla myös sähköisesti esimerkiksi virtuaalisen neuvontaluukun muodossa. Neuvontamateriaaleja laaditaan myös videotallenteina, jotka asetetaan saataville Internetiin eri kieliversiona.

Lainsäädäntö ja lupa-asiat nähdään työnantajien keskuudessa usein epäselvinä ja työvoiman hankintaa hankaloittavina tekijöinä. Moni yritys on huolissaan työvoiman käyttöön liittyvistä laittomuuksista.³³ Maassa olevan ja maahan saapuvan ulkomaalaisen työvoiman käyttöön liittyvistä lupamenettelyistä huolehtimisen valvonta sekä työsuojelumääräysten noudattamisen valvonta ovat aluehallintoviraston (AVI) tehtäviä. Ulkomaalaisten työntekoa koskevista säännöksistä ja työelämän pelisäännöistä tiedotetaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa yhden luukun periaatteen mukaisesti.

Päävastuutahot: TE-toimistot, Itä-Suomen AVI, ELY-keskukset, kunnat, Kela, Maistraatti ja Verohallinto
Muut vastuutahot: oppilaitokset

²⁹ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

³⁰ Yhteistyössä työelämään -hanke on vuonna 2012 käynnistynyt hanke, joka toimii vuonna 2011 loppuneen KIMPPA -hankkeen tavoin Kuopion TE-toimiston alueella. Kohderyhmänä ovat maahanmuuttajataustaiset Kuopion TE -toimistossa työttöminä työnhakijoina olevat henkilöt, joilla on vaikeuksia työllistyä pitkän työttömyyden, puutteellisen kielitaidon ja/tai työkokemuksen vuoksi.

³¹ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

³² Maahanmuuttajat työvoimaksi Etelä-Savossa (POINTTI) -hanke, toimikausi 1.1.2008 - 30.6.2013.

³³ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012; Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

d. Yrittäjyys- ja kansainvälistymispalveluita kohdennetaan tehokkaammin ulkomaalaistaustaisille

Itä-Suomen ulkomaalaisväestössä on runsaasti sellaista osaamista, jonka tehokkaampi hyödyntäminen synnyttää alueelle uusia yrityksiä ja innovaatioita sekä edistää vientiä ja tukee alueen elinkeinoelämän kansainvälistymistä. Erityisesti ulkomaalaisten perustamat yritykset edistävät maahanmuuttajien työllistymistä ja heidän osaamisensa hyödyntämistä alueen elinkeinoelämässä. Lisäksi monissa yrityksissä on tarvetta kielitaitoiselle ja kansainvälistä toimintaympäristöä tuntevalle työvoimalle. Maahanmuuttajat tulee huomioida julkisten yrittäjyyttä ja elinkeinoelämän kansainvälistymistä tukevien palveluiden kohdentamisessa entistä selkeämmin ja suunnitellummin, jotta heidän osaamisensa saataisiin täysimääräisenä alueen elinkeinoelämän käyttöön.

Yrittäjyyttä, innovaatioita ja kansainvälistymistä tukevia palveluita tuotetaan monella taholla. Työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamia yrittäjyyttä tukevia palveluita tulee suunnitella myös ulkomaalaistaustaisten työnhakijoiden sekä kansainvälistymisestä hyötyvien yritysasiakkaiden näkökulmasta. Yrittäjyysvalmiuksia kehitetään alueella tarjottavan yrittäjyysneuvonnan avulla. Ulkomaalaisten osaamis potentiaalia voidaan hyödyntää myös jakamalla maahanmuuttajille ja yrityksille tietoa Tuoteväylätoiminnasta.³⁴ Lisäksi kansainvälistyminen ja maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen tulee huomioida ELY-keskuksen tarjoamissa tuotteistetuissa elinkeinotoimintaa tukevissa palveluissa ja niiden palveluvalikoiman kehittämisessä.

Maahanmuuttajien osallistuminen yrittäjäkoulutuksiin on usein haasteellista puutteellisen kielitaidon takia. Vieraskielisten mahdollisuuksista osallistua yrittäjäkoulutuksiin huolehditaan huomioimalla maahanmuuttajien erityistarpeet koulutusten järjestämistavoissa sekä toteuttamalla maahanmuuttajille suunnattua yrittäjyyskoulutuksiin valmentavaa koulutusta. Koulutuksessa tuetaan esimerkiksi yritysideoiden kehittämistä ja lisätään maahanmuuttajien tuntemusta alueen markkinoista. Alueella toimivien ulkomaalaisten yrittäjien toivotaan osallistuvan yrittäjäjärjestöjen toimintaan. Maahanmuuttajayrittäjien verkostoitumista

esimerkiksi oppilaitosten, muiden maahanmuuttajien perustamien yritysten ja kansainvälisillä markkinoilla toimivien tahojen kanssa tuetaan.

Julkisia elinkeinoelämän kansainvälistymistä ja yrittäjyyttä tukevia palveluita tulee tarjota maahanmuuttaja-asiakkaille monikanavaisesti.³⁵ Palveluiden tunnettuutta tulee lisätä maahanmuuttajien keskuudessa esimerkiksi tiedottamalla niistä maahanmuuttajakoulutuksiin ja kansainvälisiin opinto-ohjelmiin osallistuville opiskelijoille. Palveluiden markkinointia tulee yhtenäistää ja kohdentaa ulkomaalaisväestölle niin, että ne ovat asiakkaiden näkökulmasta yhtenäinen kokonaisuus. Vieraskielisten mahdollisuudesta hyödyntää palveluja on huolehdittava, jotta maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotto ei hidastuisi keskeneräisten suomen kielen opintojen takia.

Päävastuutahot: yrittäjäjärjestöt ja muut yritysneuvontaa tarjoavat organisaatiot, ammattiliitot ja Elinkeinoelämän keskusliitto sekä TE-toimistot, ELY-keskukset ja kunnat

Muut vastuutahot: oppilaitokset ja työnantajat

e. Matalan kynnyksen reitit työelämään turvataan

Ulkomaalaisen palkkaamisesta kerätty kokemus vaikuttaa merkittävästi itäsuomalaisten yritysten halukkuuteen rekrytoida ulkomaalaisia. Yritykset ovat kiinnostuneita ulkomaalaisen työvoiman käytöstä, mutta palkkaisivat ulkomaalaisen aluksi mieluiten harjoitteluun, oppisopimuskoulutuksen tai muuhun vastaavaan työhön.³⁶ Ulkomaalaisväestön työttömyysaste on kantäväestöä huomattavasti korkeampi, vaikka Itä-Suomen alueella on koulutettua ulkomaalaistaustaista työvoimaa.

Matalan kynnyksen reitit työelämään on turvattava Itä-Suomessa asuville ulkomaalaisille, sillä ne lisäävät alueen työnantajien kokemusta ulkomaalaisista työntekijöistä, tarjoavat maahanmuuttajille työkokemusta suomalaisesta työelämästä ja vahvistavat heidän valmiuksiaan toimia esimerkiksi yrittäjinä. Työntekijän osaamista on hankala todentaa pelkkien todistusten avulla. Harjoittelun tai lyhyen määräaikaisen työsopimuksen hyödyntäminen ovat

³⁴ Tuoteväylä on palvelu, joka auttaa kehittämään lupaavista ideoista ja keksinnöistä liiketoimintaa. Palvelu on maksuton ja tarkoitettu sekä yksityishenkilöille että alkuvaiheen yrityksille. Lisätietoa Tuoteväylästä löytyy osoitteesta <http://www.keksinto-saatio.fi/Suomi/Tuotevayla/>.

³⁵ TEM-konsernin yritysasiakkuusstrategian loppuraportti 4245/230/2008, 3288/578/2008.

³⁶ ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

vartenotettavia keinoja työntekijän osaamisen todentamisessa. Suomen kieltä opitaan tehokkaimmin työn ohessa, eikä maahanmuuttajalta välttämättä tarvitse edellyttää täydellistä kielitaitoa työn alkaessa. Työnantaja voi edistää maahanmuuttajataustaisten hakijoiden työnsaantimahdollisuuksia esimerkiksi tarjoamalla työtehtäviä, joissa tarvitaan kansainvälistä osaamista ja pyytämällä työ- ja elinkeinotoimistoa tai rekrytointikonsulttia tarjoamaan valittaviksi erityisesti ulkomaalaistaustaisia työnhakijoita.

Ulkomaalaisen työvoiman löytämisen ja rekrytoimisen tulee olla mahdollisimman helppoa alueen työnantajille. Julkisen sektorin ohella erityisesti yritykset tarjoavat harjoittelupaikkoja sekä maassa jo oleville ulkomaalaisille että Itä-Suomesta kiinnostuneille ulkomailla asuville potentiaalisille työntekijöille. Työ- ja elinkeinotoimiston ja oppilaitosten tulee toimia aktiivisesti ja verkostomaisesti harjoittelupaikkojen ja oppisopimusmahdollisuuksien luomiseksi. Ulkomaalaisen rekrytoimisen helpottamiseksi tarjolla ole-

vien julkisten tukimuotojen, esimerkiksi palkkatuen, tulee olla mukana työnantajille tarjottavissa palveluissa.

Matalan kynnyksen reittejä työelämään tuetaan esimerkiksi perustamalla ulkomaalaisten työnhakijoiden osaamispankki³⁷ tai hyödyntämällä työn tekemisen seurannan, ns. job shadowing³⁸-menetelmää työpaikoilla. On tuettava sitä, että työnantajat ottavat monikulttuurisuuden huomioon kehittäessään työpaikan perehdyttämiskäytäntöjä. Työnantajat hyödyntävät esimerkiksi selkokielen käyttöä tai luovat kriteerejä hakijoiden sosiaalisten, kielitaidosta riippumattomien taitojen arviointiin. Monikulttuurisuuteen liittyviä valmiuksia lisätään työpaikoilla esimerkiksi sisällyttämällä johtamis- ja henkilöstökoulutuksiin monikulttuurisuuskoulutusta.

Päävastuutahot: TE-toimistot, ELY-keskukset ja työnantajat

Muut vastuutahot: kunnat, maakuntaliitot, oppilaitokset sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöt

Toimenpidekokonaisuus 3. Ulkomaalaisille tarjottavan koulutuksen työelämälähtöisyys

Koordinaatiovastuu tpk3: ELY-keskukset

f. Kotoutumiskoulutus on työelämälähtöistä ja sitä on tarjolla joustavasti

Työ on maahanmuuttajan paras kotouttaja. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus tukee maahanmuuttajan mahdollisuuksia osallistua suomalaiseen yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä. Kotoutumiskoulutuksessa opiskelija saavuttaa sellaisen suomen tai ruotsin kielen taidon, jota hän tarvitsee omassa kotoutumisessaan. Hän myös hankkii tietoja ja taitoja, joita arkielämässä, suomalaisessa yhteiskunnassa, työelämässä ja opinnoissa tarvitaan. Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen kysyy maahanmuuttajan omaa motivaatiota kielen oppimiseen, integroitumiseen ja työllistymiseen.³⁹

Kotoutumiskoulutuksessa maahanmuuttajien työelämävalmiuksia on kehitettävä aikaisesta vaiheesta lähtien, joi-

ta heidän sijoittumisensa alueen työmarkkinoille tehostuisi. Koulutuksen työelämälähtöisyyttä tuetaan rakentamalla kotoutumiskoulutukseen yksilöllisiä koulutuspolkuja tietyiltä ammattialoilta työtä etsiville.

Kotoutumiskoulutuksessa tulee tarjota maahanmuuttajille yksilöllistä ohjausta henkilökohtaistamalla opetusta ja tarjoamalla maahanmuuttajille joustavia oppimismahdollisuuksia. Kielen oppimiseen tulee kehittää menetelmiä, joiden avulla kieltä voi opiskella itsenäisesti ja työpaikalla. Koulutukseen pääsyn tulee olla jatkuvaluonteista ja koulutuksen on vastattava vaatimustasoltaan opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita. Myös kolmas sektori voi järjestää kotoutumiskoulutusta julkisen sektorin hankkimana ostopalveluna.

Ulkomaalaistaustaisen henkilön aikaisemmin hankkiman osaamisen tunnistamista tulee kehittää. Maahanmuuttajalla voi olla osaamista, jonka tunnistamiseen tulee kotoutumiskoulutuksessa kiinnittää huomiota. Myös maahanmuuttajien valmiudet yrittäjyyteen tulee selvittää

³⁷ Itä-Suomen maahanmuuttostrategian selvitysvaiheen päättäneessä seminaarissa Kuopiossa 16.2.2012 esitettiin ajatus maahanmuuttajaosuuskunnasta, joka myisi palvelujaan henkilöstöpalveluyrityksen tapaan.

³⁸ Työn tekemisen seuranta (eng. job shadowing) on menetelmä, jossa työtehtävään valmentautuva seuraa ammattilaisen työskentelyä työpaikalla.

³⁹ Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet ovat astuneet voimaan vuonna 2012. Lähteet: Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012; Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010.

mahdollisimman varhaisessa vaiheessa esimerkiksi alkukartoituksessa. Yrittäjyysvalmiuksien arviointia ja yrittäjyysneuvontaa voidaan sisällyttää myös kotoutumiskoulutukseen. Osaamisen tunnistamisessa selvitetään, millaista osaamista maahanmuuttajalla on. Osaamisen tunnistaminen ei suoraan johda virallisen todistuksen tai tutkintotodistuksen antamiseen.

Maahanmuuttajien polkuja ammatilliseen pätevyitymiseen voidaan tehostaa myös muutoin kuin kotoutumiskoulutuksessa, esimerkiksi työnantajan ja TE-hallinnon yhdessä rahoittaman yhteishankintakoulutuksen avulla. Sen avulla voidaan kouluttaa yrityksessä työssä olevia tai yrityksen palvelukseen tulevia uusia työntekijöitä. Yhteishankintakoulutus soveltuu hyvin maahanmuuttajataustaisen työntekijän ammatillisen osaamisen tukemiseen, sillä siihen voidaan liittää ammatillisten opintojen lisäksi työhön kytkettyjä kieliointoja.

Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että kotoutumiskoulutuksen resurssit turvataan alueelle suunnatuissa määrärahoissa.

Päävastuutahot: ELY-keskukset, TE-toimistot, kunnat ja oppilaitokset

Muut vastuutahot: kolmas sektori

g. Korkeakoulut tukevat ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä ja tiivistävät yhteistyötään elinkeinoelämän kanssa

Yritys-oppilaitosyhteistyö on asia, jonka määrän ja laadun lisäämiseen tähtäävät toimet edistävät oppilaitoksissa opiskelevien ulkomaalaisten työmarkkinoille sijoittumista. Ulkomaalaisten opiskelijoiden potentiaali tulee saada

käyttöön alueen elinkeinoelämän kansainvälistymisessä. Itä-Suomen alueella on runsaasti kansainvälisiä tutkijoita, opettajia ja opiskelijoita. Alueen oppilaitokset toiselta asteelta yliopistoihin ovat asiantuntijoita alueen kansainvälistymisessä ja työmarkkinoiden tarvitsemassa kansainvälisessä osaamisessa. Oppilaitokset ovat myös keskeisiä toimijoita alueen ja sen toimijoiden kotikansainvälistymisessä.⁴⁰ Oppilaitosten kansainvälisyystoiminta on hyvin suunniteltua ja kohtuullisen hyvin resursoitua. Itä-Suomen alueen oppilaitoksissa kansainvälinen liikkuvuus sekä opettajakunnassa että opiskelijoissa on kuitenkin vähäistä muun maan tasoon verrattuna.⁴¹

Oppilaitoksia on rohkaistava ottamaan vastuuta kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen osaamisesta, osaamiskartoituksesta ja erityisesti heidän työllistymistään alueelle. Opiskelijoina maahan tulleiden tai korkeakouluissa opiskelemaan ryhtyneiden maassa jo asuvien ulkomaalaisten sijoittumista alueen työmarkkinoille tuetaan esimerkiksi kiinnittämällä huomiota opiskelijan työllistymisvalmiuksiin opintojen aikana ja varmistamalla sujuva siirtyminen työelämään opintojen päättyessä. Opetusohjelmia tulee suunnitella työelämälähtöisesti niin, että työnantajat osallistuvat opintojen järjestämiseen tarjoten samalla työllistymismahdollisuuksia opiskelijoille. Oppilaitokset tarjoavat erityistä tukea ulkomaalaisten opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saantiin esimerkiksi markkinoimalla ulkomaalaisten opiskelijoiden erityisosaamista työnantajille ja järjestämällä mahdollisuuksia tutkimustiedon hyödyntämiseen työelämässä.

Oppilaitosten tulee sisällyttää suomen kielen opintoja pakollisina kaikkiin vieraskielisiin opinto-ohjelmiinsa sekä tarjota suomen kielen opintoja myös vaihto-opiskelijoille sekä ulkomaalaiselle tutkimus- ja opetushenkilökunnalle. Kieliopintoihin tulee sisällyttää myös työelämässä tarvittavaa sanastoa.

Vastuutahot: korkeakoulut ja työnantajat

⁴⁰ Kansainvälisen toiminnan laatusuositus. Yleissivistävä koulutus. Opetushallitus 2011; Monikulttuurinen Itä-Suomi. Selvitys peruskoulujen monikulttuurisuus- ja kansainvälisyyskasvatuksesta 2008. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja Nro 155, 2008.

⁴¹ Korkeakoulut 2011. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:10.

Toimenpidekokonaisuus 4. Kansainvälinen rekrytointi elinkeinoelämän kansainvälistäjänä

Koordinaatiovastuu tpk4: ELY-keskukset ja TE-toimistot

h. EURES on tunnettu ja käytetty kansainvälistä rekrytointia tukeva palvelu

EURES on EU/ETA-alueen kattava työnvälitysverkosto, jonka peruspalveluja ovat työnvälitys, tiedotus ja neuvonta. EURES on alueellinen työmarkkinoiden kansainvälisyyden asiantuntija, jonka EURES -neuvojat tarjoavat neuvontapalveluja työnantajille ja työnhakijoille. Lisäksi palvelun käyttäjälle on tarjolla verkkopalvelu <http://ec.europa.eu/eures>, josta voi etsiä työntekijöitä ja työpaikkoja. EURES myös auttaa kansainväliseen rekrytointiprosessiin liittyvissä kysymyksissä. EURES-palvelun täydentämiseksi on perustettu EU/ETA-alueen ulkopuolisen kansainvälisen rekrytointin työ- ja elinkeinotoimistojen verkosto, jonka tehtävänä on kehittää, koordinoita ja toimeenpanna kansainvälistä työnvälitystä yritysten rekrytointitarpeiden pohjalta, suunnitella työkäytäntöjä ja toimintatapoja sekä tiedottaa yrityksille ulkomaalaisen rekrytointin mahdollisuuksista.

Itäsuomalaiset yritykset eivät juuri tunne julkisia kansainvälisen työnvälityksen palveluita.⁴² EURES:in tunnettuuden lisäämiseksi tehtävää työtä on jatkettava. Tavoitteena on, että jokainen itäsuomalainen työnantaja ja työnhakija tuntee sen palvelut ja roolin kansainvälisessä rekrytointissa. EURES:in palveluja markkinoidaan yrittäjälähtöisesti ja konkreettisesti rakentamalla esittelymateriaaleja markkinointiviestinnän työkaluja hyödyntäen. EURES:in käyttäjämäärän tulee Itä-Suomessa kasvaa niin, että erityisesti yksityisen sektorin palveluntuottajat hyödyntävät sen palveluvalikoimaa. EURES voi tarjota maksuttomien palvelujen lisäksi maksullisia erikoispalveluja yhteistyössä henkilöstöpalveluyritysten tai oppilaitosten kanssa. Lisäksi EURES tukee kansainvälisten työnhakijoiden ja yritysten kohtaamista esimerkiksi järjestämällä heille räätälöityjä kohtaamistilaisuuksia.

Vastuutahot: TE-toimistot ja ELY-keskukset

i. Itä-Suomessa tarjolla olevista työmarkkinoiden kansainvälistymispalveluista ja rekrytointimalleista on tehty selvitys

Itä-Suomeen saapuva työperusteinen maahanmuuttaja tarvitsee tuekseen kokonaisvaltaisia palveluita. Muutto Itä-Suomeen työn perässä on prosessi, joka pitää sisällään työpaikkaan liittyvien kysymysten ohella myös muut hyvän ja kokonaisen elämän edellytykset aina vapaa-ajan järjestämisestä työntekijän perheen asettautumiseen. Itä-Suomessa työskentelee myös työmarkkinoiden hyödynnettävissä olevaa ulkomaalaista sesonkityövoimaa ja muita lyhyillä työkomennuksilla olevia henkilöitä, joiden mahdollisuuksia jäädä pysyvämmiin Suomeen tulee selvittää.

Julkinen sektori vastaa työnvälitykseen, työsuhteeseen ja lupa-asioihin liittyvästä neuvonnasta sekä kotouttamispalveluiden järjestämisestä. Ulkomailta työvoimaa rekrytoivaa työnantajaa tuetaan lisäksi työmarkkinoiden kansainvälistymispalveluilla. Kansainvälistymispalvelut ovat kotouttamisen peruspalveluja laajempi kokonaisuus, joka voi olla yksityisen, julkisen tai kolmannen sektorin tai näiden yhdessä tuottamaa palvelua.⁴³ Jotta näitä palveluita voidaan tarjota ja kehittää, on niistä muodostettava Itä-Suomessa kokonaiskuva.

Työmarkkinoiden kansainvälistymistä tukevia palveluja Itä-Suomessa tulee kartoittaa erillisen selvityksen avulla. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa näkemys siitä, miten työmarkkinoiden kansainvälistymispalveluja tulee järjestää Itä-Suomessa. Selvityksessä kartoitetaan, mitä työmarkkinoiden kansainvälistymistä tukevia palveluja Itä-Suomessa tarjotaan ja miten niitä on tarkoituksenmukaista kehittää.

Selvitys sisältää myös laajemman rekrytointitarkastelun siitä, mistä, miten ja millä työkaluilla työperusteisen maahanmuuton rekrytointia voidaan Itä-Suomessa kehittää. Samalla tulee arvioida nykyisen työlupakäytännön toimivuutta ja muutostarpeita Itä-Suomessa.

Selvitys laaditaan Itä-Suomen tasoisena tai maakunnittain. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi osana opinnäytetyötä, tutkimusprojektia tai EU-hanketta.

Päävastuutahot: oppilaitokset ja yrittäjäjärjestöt

Muut vastuutahot: ELY-keskukset ja maakuntaliitot

⁴² ”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012; Työmarkkinoiden kansainvälistymispalvelut Pirkanmaalla. Pirkanmaan ELY-keskus 2011.

⁴³ Työmarkkinoiden kansainvälistymispalvelut Pirkanmaalla. Pirkanmaan ELY-keskus 2011.

j. Ulkomaalaisen asettautumista Itä-Suomeen tuetaan verkostomaisesti

Kansainvälisen rekrytoinnin tueksi muodostetaan verkostoja, jotka helpottavat kansainvälisten yritysten ja osaajien asettautumista alueelle (ns. soft landing -palvelut). Yritysten ja osaajien palvelutarpeiden ennakointi ja niihin aktiivisesti vastaaminen lisäävät alueen kansainvälistä vetovoimaa ja houkuttelevuutta. Varsinkin rekrytoitaessa kansainvälistä työvoimaa työvoimapulasta kärsiville aloille on

asettautumista tukeviin palveluihin kiinnitettävä erityistä huomiota.

Verkostojen jäseninä voivat työnantajien ohella toimia esimerkiksi valtion ja kuntien viranomaiset, oppilaitokset sekä asunnontarjoajat. Verkostojen kautta jaetaan asiantuntemusta ja lisätään tietämystä kansainvälisen rekrytoinnin prosessista sekä kehitetään työmarkkinoiden kansainvälistymistä tukevia palveluita ja niihin liittyvää osaamista.

Päävastuutahot: maakuntaliitot, kunnat, työnantajat, yritykset ja yrittäjäjärjestöt

Muut vastuutahot: ELY-keskukset, asunnontarjoajat, oppilaitokset ja kolmas sektori

Toimintalinja 2. Asenteet ja osallistuminen

Yhdenvertaisuusperiaate

Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset kohtelevat ihmisryhmiä eri tavoin ja osaa suomalaisista uhkaa pysyvä syrjäytyminen. Syrjäytymisen uhka koskee myös maassa asuvia ulkomaalaisia. Suomessa tulee lain mukaan taata kaikille syntyperän, taustan ja varallisuuden rajoittamatta yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet. Kaikessa toiminnassa on toteutettava yhdenvertaisuusperiaatetta. Palveluiden on oltava tasa-arvoisesti ja tasalaatuisesti kaikkien saatavilla.

Nuorten yhteiskuntatakuu

Jyrki Kataisen hallituksen Nuorten yhteiskuntatakuu -ohjelman 2012 tavoitteena on nuorten työllisyyden edistäminen ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen. Ohjelma pitää sisällään eri ministeriöiden yhteisiä toimenpiteitä nuorten työllistymisen edistämiseksi, koulutuksen eri väylien kehittämiseksi, toimenpiteitä palvelurakenteiden uudistamiseksi sekä toimenpiteitä nuorten yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi. Tavoitteena on, että kaikille nuorille luodaan realistiset mahdollisuudet suorittaa perusasteen jälkeinen tutkinto ja työllistyä. Erityistä huomiota kiinnitetään niihin maahanmuuttajanuoriin, jotka saapuvat Suomeen oppivelvollisuusiän loppupuolella tai sen jälkeen.⁴⁴

Arvio nuorten syrjäytyneiden määrästä vaihtelee, laskentatavasta riippuen. Suomessa on tällä hetkellä noin 110 000 alle 30-vuotiaasta nuorta, joilla on vain peruskoulun päästötodistus ja ilman toisen asteen tutkintoa olevia nuoria on noin 40 000, joista täysin tilastojen ulkopuolella on noin 25 000 nuorta.⁴⁵ Vuonna 2010 syrjäytyneitä nuoria oli noin 5 prosenttia kaikista nuorista. Syrjäytyneistä nuorista lähes neljännes on maahanmuuttajataustaisia.⁴⁶

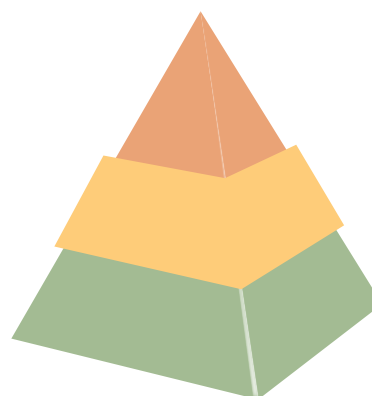
Maahanmuuttajat tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä

Osallistaminen ja osallistuminen ovat termejä, joilla kuvataan yhteiskunnan rakenteita ja maahanmuuttajan osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan. Valtion kotouttamisohjelman⁴⁷ mukaan maahanmuuttajien täysimääräinen osallistuminen suomalaiseen yhteiskuntaan tarkoittaa osallisuutta kaikilla elämänalueilla. Rasistinen ajattelu saa kannatusta erityisesti silloin, kun maahanmuuttajat jäävät erilleen yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta. Ajattelutapa rasismi korostaa ihmisryhmien välisiä eroavaisuuksia ja lokeroi ulkomaalaiset omaksi, muista erilliseksi ryhmäseen. Suomessa sananvapaus on taattu kaikille, mutta etniseen alkuperään perustuva syrjintä on kielletty. Kaikilla itäsuomalaisilla tulee taustasta riippumatta olla mahdollisuus elää mielekästä elämää tasavertaisina yhteiskunnan jäseninä.

Visio

Itä-Suomen ilmapiiri on kansainvälinen ja erilaisuutta arvostava.

Ulkomaalaistaustaiset osallistuvat monipuolisesti yhteiskunnan toimintaan.

⁴⁴ Suomen hallituksen hallitusohjelma 11.6.2011. Jyrki Kataisen hallitus. Nuorten yhteiskuntatakuusta linjataan hallitusohjelmassa seuraavaa: ”Toteutetaan nuorten yhteiskuntatakuu niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.” Pääministeri Kataisen hallitus on hallitusohjelmassaan sitoutunut myös uudistamaan voimassa olevaa yhdenvertaisuuslainsäädäntöä.

⁴⁵ Nuorten yhteiskuntatakuu 2012. TEM raportteja 8/2012.

⁴⁶ Myrskylä Pekka, Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA 2012.

⁴⁷ Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015.

Toimenpidekokonaisuus 5. Maahanmuuttajien syrjimättömyys ja asema arjessa

Koordinaatiovastuu tpk5: Itä-Suomen AVI

k. Itä-Suomessa maahanmuutto on osa arkea, suunnitelmia ja päätöksentekoa

Maahanmuuttajat nähdään Itä-Suomessa usein omana ryhmänä, joka jää pitkälti erilleen valtaväestön arkipäiväisestä vuorovaikutuksesta. Maahanmuuttajien erilaisuuden ja muukalaisuuden korostaminen pitää yllä mekanismia, jossa ulkomaalaiset lokeroituvat omaksi ja muista erilliseksi joukokseen. Itä-Suomen asukkaiden jakaminen kantaväestöön ja muualta muuttaneisiin ruokkii rasistista ja stereotyyppistä ajattelua sekä vieraan pelkoa, jossa kerran alueelle muuttaneen ulkomaalaisen jälkeläinen nähdään ensisijaisesti maahanmuuttajana vielä toisessa ja kolmannesakin polvessa. Maahanmuuttajien tulee voida toimia tavallisina itäsuomalaisina ilman, että he ovat aina ensisijaisesti maahanmuuttajan roolissa.⁴⁸

Itä-Suomessa kaivataan johtavassa asemassa olevien henkilöiden suunnannäyttöä maahanmuuttoasioissa. Johtavassa asemassa olevat henkilöt voivat esimerkiksi korostavaa kansainvälistymisen hyötyjä ja sisällyttää maahanmuuttoasioita strategisiin linjauksiinsa. Johtavassa asemassa olevilla henkilöillä tarkoitetaan kunnissa kunnanjohtajia ja johtavia viranhaltijoita sekä kunnanvaltuutusten ja -hallitusten jäseniä. Elinkeinoelämässä johtavissa asemissa olevilla henkilöillä tarkoitetaan yritysten johtajia, ammattiliittojen johtajistoa sekä elinkeinoelämän järjestöjen edustajia. Johtavassa asemassa ovat Itä-Suomessa myös kulttuurivaikuttajat sekä muut alueen mielipidevaikuttajat. Poliittiset puolueet huomioivat maahanmuuttoasiat tekemissään linjauksissa ja asettavat ulkomaalaistaustaisia henkilöitä ehdolle vaaleissa.

Maahanmuuttajien ottaminen mukaan kunnalliseen päätöksentekoon työryhmissä sekä ulkomaalaistaustaisten jäsenyydet ammattiyhdistyksissä edistävät maahanmuuttajien osallisuutta. Osa Itä-Suomen kuntien viranomaisista kertoo, ettei kunnissa tueta maahanmuuttajien osallistumista kunnan toimintaan millään tavalla.⁴⁹ Maahanmuuttajien

palvelut on integroitava osaksi valtaväestölle suunnattuja palveluja, vaikka ryhmän erityistarpeiden huomioimiseksi on järjestettävä myös räätälöityjä palveluja. Lisäksi maahanmuuttajat tulee ottaa mukaan palveluiden suunnitteluun. Kunnan asuntopoliitiikassa on huolehdittava ulkomaalaistaustaisen väestön tasaisesta jakautumisesta eri asuinalueille. Maahanmuuttajat tulee ottaa mukaan myös vapaa-ajan järjestöjen ja kolmannen sektorin toimintaan.

Päävastuutahot: johtavassa asemassa olevat, valtion ja kuntien johtavat virkamiehet, poliittiset puolueet ja luottamushenkilöt, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt ja elinkeinoelämä

Muut vastuutahot: kolmas sektori

I. Kuntien ja valtion viranomaisilla on yhdenvertaisuussuunnitelmat

Yhdenvertaisuus on Suomen perustuslakiin ja yhdenvertaisuuslakiin (20.1.2004/21) kirjattu perusoikeus, jonka mukaan kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Viranomaisten tulee kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti sekä vakiinnuttaa sellaiset toimintatavat, joilla yhdenvertaisuuden edistäminen varmistetaan päätöksenteossa. Erityisesti tulee muuttaa niitä olosuhteita, jotka estävät yhdenvertaisuuden toteutumista.

Yhdenvertaisuuslaissa syrjintä tarkoittaa sitä, että jotakin ihmistä kohdellaan epäsuotuisammin kuin muita. Yhdenvertaisuuslaki kieltää myös välillisen syrjinnän ja häirinnän. Ohje tai käsky syrjiä jotakuta on yhdenvertaisuuslain mukaan kielletty. Yhdenvertaisuuslaki sallii positiivisen erityiskohtelun silloin, kun jokin ryhmä ei tosiasiallisesti ole yhdenvertaisessa asemassa muihin nähden.⁵⁰ Tasa-arvo puolestaan viittaa sukupuolten väliseen tasavertaisuuteen, eikä kuulu yhdenvertaisuuslain soveltamisalan piiriin. Yhdenvertaisuuslain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset sekä vähemmistövaltuutettu ja syrjintälautakunta.⁵¹

⁴⁸ Puuronen Vesa, Rasistinen Suomi. Gaudeamus 2011. Kaartinen Marjo, Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta. Turun yliopisto 2004.

⁴⁹ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

⁵⁰ Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21, § 6, § 7.

⁵¹ Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21, § 11.

Yhdenvertaisuuslain mukaan kuntien ja valtion viranomaisten tulee laatia yhdenvertaisuussuunnitelmat. Säännöllisesti päivitettävään suunnitelmaan tulee etnisen yhdenvertaisuuden suunnittelun ohella sisällyttää myös viranomaisen työnantajana toimimista koskeva suunnitelma.⁵² Yhdenvertaisuuden suunnittelu ei ole Itä-Suomessa lain vaatimalla tasolla, sillä vain harva alueen kunnista on laatinut yhdenvertaisuussuunnitelman. Lisäksi osa kunnista kokee, että yhdenvertaisuussuunnitelma vaikuttaa käytännön toimintaan vain vähän tai kohtalaisesti.⁵³

Kaikilla Itä-Suomen kuntien ja valtion viranomaisilla

tulee olla voimassa oleva yhdenvertaisuussuunnitelma. Yhdenvertaisuussuunnitelmaan tulee sisällyttää toimia, joiden avulla maahanmuuttajat pääsevät käyttämään viranomaisten palveluja tasavertaisesti. Yhdenvertaisuussuunnitelman tulee kattaa myös viranomaisen toiminta työnantajana. Yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnassa hyödynnetään www.yhdenvertaisuus.fi sivustoa.

Vastuutahot: kunnat, ELY-keskukset, Itä-Suomen AVI, Kela, poliisi, TE-toimistot ja Maistraatti

Toimenpidekokonaisuus 6. Koulujen kansainvälisyyskasvatus ja maahanmuuttoasioista tiedottaminen

Koordinaatiovastuu tpk6: ELY-keskukset, kunnat ja Itä-Suomen AVI

m. Kansainvälisyyskasvatusta annetaan kouluissa

Kansainvälisyyskasvatus on tärkeä Itä-Suomen nuorten ikäluokkien ja heidän opettajiensa monikulttuurisuusvalmiuksien kehittämisen väline. Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteena on, että oppilaat tuntevat ja arvostavat omaa kulttuuriperintöään, tutustuvat muihin kulttuureihin sekä elämäntapoihin ja saavat valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä.⁵⁴ Kansainvälisyyskasvatus voi sisältää esimerkiksi kielitaidon ja kulttuurien tuntemuksen opintoja, monikulttuuriseen toimintaympäristöön valmistautumista sekä globaalikasvatusta. Kotikansainvälisyys tarkoittaa koulujen arkipäivässä jo olemassa olevien kansainvälistymisresurssien hyödyntämistä.⁵⁵

Onnistunut kansainvälisyyskasvatus edistää kanssakäymistä sekä valtaväestön ja maahanmuuttajien että eri maahanmuuttajaryhmien välillä. Perusopetuksessa maahanmuuttajien tarpeet huomioidaan Itä-Suomessa suhteellisen

hyvin. Toisaalta maahanmuuttajien koulutusta keskitetään, mikä aiheuttaa pitkiä koulumatkoja eikä tue yhteiskuntaan sopeutumista.⁵⁶ Lisäksi vuonna 2010 Itä-Suomen kunnista vain noin 60 prosenttia oli hakenut valtionavustusta suomi toisena kielenä -opetuksen järjestämiseen, ja vain noin 30 % kunnista oli hakenut valtionavustusta oman äidinkielen opetuksen järjestämiseen.⁵⁷

Kansainvälisyyskasvatusta tulee toteuttaa kaikilla kouluasteilla, mutta erityisesti varhaiskasvatuksessa, perus- ja lukio-opetuksessa sekä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Monikulttuurisuutta pidetään esillä oppilaitosten arjessa esimerkiksi huolehtimalla maahanmuuttajaoppilaiden tasaisesta jakautumisesta alueen oppilaitoksiin ja tekeillä kansainvälistä yhteistyötä esimerkiksi EU:n Elinikäisen oppimisen ohjelman⁵⁸ hankkeissa. Lisäksi oppilaiden kansainvälisyysvalmiuksista on huolehdittava opetuksen sisällöissä. Liikkuvuuden lisääminen ja osaamisen vertailtavuuden kehittäminen ammatillisessa koulutuksessa tukevat työmarkkinoiden kansainvälistymistä.⁵⁹

Itä-Suomen AVI:n yhdessä alueen ELY-keskusten kanssa järjestämä lyhytkestoinen opetushenkilöstön täyden-

⁵² Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21, § 4.

⁵³ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

⁵⁴ Monikulttuurinen Itä-Suomi. Selvitys peruskoulujen monikulttuurisuus- ja kansainvälisyyskasvatuksesta 2008. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja Nro 155, 2008.

⁵⁵ Kansainvälisen toiminnan laatusuositus. Yleissivistävä koulutus. Opetushallitus 2011.

⁵⁶ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

⁵⁷ Itä-Suomen aluehallintoviraston lausunto Pohjois-Savon ELY-keskukselle luonnoksesta Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimenpiteiksi 28.2.2012.

⁵⁸ Lifelong Learning Programme, LLP on on Euroopan unionin koulutusohjelma, joka tarjoaa mahdollisuuksia eurooppalaiseen yhteistyöhön kaikilla koulutuksen tasoilla esikoulusta korkeakouluun.

⁵⁹ Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2011-2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.

nyskoulutus tukee alueen kansainvälistymistä, kulttuurien välistä vuoropuhelua ja myönteistä suhtautumista maahanmuuttajiin sekä vahvistaa opetushenkilöstön valmiuksia toimia maahanmuuttajaoppilaiden parissa. Opettajien monikulttuurisuuteen liittyviin valmiuksiin kiinnitetään huomiota koulutuksen sisällöissä. Koulutuksessa huomioidaan myös maahanmuuttajataustaiset opettajat. Lisäksi kuntia tulee kannustaa aktiivisemmin hakemaan maahanmuuttajaopetukseen kohdennettuja valtionavustuksia.

Vastuutahot: oppilaitokset, kunnat, Itä-Suomen AVI ja ELY-keskukset

n. Maahanmuuttoasioista tiedotetaan aktiivisesti ja säännöllisesti

Tieto on keskeinen maahanmuuttajiin kohdistuviin asenteisiin vaikuttava tekijä. Tiedonpuute vahvistaa stereotyyppistä ajattelua, ja tietämyksen lisääntyessä kuva maahanmuuttajista monipuolistuu. Tiedon jakaminen maahanmuutto- ja kansainvälistymiskysymyksistä on tärkeää. Maahanmuut-

toon liittyvistä asioista tulee tiedottaa kaikille, kuten esimerkiksi elinkeinoelämän edustajille, viranomaisille, oppilaitoksille, maahanmuuttajille ja valtaväestölle.

Kaikkien kuntien ja valtion viranomaisten tulee tiedottaa maahanmuutosta aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. Näitä viranomaisia ovat esimerkiksi maakuntaliitot, ELY-keskukset, TE-toimistot ja Itä-Suomen aluehallintovirasto. Myös sellaisten kuntien, joissa on maahanmuuttajaväestöä, tulee tiedottaa maahanmuutosta. Erityisen tarpeellista on, että kuntien ja valtion viranomaiset tuottavat säännöllisesti ajankohtaista tilastotietoa maahanmuutosta ja hyvistä kotouttamisen käytännöistä. Tärkeää on, että tiedottamisessa korostetaan positiivista näkökulmaa maahanmuutosta ja sen tarpeellisuudesta.

Tiedon välittämisessä hyödynnetään kaikkia saatavilla olevia kanavia, kuten esimerkiksi Internet-sivuja, sosiaalista mediaa ja kirjastoja sekä muita paikkoja, joissa kuntalaiset vierailvat ja viettävät aikaa. Tietoa on tarjottava aktiivisesti myös tiedotusvälineiden käyttöön.

Vastuutahot: kunnat, maakuntaliitot, ELY-keskukset, TE-toimistot ja Itä-Suomen AVI

Toimenpidekokonaisuus 7. Verkostot ja yhteistyö maahanmuuttoasioissa

Koordinaatiovastuu tpk7: ELY-keskukset ja kolmas sektori

o. Maakuntiin on perustettu alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat

Kotoutumislain mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa maahanmuuttoasiain toimikunnan.⁶⁰ Toimikunnan tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen kehittäminen ja suunnittelu sekä yhdenvertaisuuden edistäminen. Toimikunnalla voi olla muitakin maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä.

Etelä-Savon maakunnassa on jo toiminnassa maahanmuuttoasiain toimikunta. Sen sijaan Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnissa ei vielä ole omia alueellisia toimikuntia. Tavoitteeksi asetetaan, että Pohjois-Savoon ja Pohjois-Karjalaan perustetaan alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat, jotka kotoutumislaissa määriteltyjen tehtävien lisäksi vastaavat Itä-Suomen maahanmuuttostrategian seurannasta.

Vastuutahot: ELY-keskukset

p. Viranomaiset hyödyntävät kolmannen sektorin asiantuntemusta ja työpanosta

Itäsuomalaisilla kolmannen sektorin toimijoilla on kokemusta ja asiantuntemusta maahanmuuttoasioissa. Tätä resurssia tulee alueella hyödyntää tehokkaammin. Kolmannen sektorin toiminta tarjoaa maahanmuuttajille monipuolisia mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan. Kolmannen sektorin toimijoita alueella ovat maahanmuuttajapalveluita tuottavat yhdistykset, esimerkiksi SPR ja Setlementtiyhdistykset sekä maahanmuuttajien omat yhdistykset. Myös muut yhdistykset ja järjestöt, kuten erilaiset nuorisot, liikunta- ja vapaa-ajan järjestöt toimivat maahanmuuttoasioiden parissa. Viranomaiset ja kolmannen sektorin toimijat, esimerkiksi maahanmuuttajajärjestöt, voivat edistää maahanmuuttajien ja kantaväestön myönteisiä kohtaamisia yhteisillä tapahtumilla ja tilaisuuksilla sekä vapaa-ajan toiminnalla. Taiteen, kulttuurin, lii-

⁶⁰ Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010), § 39.

kunnan ja nuorisotyön avulla voidaan luoda yhteistoimintaa, joka mahdollistaa maahanmuuttajien ja kantaväestön välisen vuorovaikutuksen ja maahanmuuttajien osallisuuden.⁶¹

Itäsuomalaiset viranomaiset hyödyntävät kolmannen sektorin työpanosta ja asiantuntemusta maahanmuuttajille tarjottujen julkisten palveluiden, esimerkiksi kotouttamispalveluiden tuottamisen tukena. Tässä yhteistyössä on tärkeää huolehtia siitä, että kolmannen sektorin rooli ja vastuut määritellään selkeästi. Myös kolmannen sektorin rahoituksen riittävyyteen on kiinnitettävä huomioita. Lisäksi kolmannen sektorin toimijoiden ottamista mukaan maahanmuuttajapalveluiden suunnitteluun kunnissa tulee edistää.

Maahanmuuttajan kotoutuminen tarvitsee onnistuakseen myös vapaa-ajan ja arjen tukemista. Julkisten palvelujen saatavuus painottuu virka-aikaan, mutta kolmannen sektorin toimijoilla on mahdollisuuksia palvella maahanmuuttajia myös virka-ajan ulkopuolella. Maahanmuuttajien vapaa-ajan suunnittelussa hyödynnetään esimerkiksi räätälöityä maahanmuuttajan vapaa-ajan suunnitelmaa. Lisäksi maahanmuuttajien omien yhdistysten perustamista tuetaan, mutta samalla on huolehdittava siitä, ettei yhdistyksessä toimiminen johda eriytymiseen ja vaikeutta kotoutumista.⁶²

Vastuutahot: kolmas sektori, kunnat, TE-toimistot, ELY-keskukset ja Itä-Suomen AVI

q. Itä-Suomessa toimii aktiivinen ja vaikuttava etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii etnisten suhteiden neuvottelukunta eli ETNO, jonka tarkoitus ja tehtävät määritellään valtioneuvoston asetuksessa (298/2011). ETNolla on neljä päätehtävää: 1. tiedottaminen ja asennevaikuttaminen, 2. yhteistyön ja vuoropuhelun lisääminen eri toimijoiden ja väestöryhmien kesken, 3. maahanmuuttajien ja järjestöjen osallisuuden lisääminen sekä 4. asiantuntijana toimiminen maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä. Tavoitteiden edistämiseksi neuvottelukunta voi järjestää tilaisuuksia, antaa lausuntoja sekä tehdä aloitteita, esityksiä ja suosituksia.

Itä-Suomen ETNOn työssä haasteellista on toiminnan koordinointi vähäisillä henkilöresursseilla ja käytettävissä olevilla rajatuilla keinoilla saavuttaa valtioneuvoston asetuksessa määritellyt tavoitteet. Alueellisten neuvottelukuntien toiminnassa mukana olevat jäsenet ovat innostuneita ja aktiivisia, mutta vaikuttavuuden parantamiseksi ministeriöltä odotetaan vahvempaa panostusta alueellisten neuvottelukuntien toiminnan koordinointiin tarvittaviin henkilöresursseihin.

Tavoitteeksi asetetaan, että vuoteen 2017 mennessä Itä-Suomen ETNOn toimintaa koordinoivassa Pohjois-Savon ELY-keskuksessa on vähintään yksi uusi virka, jonka rahoitus tulee sisäasiainministeriöstä korvamerkittynä pääasiallisesti alueellisen neuvottelukunnan toiminnan koordinointiin. Tällä taataan, että Itä-Suomessa voi toimia entistä aktiivisempi ja vaikuttavampi etnisten suhteiden neuvottelukunta.

Vastuutahot: sisäasiainministeriö ja ELY-keskukset

⁶¹ Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015.

⁶² Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

Toimintalinja 3. Kunnat ja kotouttaminen

Laki kotoutumisen edistämisestä

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011. Uuden kotoutumislain tavoitteena on huomioida kaikki eri perustein Suomeen muuttaneet henkilöt. Suomeen muutetaan useista eri syistä. Itä-Suomessa oleskelulupa on saatu useimmiten perhesyiden sekä työhön ja opiskeluun liittyvin perustein. Selvästi harvemmin oleskeluluvan perusteena ovat humanitaariset syyt.⁶³

Kuntien rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa on keskeinen. Kotoutuja on samalla kuntalainen ja kuntien tehtävänä on huolehtia siitä, että niiden palvelut sopivat myös maahanmuuttajille. Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) määrittää, että kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Maahanmuuttajille tarkoitettuja toimenpiteitä ja palveluja voidaan järjestää myös kuntien välisenä yhteistyönä. (30 §)

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen nopeuttamiseksi kotoutumislaisissa säädetään kuntaa velvoittavista alkuvaiheen palveluista. Näitä ovat perustiedon jakaminen suomalaisesta yhteiskunnasta⁶⁴ (7 §), ohjaus ja neuvonta⁶⁵ (8 §) sekä maahanmuuttajien työllistymis-, opiskelu- ja kotoutumisvalmiuksia arvioivien alkukartoitusten järjestäminen (9–10 §). Lisäksi kunnan vastuulla on laatia osalle maahanmuuttajista kotoutumissuunnitelma (11–18

§) ja järjestää kotoutumiskoulutusta (20–21§), jolla tuetaan kotoutujan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen kielen taito sekä muita työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä edistäviä valmiuksia.

Hyvät käytännöt

Hyviä käytäntöjä ohjaukseen ja neuvontaan on jo kehitetty monissa Itä-Suomen kunnissa ja hankkeissa. Esimerkiksi kuntien palveluja maahanmuuttajille esittelevät maahanmuuttajaoppaat, usean kunnan yhteiset maahanmuutto-neuvojat, omakielinen kotoutumisvalmennus ja kunnassa useita vuosia asuneiden maahanmuuttajataustaisten henkilöiden omien alkuvaiheen kokemusten hyödyntäminen ovat auttaneet uusia kotoutujia.

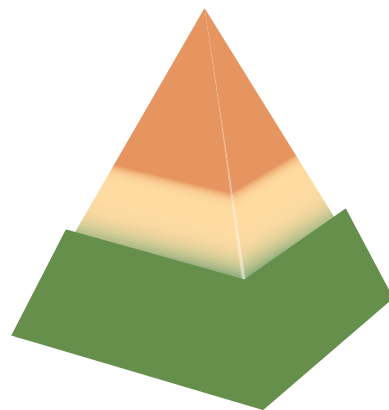
Kotoutumisen kaksisuuntaisuus

Kotoutumisen onnistumisen riippuu monesta tekijästä. Yleisesti puhutaan kotoutumisen tai kotouttamisen kaksisuuntaisuudesta, jossa osapuolina ovat sekä maahanmuuttaja että suomalainen kantaväestö. Onnistunut kotoutuminen kysyy sekä maahanmuuttajan motivaatiota ja halua oppia kieltä ja suomalaista kulttuuria että myös suomalaisen kantaväestön motivaatiota ja halua tutustua maahanmuuttajiin ja heidän kulttuuriinsa. Työn merkitys kotoutumisessa ja kotouttamisessa on suuri, sillä sen kautta tarjoutuu mahdollisuuksia integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan.

Visio

Ulkomaalaistaustaisten kotouttaminen kunnissa on toimiva osa normaaleja peruspalveluja.

Kunnat ovat aktiivisia tarjoamaan kuntapaikkoja pakolaisille.

⁶³ Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon ELY-keskus 2012.

⁶⁴ Valtakunnallinen tietopaketti ”Perustietoa Suomesta” -julkaisu jaetaan useilla kielillä edustustoissa, poliisissa, Migrissä ja maistraateissa ja on saatavilla myös Internet-sivulta: www.lifeinfinland.fi. Tämän lisäksi kunnilla voi olla oma paikallinen tai alueellinen perustietoaaineisto, joka jaetaan uusille maahanmuuttajille.

⁶⁵ Valtakunnallisia omakielisiä neuvonta- ja ohjauspalveluja löytyy esimerkiksi www.infopankki.fi

Toimenpidekokonaisuus 8. Paikallistason yhteistyö, kotouttamisohjelmat ja koulutusmahdollisuudet

Koordinaatiovastuu tpk8: kunnat

r. Kunnat tekevät paikallistasolla monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotouttamisasioissa

Paikallisten viranomaisten on kotoutumislain (31 §) mukaan kehitettävä kotouttamista monialaisena yhteistyönä, jossa mukana ovat maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisen kannalta keskeisimmät toimialat. Yhteistyöhön osallistuvat kunta, työ- ja elinkeinotoimisto ja poliisi sekä järjestöt, yhdistykset ja yhteisöt. Käytännössä kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Työ- ja elinkeinotoimistolla on kotoutumislain mukaan päävastuu työnhakijoiksi ilmoittautuneiden maahanmuuttajien kotouttamisesta. Kunnalla on vastuu kotoutumissuunnitelmaan oikeutetun työvoimaan kuulumattoman maahanmuuttajan kotouttamisesta.⁶⁶

Kotouttamisvastuun jakaminen vaatii kunnilta ja työ- ja elinkeinotoimistoilta tiivistä yhteistyötä. Lisäksi kunta tai useampi kunta yhdessä voi asettaa yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa paikallistason neuvottelukunnan, jossa kotouttamisasioita ja sen toimeenpanoa suunnitellaan ja kehitetään. Viranomaistyön tueksi kuntaan tai useampaan kuntaan yhdessä voidaan perustaa myös asiantuntijaverkosto, joka konsultoi poikkihallinnollisesti maahanmuuttajien erityiskysymyksissä.

Tavoitteeksi asetetaan, että Itä-Suomen kunnat tekevät paikallistasolla monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotouttamisasioissa. Väkiluvultaan isommille paikakunnille ja kuntiin, joissa on paljon maahanmuuttajia, perustetaan paikallistason neuvottelukunta yhteistyössä paikallisten järjestöjen kanssa. Paikallistason neuvottelukunnissa tulee olla jäsenenä myös maahanmuuttajia tai heidän edustamiensa järjestöjen edustajia. Toimiva yhteistyö kunnan ja paikallisten järjestöjen kanssa luo edellytykset sille, että eri viranomaisten palveluista voidaan rakentaa eri

maahanmuuttajien yksilöllisiä tarpeita vastaavia palvelukokonaisuuksia ja edistää maahanmuuttajien ja kantaväestön myönteistä kohtaamista.

Vastuutahot: kunnat

s. Itä-Suomen kunnissa on ajantasaiset kotouttamisohjelmat ja kotouttamisen on toimiva osa kunnan normaaleja peruspalveluja

Kotoutumislain 32 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma, joka hyväksytään kunkin kunnan kunnanvaltuustossa ja jota tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Kotouttamisohjelma otetaan huomioon kuntalain (365/1995) 65 §:n mukaista talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Kotoutumislain 33 pykälässä määritellään tarkemmin, mitä kunnan kotouttamisohjelma voi sisältää. Sen yhtenä keskeisenä tarkoituksena on sisältää suunnitelma siitä, miten kunnan yleiset palvelut toteutetaan maahanmuuttajille soveltuvina.⁶⁷

Kunnan kotouttamisohjelmaa ei ole tarkoitettu vain humanitaarisin syin maahan tulleiden kotouttamista varten vaan sen soveltamisala koskee kaikkia eri perustein kuntaan tulleita maahanmuuttajia. Ohjelma on toimiva väline kenen tahansa ulkomaalaisen kotouttamiseksi, myös työn takia kuntaan muuttaneiden maahanmuuttajien ja heidän perheidensä kotouttamiseksi. Kotouttamisohjelmassa kunta ennakoii maahanmuuttajien palvelutarpeita ja varautuu niihin. Lisäksi keskinäinen työnjako kunnan kotouttamisasioissa täsmentyy. Kotouttamisohjelmaa voi kutsua kunnan palvelujen kansainvälistymisohjelmaksi, sillä kotouttamisohjelmassa kunnan palveluja tarkastellaan maahanmuut-

⁶⁶ Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan henkilökohtainen suunnitelma niistä toimenpiteistä, joita hän tarvitsee Suomeen asettautumisessa. Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, § 11-18.

⁶⁷ Pohjois-Karjalan ELY-keskuksen laatiman kotouttamisohjelmaselvityksen mukaan väkiluvultaan suurimmissa Itä-Suomen kunnissa on olemassa kotouttamisohjelmat ja niitä on myös päivitetty vähintään kerran. Pienemmissä kunnissa kotouttamisohjelmia ei ole laadittu yhtä ahkerasti. Lokakuun 2011 loppuun mennessä Itä-Suomen 52 kunnasta 37 kuntaa oli laatinut kotouttamisohjelman: Pohjois-Savon 21 kunnasta 12 kuntaa, Etelä-Savon 17 kunnasta 12 kuntaa ja Pohjois-Karjalan 14 kunnasta 13 kuntaa.

tajien kannalta. Hyvin toimivat kunnan peruspalvelut takaavat työperäistenkin maahanmuuttajien kotoutumisen ja kuntaan sitoutumisen.

Kotoutumislain velvoittavuus kotouttamisohjelman laatimiseksi kunnassa yksin tai yhdessä useamman kunnan kanssa on selkeä. Tavoitteeksi asetetaan, että jokaisessa Itä-Suomen kunnassa on ajantasaiset kotouttamisohjelmat, jotka toimivat keskeisenä perustana kunnassa tehtävän kotouttamistyön onnistumiseksi. Erityisesti ajantasaiset ja toimivat kuntien kotouttamisohjelmat tulee nähdä osana Itä-Suomen maahanmuuton strategista tavoitetta, jossa kunnan rooli on kolmion kivijalkana. Ilman kunnan aktiivista roolia ei voida rakentaa elinkeinoelämää koskevia tavoitteita, sillä jokainen maahanmuuttaja asuu kuntalaisena jossakin kunnassa ja käyttää kunnan palveluja. Peruspalvelujen toimivuus ja kansainvälistymiseen kannustava ilmapiiri vaikuttavat siihen, miten osaava työvoima viihtyy kunnassa ja jää alueelle työskentelemään.

Vastuutahot: kunnat

t. Ulkomaalaistaustaisten koulutusmahdollisuudet turvataan

Maahan muuttaneiden ulkomaalaistaustaisten jatko-opintoihin pääsyn varmistamiseksi ja opintojen suorittamiseksi on tärkeää, että valmistavaa koulutusta⁶⁸ ja tukiovetusta järjestetään vieraskielisille nuorille ja aikuisille Itä-Suomessa. Erityinen haaste on maahanmuuttajataustaisten riittävä opetuskielen taito (suomi tai ruotsi) heidän hakeutuessaan joko ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan tai tutkintoon johtavaan ammatilliseen peruskoulutukseen.⁶⁹ Erityisesti vieraskielisen ammatillisen toisen asteen koulutuksen järjestämisluvan saamista tulee edistää. Ammatillisessa koulutuksessa on panostettava myös suomen ja ruotsin kielten opettamiseen. Lisäksi maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus tulee vakinaistaa ja mahdollistaa peruskoulututkinnon suorittaminen oppivelvollisten lisäksi niille maahanmuuttajille, jotka ovat ilman peruskoulutodistusta ja tarvitsevat sen jatko-opintoihin pääsemiseksi⁷⁰. Erityistä huomiota tulee kiinnittää koulutuspolkujen joustavuuteen ja sujuvaan etenemiseen koulutustyyppistä toiseen.

Vastuutahot: kunnat ja oppilaitokset

Toimenpidekokonaisuus 9. Pakolaisten kuntapaikat

Koordinaatiovastuu tpk9: ELY-keskukset ja kunnat

u. Itä-Suomen kunnat tarjoavat pakolaisille 250 kuntapaikkaa vuodessa

Humanitaaristen syiden takia Suomeen tulleiden maahanmuuttajien eli kiintiöpakolaisten vastaanotto on kunnille vapaaehtoista ja perustuu ELY-keskusten kanssa tehtäviin sopimuksiin. Lisäksi kuntiin muuttaa oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten täyttämiseksi kaikille kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille pitää pystyä osoittamaan kuntapaikka. Kuntapaikkojen tarve ja tarjonta ei kuitenkaan aina kohtaa. Itä-Suomessa osa alueen

kunnista tarjoaa kuntapaikan humanitaarisin syin maahan tulleille, mutta vastaanottavia kuntia tarvitaan lisää.

Erityisesti Pohjois-Savossa on liian vähän kuntapaikkoja alueen väestömäärään suhteutettuna. Etelä-Savossa tilanne on parempi, sillä kuntapaikkoja on maakunnassa yli 100 kiintiöpakolaiselle. Pohjois-Karjalassa aikuisten turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskustoiminnan päättymisen myötä kuntien kiinnostus tarjota kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille tulee kartoittaa. Kotoutumislain (1386/2010, 6 luku) mukaan valtio korvaa kunnille pakolaisten vastaanotosta ja kotouttamisesta aiheutuvia kustannuksia. Kustannukset korvataan laskennallisen perusteen mukaan ja osa kustannuksista korvataan täysimääräisesti.

Tavoitteeksi asetetaan, että Itä-Suomen kunnat tarjoavat

⁶⁸ Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille kielelliset, kulttuuriset ja muut tarvittavat valmiudet ammatillisiin opintoihin siirtymistä varten. Lähde: Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. Tilannekatsaus lukuvuodesta 2008–2009. Opetushallitus 2008.

⁶⁹ Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015.

⁷⁰ Valtion kotouttamisohjelman tavoitteena on, että maahanmuuttajille tarkoitettu lukiokoulutukseen valmistava koulutus otetaan opintotuen piiriin syyslukukauden 2014 alusta lukien. Oppivelvollisuuden ylittäneiden maahanmuuttajien mahdollisuus peruskoulun oppimäärän suorittamiseksi selvitetään siten, että tavoitteena on varmistaa pysyvät järjestämis- ja rahoituskeinot vuoteen 2015 mennessä. Lähde: Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015.

pakolaisille vuosittain yhteensä 250 kuntapaikkaa vuoteen 2017 mennessä. Neuvotteluja kiintiöpakolaisten vastaanottamiseksi käydään etenkin Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kuntien kanssa.

Päävastuutaho: kunnat

Muut vastuutahot: ELY-keskukset

v. Itä-Suomessa on alueellinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia, jolla tuetaan pakolaisten kuntiin siirtymistä

Kotoutumislain (37 §) mukaan ELY-keskuksen tehtävänä on laatia alueellinen strategia pakolaisten kuntiin osoittamiseksi. Strategian laadintaan osallistuvat ennen kaikkea alueen kunnat. Sisäasiainministeriön johdolla on laadittu valtakunnallinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia vuosille 2010–2011, joka on tarkoitus ministeriössä päivit-

tää. Valtakunnan tasolla työ- ja elinkeinoministeriö vastaa vuoden 2012 alusta kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden kuntiin osoittamisen ohjauksesta ja kuntapaikkojen valtakunnallisesta koordinoinnista.

Alueellista kuntiin osoittamisen strategiaa tarvitaan tukemaan kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden viiveetöntä kuntaan siirtymistä ja kotoutumisen käynnistymistä. Strategiassa konkretisoituvat kuntiin osoittamisen periaatteet ja toimeenpanon suositukset, kuntayhteistyö ja sopimusneuvottelut, kuntien vastaanottovalmiuksien vahvistaminen, kotouttamistarpeiden ennakointi ja kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan, yhdenvertaisuus sekä kotouttamisen kaksisuuntaisuus.

Tavoitteeksi asetetaan, että Itä-Suomessa on laadittu paikalliset erityispiirteet ja menettelytavat huomioiva alueellinen kuntiin osoittamisen strategia vuoteen 2017 mennessä.

Päävastuutaho: ELY-keskukset

Muut vastuutahot: kunnat

4. Seuranta ja indikaattorit

Maahanmuuttostrategian kullekin toimenpidekokonaisuudelle on määritelty koordinaatiovastuutahot. Näillä tahoilla on vastuu kyseiseen toimenpidekokonaisuuteen sisältyvien toimenpiteiden toteutumisesta sekä toiminnan koordinoimista ja aikataulutuksesta strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kullekin toimenpiteelle on määritelty myös yksityiskohtaisemmat vastuutahot, joiden kanssa koordinaatiovastuutaho tekee yhteistyötä.

Maakunnittain toimivat alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat vastaavat maahanmuuttostrategian tarkempien indikaattoreiden määrittelemisestä ja valvovat niiden avulla strategian toimenpiteiden toteutumista. Maahanmuuttoasiain toimikunnissa ELY-keskukset vastaavat maahanmuuttostrategian seurannan toteutumisen valvonnasta. Pohjois-Savon ELY-keskuksella on Itä-Suomen tasoinen kokonaisvastuu seurannasta. Ylimaakunnallinen tietojen vaihto varmistetaan strategian väliarviointien yhteydessä pidettävillä asiantuntijaseminaareilla.

Alueellisissa maahanmuuttoasiain toimikunnissa ovat edustettuina strategian toteutuksesta vastuussa olevia tahoja, kuten esimerkiksi elinkeinoelämän, kolmannen sektorin, valtion ja kunnan viranomaisten sekä korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten edustajia. Maahanmuuttoasiain toimikuntien kokoonpanoissa tulee huolehtia siitä, että mukana on maahanmuuttajataustaisia henkilöitä tai heidän järjestöjään. Myös koordinaatiovastuutahojen tulee olla edustettuina toimikunnissa.

Alueellisten maahanmuuttoasiain toimikuntien tehtävänä on kehittää strategian seurannassa tarvittavia yksityiskohtaisempia indikaattoreita esimerkiksi toimenpidekokonaisuuksittain. Nämä indikaattorit voivat olla määrällisiä tai laadullisia. Seurantaindikaattorit tulee kehittää sellaisiksi, että ne ovat mahdollisimman yhtenäiset kaikissa Itä-

Suomen maakunnissa. Toimintalinjatasolla maahanmuuttostrategian indikaattorit ovat seuraavat:

Toimintalinja 1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalaistaustaisten työllistyminen

- ulkomaalaisten työttömyys- ja työllisyysasteet
- työnantaja-asiakkaiden asiakastytyytyväisyys julkisiin työvoimapalveluihin

Toimintalinja 2. Asenteet ja osallistuminen

- yhdenvertaisuussuunnitelmien määrä kunnissa
- viranomaisten tuottaman maahanmuuttoa koskevan tiedotusmateriaalin määrä

Toimintalinja 3. Kunnat ja kotouttaminen

- kotouttamisohjelmien määrä kunnissa ja niiden ajantasaisuus
- kuntien pakolaisille tarjoamien kuntapaikkojen määrä

Maahanmuuttoon liittyvien indikaattorien kehittäminen maahanmuuttostrategian seurannan tueksi on haasteellista. Tilastollinen tieto maahanmuuttajista on hajallaan eri tietokannoissa ja organisaatioissa. Tiettyyn ryhmään kuuluvien tai tiettyä palvelua käyttävien ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrät voivat olla niin pieniä, että niiden tilastollinen tarkastelu ei ole mielekästä. Moni ulkomaalaistaustaisten henkilöiden määrästä kertova mittari on saatavilla vaivattomasti vain valtakunnantasolla. Tämä asettaa haasteensa Itä-Suomen maahanmuuttostrategian indikaattorien kehittämiseksi.

Maahanmuuttostrategiasta suoritetaan strategian vaikuttavuutta mittaavat väliarviointit vuosina 2014 ja 2016. Vuoden 2016 arvioinnissa arvioidaan myös vuoden 2017 jälkeistä aikaa ja kehittämistavoitteita. ELY-keskukset ja maakuntaliitot huolehtivat strategian väliarvioinneista yhdessä alueellisten maahanmuuttoasiain toimikuntien kanssa.

5. Lähteet

5.1. Lait ja ohjelmat

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21

Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010

Laki julkisesta työvoimapalvelusta 30.12.2002/1295

Suomen hallituksen hallitusohjelma 11.6.2011. Jyrki Kataisen hallitus.

Nuorten yhteiskuntatutkimus 2012. TEM raportteja 8/2012.

Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015.

Valtakunnallinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia 2010–2011. Sisäasiainministeriö, maahanmuutto-osasto 2010.

5.2. Selvitykset ja suunnitelmat

Ahokas Jussi & Marttila Kimmo & Honkatukia Juha, Työvoiman tarve Suomen taloudessa 2010–2025. VATT-tutkimuksia 154, 2010.

Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.

Alvesalo Anne & Eskola Kaisa, Ulkomaiseen työvoimaan liittyvät väärinkäytökset – poliisin tutkimat tapaukset, tutkimusraportti. Työ-terveyslaitos 2010.

Cai Yuzhuo & Shumilova Yulia & Pekkola Elias, Employability of International Graduates Educated in Finnish Higher Education Institutions. Valoa-projekti. Helsingin yliopiston urapalvelut 2012.

Henkilöstöpalveluyritysten rooli työperusteisessa maahanmuutossa. Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, INSITE – Työperusteisen maahanmuuton tukihanke 2010.

Hirvonen Markku & Lith Pekka & Walden Risto, Suomen kansainvälistyvä harmaa talous. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2010.

Kaartinen Marjo, Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta. Turun yliopisto 2004.

Kansainvälinen Itä-Suomi. Itä-Suomen maahanmuuttopoliittisen strategian laadintaa tukeva selvitystyö. Loppuraportti 16.2.2012. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus 2012.

Kansainvälisen toiminnan laatusuositus. Yleissivistävä koulutus. Opetushallitus 2011.

Kansainvälistymisen esteet: Ennakoinnilla kansainvälistä kilpailukykyä. Savonia ammattikorkeakoulun raportti 2011.

Kokemuksia kansainvälisistä rekrytoinneista Suomeen -opas. Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.

Korkeakoulut 2011. Yliopistot ja ammattikorkeakoulut. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:10.

Koulutetut ulkomaalaiset työnhakijat Pohjois-Savossa. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen selvitys 2012.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 2011–2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.

Maahanmuuttajat kuntalaisina. Selvitys maahanmuuttajien elämäntilanteesta ja palveluista Itä-Suomessa 2010. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen julkaisuja 8/2011.

Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. Tilannekatsaus lukuvuodesta 2008–2009. Opetushallitus 2008.

Monikulttuurinen Itä-Suomi. Selvitys peruskoulujen monikulttuurisuus- ja kansainvälisyyskasvatuksesta 2008. Itä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja Nro 155, 2008.

Muualta tulleet numeroina. Tilastollinen selvitys ulkomaalaistaustaisesta väestöstä Itä-Suomessa. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 2011.

Myrskylä Pekka, Hukassa. Keitä ovat syrjäytyneet nuoret? EVA 2012.

Myrskylä Pekka, Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 1/2012. 293s. Edit Publishing Oy/Ab/Ltd, 2012.

”Osaava tekijä alalle kuin alalle on varmasti tervetullut!” Kyselytutkimus ulkomaalaisen työvoiman käytöstä itäsuomalaiselle yrityksille. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus 2012.

Pehkonen Aini (toim.), Maahanmuuttajat, monikulttuurisuus ja työelämä. Itä-Suomen maahanmuuttajien osaamisen tunnistaminen -pilot-tihanke, Minna Canth -instituutti. Kuopion yliopisto 2007.

Pitkänen Pirkko ja Atjonen Päivi, Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa: kulttuurien monipuolisuus Itä-Suomen yritys-elämässä. Joensuu yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos 2002.

Pohjois-Karjalassa toimivien yritysten suhtautuminen ulkomaalaistaustaisen työvoiman käyttöön. Härmäläinen Katri, Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010.

Pohjois-Pohjanmaan maahanmuuttostrategia. Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2011.

Pohjois-Savossa olevien maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen viranomaiskeinoin. Laadullinen haastattelututkimus. Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Multiprint Oy 2010.

Puuronen Vesa, Rasistinen Suomi. Gaudeamus 2011.

Selvitys kotouttamisohjelmien tilanteesta Itä-Suomessa. Päivinen Pasi, Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2011.

Selvitys maahanmuuttajien työvoimakoulutuksen tuloksista. Loppuraportti. Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2011.

TEM-konsernin yritysasiakkuusstrategian loppuraportti 4245/230/2008, 3288/578/2008.

Tervetuloa töihin! Seurakunta monikulttuurisena työnantajana. Yhdessä työhön -projekti, Kirkkopalvelut ry 2012.

TE-toimisto palvelee. Yrityksille ja työnantajille -esite. Työ- ja elinkeinotoimisto 2010.

Työ- ja elinkeinoministeriön lyhyen aikavälin työmarkkinaennuste, kevät 2011. TEM-analyysseja 32/2011.

Työmarkkinoiden kansainvälistymispalvelut Pirkanmaalla. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2011.

Työperusteisen maahanmuuton sanasto. 344 sanaa ja niiden selitykset. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2010.

Työvoiman maahanmuuton toimenpideohjelman loppuraportti – luonnos. Työ- ja elinkeinoministeriö, maaliskuu 2012.

Uudistuvat työvoima- ja yrityspalvelut – palvelut ja tuottamistapa -ryhmän ehdotukset. TE-toimiston muutostukihanke 2012. Työ- ja elinkeinoministeriö.

Virtanen Petri & Lähteenmäki-Smith Kaisa & Terävä Eeva & Mäkinen Liisa & Ruuth Mari & Kinnunen Katri Net Effect Oy, Laadullinen tutkimus ulkomaalaisen työvoiman hankinnasta itäsuomalaisen työnantajien näkökulmasta. Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 4/2010.

5.3. Keskustelumuistiot

Etelä-Savon työpajan keskustelumuistio 27.9.2011. Sosiaalikehitys Oy.

Pohjois-Karjalan työpajan keskustelumuistio 28.9.2011. Sosiaalikehitys Oy.

Pohjois-Savon työpajan keskustelumuistio 7.10.2011. Sosiaalikehitys Oy.

Maahanmuuttostrategian selvitysvaiheen päättäneen loppuseminaarin keskustelumuistio 16.2.2012. Sosiaalikehitys Oy.

5.4. Tilastolähteet

Sisäasiainministeriö, Maahanmuuttovirasto. Pakolaistilasto

Tilastokeskus, Statfin-tietokanta

Työ- ja elinkeinoministeriö, työvälistystilastot

Weraweb -tietokanta. Opetushallitus

5.5. Itä-Suomessa aikaisemmin laaditut maahanmuuttostrategiat ja -ohjelmat

Etelä-Savon maahanmuuttostrategia

Itä-Suomen lääninhallituksen sivistysosaston maahanmuuttopolitiittinen ohjelma. Itä-Suomen lääninhallitus, sivistysosasto 2007.

Juvin seudun maahanmuuttostrategia

Kulttuurisesti monimuotoistuva Joensuu. Ohjelma vuosille 2007–2012. KOODI – maahanmuuttajatyön koordinoitiprojekti 2007.

Mikkelin seudun maahanmuutto-ohjelma 2008–2012.

Pieksämäen maahanmuutto-ohjelma 2008–2015.

Raportti Joensuun kaupunkiseudun kuntien maahanmuuttopolitiikan valmistelua varten tehdystä selvityksestä 25.3.2010.

Savonlinnan seudun maahanmuutto-ohjelma 2008–2015.

Liite 1. Maahanmuuttostrategian käsitteitä

Alueellinen maahanmuuttoasiain toimikunta

Kotoutumislain mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi asettaa alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan. Toimikunnan tehtävänä on maahanmuuttajien kotouttamisen kehittäminen ja suunnittelu sekä yhdenvertaisuuden edistäminen. Toimikunnalla voi olla muitakin maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä.

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus (ELY-keskus)

1.1.2010 perustettuihin Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin on koottu entisten TE-keskusten, alueellisten ympäristökeskusten, tiepiirien sekä lääninhallitusten liikenne- ja sivistysosastojen tehtäviä ja palveluita. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa hoidetaan muun muassa maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyviä tehtäviä. Itä-Suomessa toimii kolme Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta: Pohjois-Savon, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan ELY-keskukset. Maahanmuuttoon liittyviä tehtäviä koordinoidaan Itä-Suomessa Pohjois-Savon ELY-keskuksessa.

Etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)

Sisäasiainministeriön yhteydessä toimii etnisten suhteiden neuvottelukunta eli ETNO, jonka tarkoitus ja tehtävät määritellään valtioneuvoston asetuksessa (298/2011). ETNolla on neljä päätehtävää: 1. tiedottaminen ja asennevaikuttaminen, 2. yhteistyön ja vuoropuhelun lisääminen eri toimijoiden ja väestöryhmien kesken, 3. maahanmuuttajien ja järjestöjen osallisuuden lisääminen sekä 4. asiantuntijana toimiminen maahanmuuttopolitiikan kehittämisessä. Tavoitteiden edistämiseksi neuvottelukunta voi järjestää tilaisuuksia, antaa lausuntoja sekä tehdä aloitteita, esityksiä ja suosituksia.

Valtioneuvosto asettaa valtakunnallisen etnisten suhteiden neuvottelukunnan neljäksi vuodeksi kerrallaan. Valtakunnallisessa ETNOssa on puheenjohtajan ja kahden varapuheenjohtajan lisäksi enintään 33 muuta jäsentä ja varajäsentä, jotka edustavat eduskuntapuolueita, ministeriöitä, valtion aluehallintoviranomaisia, järjestöjä ja uskonnollisia yhdyskuntia, työmarkkinaosapuolia sekä kuntia.

Valtakunnallisen ETNO:n apuna toimii seitsemän alueellista neuvottelukuntaa Itä-, Pohjois-, Etelä- ja Länsi-Suomessa sekä Lapissa, Pirkanmaalla ja Pohjanmaalla. Itä-Suomen alueellinen ETNO toimii Pohjois-Savon ELY-keskuksen koordinoimana Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon maakunnissa toimikaudella 2011–2015. Itä-Suomen ETNO:n jäsenet ja asiantuntijat edustavat alueen järjestöjä, keskeisiä kuntia, maakunnan liittoja ja valtion aluehallintoviranomaisia.

EURES

EURES (European Employment Services) on Euroopan talousalueen maiden yhteinen työnvälitysverkosto. Siinä toimii yhteensä 800 EURES-neuvojaa ympäri Eurooppaa ja siihen kuuluvat eri maiden julkiset työnvälitykset. EURES auttaa työnantajia löytämään työntekijöitä EU/ETA-alueelta. Suomessa EURES-neuvoja on suurimmissa TE-toimistoissa. Palvelut ovat maksuttomia.

Globalisaatio

Globalisaatio maailmanlaajuisesta verkottumista sekä yhteiskunnallista muutosta ja kansainvälisten suhteiden tiivistymistä. Globalisaatiolla voi olla taloudellisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Globalisoituminen on tapahtunut asteittain historian kuluessa.

Infopankki

Infopankki.fi -verkkopalvelu tukee maahanmuuttajien kotoutumista tarjoamalla tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen palveluista 15 kielellä maahanmuuttajakävijän näkökulmasta. Infopankki.fi kokoaa perustiedon muun muassa lupa-asioista, koulutuksesta ja työstä, suomen ja ruotsin kielen opiskelusta, asumisesta ja sosiaalipalveluista, yhteiskunnasta, kulttuurista sekä vapaa-ajasta.

Itä-Suomen aluehallintovirasto (AVI)

Aluehallintovirastot edistävät perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestävästä käytöstä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla. Itä-Suomen aluehallintovirasto toimii Etelä-Savon, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueilla.

Kansainvälinen opiskelija

Ulkomaalaisia opiskelee Suomessa eri nimikkeillä muun muassa vaihto-, erillis- ja tutkinto-opiskelijoina. EU-kansalaiset ja heihin rinnastettavat voivat tehdä työtä vapaasti koko opiskelun ajan. Muualta tulleilla opiskelijoilla on rajoitettu työoikeus.

Kansainvälinen rekrytointi

Työnantajien on mahdollista rekrytoida työvoimaa Suomen rajojen ulkopuolelta. Rekrytointiin liittyvissä asioissa työnantajaa auttavat eri viranomaiset, erityisesti maksuttomat EURES-palvelut työ- ja elinkeinotoimistoissa. Lisäksi monet yksityiset henkilöstöpalveluyritykset tarjoavat rekrytointipalveluja maksua vastaan.

Kansalaisuus

Kansalaisuus on jäsenyys tietyssä valtiossa. Se sisältää sekä oikeuksia että velvollisuuksia, muun muassa täydet poliittiset oikeudet ja oikeuden saada diplomaattista suojelua ulkomailla.

Kela

Kela eli kansaneläkelaitos huolehtii Suomessa asuvien perusturvasta. Suomen sosiaaliturvajärjestelmä perustuu maassa asumiseen. Joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kaikilla Suomessa vakinaisesti asuvilla on oikeus Kelan myöntämiin sosiaaliturvaetuksiin.

Kansainvälisyyskasvatus

Kansainvälisyyskasvatuksen tavoitteena on, että oppilaat tuntevat ja arvostavat omaa kulttuuriperintöään, tutustuvat muihin kulttuureihin sekä elämäkatsomuksiin ja saavat valmiuksia toimia monikulttuurisessa yhteisössä. Kansainvälisyyskasvatus voi sisältää esimerkiksi kielitaidon ja kulttuurien tuntemuksen opintoja, monikulttuuriseen toimintaympäristöön valmentautumista sekä globaalikasvatusta.

Kolmas sektori

Kolmas sektori tarkoittaa toimintoja, jotka eivät kuulu julkisen sektorin eli valtion ja kuntien tai yksityisen sektorin eli yritystoiminnan piiriin. Kolmannen sektorin toimijat ovat rekisteröityjä, muodollisesti organisoituneita ja pysyväisluonteisia järjestöjä tai yhdistyksiä.

Kotouttaminen

Kotouttamisella tarkoitetaan niitä kotoutumisen edistämistä annetussa laissa mainittuja toimenpiteitä, joilla viranomaiset edistävät maahanmuuttajien kotoutumista. Kotouttamisen tavoitteena on, että maahanmuuttajat voivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Suomen tai ruotsin kielen oppiminen on yksi kotoutumisen keskeinen tekijä. Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla tavoitteena on, että he pääsevät työelämään ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saadaan suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. TE-toimistot ja kuntien maahanmuuttotyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun. Kunnalla on alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta. Kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille.

Kotoutuminen

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehittymistä suomalaisen yhteiskunnan jäsenyyteen ja tasavertaiseen osallistumiseen yhteiskunnan taloudelliseen,

poliittiseen ja sosiaaliseen elämään samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotoutuminen määritellään laissa kotoutumisen edistämisestä.

Kotouttamisohjelma

Kotouttamisohjelma on kunnassa tai kuntien yhteistyönä tehty asiakirja, joka sisältää kyseisen kunnan osalta kotouttamiseen liittyvät tavoitteet, toimenpiteet sekä resurssit.

Kotoutumiskoulutus

Kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on edistää ja tukea aikuisten maahanmuuttajien kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan antamalla heille sellaiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet, että he pystyvät tekemään omaa elämäänsä ja mahdollisen perheensä elämää koskevia suunnitelmia ja valintoja, toimimaan aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan ja kansalaisyhteiskunnan täysvaltaisina jäseninä sekä osallistumaan työelämään kukin edellytystensä mukaisesti. Koulutuksen tehtävänä on myös motivoida ja tukea maahanmuuttajaa säilyttämään oma kulttuurinsa, mikä osaltaan rikastuttaa suomalaista yhteiskuntaelämää sekä edistää monikulttuurisuutta. Koulutuksen tehtävänä on niin ikään lisätä maahanmuuttajan mahdollisuuksia hakeutua tasavertaiseen vuorovaikutukseen suomalaisten kanssa.

Kotoutumissuunnitelma

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma kotoutumisen edistämiseksi. Suunnitelma sisältää ne toimenpiteet ja palvelut, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja. Kunta ja/tai työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa.

Kuntapaikka

Kuntapaikka on kiintiöpakolaisen tai myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneen turvapaikanhakijan sijoituspaikka kunnassa. Kunta sopii ELY-keskuksen kanssa vastaanotettavien kiintiöpakolaisten lukumäärästä. Myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneilla turvapaikanhakijoilla on sen sijaan Suomen lain mukainen oikeus muuttaa haluamaansa kuntaan, eikä kuntaan muuttoon välttämättä tarvita erillistä sopimusta ELY-keskuksen kanssa.

Laki kotoutumisen edistämisestä

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.

Maahanmuuttaja

Maahanmuuttaja on ulkomailta Suomeen muuttanut henkilö. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein Suomeen muuttavia henkilöitä (esimerkiksi perhe-, opiskelu, työ tai humanitaariset syyt).

Maahanmuuttajahankkeet

Maahanmuuttajahankkeet ovat tavallisesti muutaman vuoden mittaisia projekteja, joissa kehitetään maahanmuuttajille suunnattuja palveluita ja toimintaa. Maahanmuuttajahankkeita rahoitetaan muun muassa Euroopan sosiaalirahastosta (ESR), Euroopan pakolaisrahastosta (ERF) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR). Maahanmuuttajahankkeita voivat rahoittaa myös muut tahot.

Maahanmuuttopolitiikka

Maahanmuuttopolitiikka on linjaus maahanmuutosta ja siihen liittyvistä toimenpiteistä. Suomessa maahanmuuton kehittäminen linjataan valtiossa hallitusohjelmassa. Maahanmuuttoasioita Suomessa hoitavat monet viranomaiset, esimerkiksi sisäasiainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainministeriö, Maahanmuuttovirasto, poliisi, rajavartiolaitos, turvapaikanhakijoiden vastaanotokeskukset ja vähemmistövaltuutettu. Alueellista maahanmuuttopolitiikkaa toteuttavat muun muassa ELY-keskukset, TE-toimistot, maakunnan liitot, kunnat ja aluehallintovirastot.

Maahanmuuttovirasto, Migri

Maahanmuuttovirasto eli Migri on sisäasiainministeriön alainen virasto. Tehtäviä ovat muun muassa oleskelulupien myöntäminen, muukalaispassien ja pakolaisten matkustasiakirjojen myöntäminen ja ulkomaalaisrekisterin ylläpito. Migri myös tuottaa erilaisia palveluita kansalaisille ja päättäjille. Internet-sivuilta löytyy useita julkaisuja, esitteitä ja tietopaketteja maahanmuuttoon liittyvistä asioista.

Maakuntaliitto

Maakunnan liitto on alueensa lakisääteinen kuntayhtymä. Jokaista liittoa johtaa maakuntavaltuusto ja maakuntahallitus, jonka apuna toimii liiton toimisto maakuntajohtajan johdolla. Maakuntien liitot hoitavat muun muassa tehtäviinsä liittyviä kansainvälisiä asioita ja yhteyksiä.

Maistraatti

Maistraatit ovat valtion paikallisia hallintoviranomaisia, joita on suurimmissa kaupungeissa. Maistraatit vastaavat muun muassa alueensa väestötietojärjestelmästä.

Monikulttuurikeskus

Monikulttuurikeskus on kansainvälinen kohtaamispaikka, joka tarjoaa kokoontumistilat etnisten vähemmistöjen omaehtoiselle kulttuurin harjoittamiselle ja monikulttuuriselle pienryhmätöinnille. Monikulttuurikeskuksia on useissa kunnissa, ja ne saavat rahoitusta monelta eri taholta.

Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus on yhteiskunnallinen ideologia, joka korostaa kulttuurista variaatiota eli heterogeenisyyttä. Monikulttuurisuuden vastakohta on yhteiskunnallinen yhdenmukaisuus eli homogeenisyys.

Oleskelulupa

EU:n jäsenvaltion, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalainen ei tarvitse oleskelulupaa Suomeen, mutta oleskeluoikeus on rekisteröitävä, jos Suomessa oleskelu kestää yli 3 kuukautta. Muut kuin edellä mainittujen maiden kansalaiset tarvitsevat pääsääntöisesti Suomessa oleskelua varten oleskeluluvan. Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten. Lupa on joko määräaikainen tai pysyvä. Lisätietoja: www.migri.fi

Oppisopimus

Oppisopimuskoulutus on määräaikaiseen työsuhteeseen perustuvaa ammatillista koulutusta, jota täydennetään ammattioppilaitoksissa tai aikuiskoulutuskeskuksissa järjestettävillä tietopuolisilla kursseilla. Oppisopimuskoulutuksella voi opiskella pääasiassa samoihin ammatillisiin perustutkintoihin, ammattitutkintoihin ja erikoisammattitutkintoihin kuin oppilaitosmuotoisessa koulutuksessa.

Pakolainen

Pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty turvapaikka kotimaansa ulkopuolella. Pakolainen oleskelee kotimaansa tai pysyvän asuinmaansa ulkopuolella siitä syystä, että hänellä on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa siellä vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta. Suomessa pakolaisaseman saa ulkomaalainen, joka on saanut turvapaikan Suomessa. Pakolaisaseman saa myös pakolaisuuden perusteella oleskeluluvan saanut ulkomaalainen, joka on otettu pakolaiskiintiössä Suomeen, tai edellä mainitun perheenjäsen, joka on saanut perhesiteen perusteella oleskeluluvan ja joka on katsottava pakolaiseksi.

Poliisi

Poliisi hoitaa muiden virkatehtäviensä ohella monia ulkomaalaisten lupa-asioihin ja henkilöllisyyskysymyksiin liittyviä asioita.

Positiivinen erityiskohtelu

Positiivinen erityiskohtelu (positiivinen syrjintä) on menettely, jossa jonkin erityisryhmän henkilöä tai henkilöitä kohdellaan muista poikkeavalla tavalla tai tuetaan erityistoimin, mikäli henkilöt voivat muuten jäädä eriarvoiseen asemaan etnisen taustansa tai muun ominaisuutensa takia. Positiivisesta erityiskohtelusta on säädetty lainsäädännössä, esimerkiksi yhdenvertaisuuslaissa.

Rasismi

Rasismilla tarkoitetaan ideologiaa, uskomuksia ja toimintaa, joka jakaa ihmiset eri rotuihin ja viittaa henkilön kulttuuritaustasta johtuviin syihin. Rasismi pohjautuu ajatuksen ihmisyhmien kulttuurisesta tai biologisesta erilaisuudesta. Rasismissa rodullisten oikeuksien uskotaan periytyvän sukupolvelta toiselle. Suomen rikoslaissa säädetään sellaisista rangaistavista teoista, joiden vaikuttimena on rotu.

Toimenpide

Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa on yhteensä 22 toimenpidettä. Kukin toimenpide on merkitty strategiaan omalla kirjaimellaan ja sille on määritelty vastuutahot.

Toimenpidekokonaisuus (tpk)

Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimenpidekokonaisuudet tarkoittavat yksittäisten toimenpiteiden muodostamia ryhmiä. Kullekin toimenpidekokonaisuudelle on määritelty koordinaatiovastuutaho(t). Näillä tahoilla on vastuu kyseiseen toimenpidekokonaisuuteen sisältyvien toimenpiteiden toteutumisesta sekä toiminnan koordinoinnista ja aikataulutuksesta strategisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Kullekin toimenpiteelle on määritelty myös yksityiskohtaisemmat vastuutahot, joiden kanssa koordinaatiovastuutaho tekee yhteistyötä. Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa on yhteensä 9 toimenpidekokonaisuutta. Toimenpidekokonaisuudet jakautuvat kolmen toimintalinjan alle.

Toimintalinja

Itä-Suomen maahanmuuttostrategia koostuu kolmesta toimintalinjasta, jotka on esitetty strategian kolmiomallissa. Toimintalinjat on merkitty strategiaan oranssilla, keltaisella ja vihreällä värillä. Toimintalinjojen tavoitteet on konkreettisesti toimenpiteiksi ja ryhmitelty toimenpidekokonaisuuk-siksi.

Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikkahakemus on jätettävä maahan tullessa tai mahdollisimman pian maahan tulon jälkeen. Päätös turvapaikkahakemukseen tehdään Maahanmuuttoviraston järjestämien turvapaikkapuhutelu- jen perusteella. Kun kolme kuukautta on kulunut turvapaikkahakemuksen jättämisestä, turvapaikanhakija saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, jos hänellä on voimassa oleva rajanylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja. Jos turvapaikan hakijalla ei ole kyseistä asiakirjaa, hän saa työskennellä Suomessa ilman oleskelulupaa, kun hän on ollut maassa kuusi kuukautta. Turvapaikanhakija voi odottaa päätöstä turvapaikasta vastaanottokeskuksessa.

Työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto)

Työ- ja elinkeinotoimistot palvelevat työnantajia, työnhakijoita ja yrittäjäksi aikovia. Työnantaja voi jättää TE-toimistoon tiedot avoimista työpaikoista ja seurata niitä CV-nettipalvelulla, joka sisältää myös CV-vahdin (ilmoittaa sähköpostilla sopivat CV:t). Työnantaja voi myös kysyä tietoja meneillään olevista koulutuksista. Työntekijää toimisto palvelee kaikissa työnhakuun, ammatinvalintaan ja koulutukseen tai harjoittelupaikkaan liittyvissä asioissa.

Työperusteinen maahanmuuttaja

Työperusteisen maahanmuuttajan pääasiallinen syy muuttaa Suomeen on työnteko Suomessa.

Verohallinto

Verohallinto kerää suurimman osan Suomen veroista ja veronluonteisista maksuista. Keräämänsä verot Verohallinto tilittää yhteiskunnan palveluja ylläpitäville veronsaajille eli valtiolle, kunnille, Kansaneläkelaitokselle, seurakunnille ja metsänhoitoyhdistyksille.

Yhdenvertaisuuslaki

Yhdenvertaisuuslain (20.1.2004/21) tarkoituksena on edistää ja turvata kansalaisten yhdenvertaisten palvelujen toteutumista sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa. Laki säättää yhdenvertaisesta kohtelusta muun muassa työelämässä, työhönotossa, sosiaali- ja terveystal-veluissa sekä erilaisissa etuuksissa ja tuissa. Yhdenvertai- suuslakia sovelletaan sekä julkisella että yksityisellä sek- torilla.

Yhteishankintakoulutus

Yhteishankintakoulutus on kolmen toisiaan täydentävän ja eri tarpeisiin suunnatun palvelutuotteen kokonaisuus, jota TE-toimistot järjestävät yrityksen tarpeen mukaan. Koulutusta voidaan järjestää kaikille työntekijöille, myös maahanmuuttajille. Koulutus voi sisältää ammatillisen osaamisen laajentamisen lisäksi myös kielikoulutusta. Yhteishankintakoulutukseen voi osallistua myös yrittäjäksi ryhtyvä tai yrittäjä, joka osallistuu samaan koulutukseen työntekijöidensä rinnalla. Lisäksi vuokratyöntekijät voivat osallistua koulutukseen. Koulutuskustannusten työnantajaosuus on 20-30 prosenttia koulutuksen kokonaiskustannuksista.

Yrityssuomi

Yritys-Suomi-verkkopalvelu www.yrityssuomi.fi on verkkopalvelu, joka on suunnattu pk-yrityksille, yrittäjille sekä yrittäjiksi aikoville. Työ- ja elinkeinoministeriön koordinoima verkkopalvelu yhdistää osaamisen ja palvelut, jota yritystoiminnan julkiset asiantuntijaorganisaatiot tarjoavat.

Liite 2. Strategiaprosessi aikajanalla

Strategian väliarviointi 2016

Strategian väliarviointi 2014

STRATEGIAN TOTEUTUS 2012–2017

Valmis strategia 17.9.2012

Johtoryhmän 5. kokous 20.8.2012

Lausuntokierros touko-kesäkuu 2012

Johtoryhmän 4. kokous 2.5.2012

Luonnos maahanmuuttostrategiasta huhtikuu 2012

Johtoryhmän 3. kokous 12.3.2012

Selvitysvaiheen loppuraportti julkistetaan ja päätösseminaari 16.2.2012 Kuopiossa

Yrityskyselyn tuloksista tiedotustilaisuus 18.1.2012

Johtoryhmän 2. kokous 15.12.2011

Yrityskysely marras-tammikuu 2011–2012

Kuntakysely syys-marraskuu 2011

Pohjois-Savon työpaja 7.10.2011 Kuopiossa

Pohjois-Karjalan työpaja 29.9.2011 Joensuussa

Etelä-Savon työpaja 28.9.2011 Mikkeliissä

Strategian johtoryhmä pitää ensimmäisen kokouksensa ja tiedotustilaisuuden 6.9.2011

Sosiaalikehitys Oy valitaan strategiaa tukevan selvitystyön toteuttajaksi 8.6.2011

STRATEGIAN VALMISTELU 2011–2012

Liite 3. Taulukko Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimenpiteistä, konkreettisista toimista ja vastuutahoista:

(yhteensä 9 toimenpidekokonaisuutta ja 22 toimenpidettä, jotka jakautuvat kolmen toimintalinjan alle)

Toimintalinja 1. Elinkeinoelämän kansainvälistyminen ja ulkomaalais-taustaisten työllistyminen

(4 toimenpidekokonaisuutta, yhteensä 10 toimenpidettä: a, b, c, d, e, f, g, h, i, j)

Toimenpidekokonaisuus 1. Työmarkkinoiden muutosten ennakointi

Koordinaatiovastuu tpk1: ELY-keskukset ja maakuntaliitot

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
a. Työelämän kansainvälistymis- ja osaamistarpeiden muutoksia ennakoidaan suunnitellusti ja säännöllisesti	<ul style="list-style-type: none"> – säännöllinen ennakoitintieto työmarkkinoista ja maahanmuutosta (työvoimatarpeiden määrä ja kohdentuminen eri aloille, työttömyyskehitys, maahanmuuttajien määrä, työvoiman koulutus- ja osaamistarpeet, yritysten rekrytointivalmiudet jne.) – rekrytointiongelmista kärsivien alojen tarkempi tarkastelu ja ratkaisujen etsiminen työvoimapulaan – eri alan toimijoiden yhteiset ennakointitapahtumat ja -seminaarit – toimialakohtaiset osaamiskeskittämiset ja rekrytointialustat apuna esim. suoraan ulkomailta tehtävissä kohdennetuissa rekrytoinneissa	ELY-keskukset, maakuntaliitot, kunnat, TE-toimistot ja oppilaitokset

Toimenpidekokonaisuus 2. Maahanmuuttajien työllistyminen, yrittäjäyys ja heidän osaamisensa hyödyntäminen elinkeinoelämässä

Koordinaatiovastuu tpk2: ELY-keskukset ja TE-toimistot

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
b. Työ- ja elinkeinotoimistot ovat verkostoituneet erityisesti elinkeinoelämän kanssa	<ul style="list-style-type: none"> – TE-toimistojen työelämäkontaktien tehokas hyödyntäminen ja yrityslähtöisyyden vahvistaminen – ulkomaalaisten työnhakijoiden osaamisen tukeminen (kielitaito, työelämän pelisäännöt jne.) ja markkinointi työnantajien suuntaan – työtä hakevien maahanmuuttajien ja ulkomaalaisia palkkaavien työnantajien tukeminen henkilökohtaisella ohjauksella etenkin työn haussa ja rekrytoinnissa	TE-toimistot

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
c. Viranomaisten antama neuvonta ulkomaalaisen työvoiman käytöstä ja yrittäjyyden edistämisestä on yhtenäistä	<ul style="list-style-type: none"> – monipuolinen ja -kanavainen sekä vastuutahojen koordinoima ulkomaalaisen työvoiman käyttöön liittyvä neuvonta ja tiedottaminen suomeksi ja mahdollisesti myös muilla kielillä → tavoitteena yhden luukun periaate esim. sähköisesti virtuaalisen neuvontaluukun muodossa – aiheina erityisesti ulkomaalaisen työntekoa koskeva lainsäädäntö, lupa-asiat, työsuojelumääräykset ja työelämän pelisäännöt sekä koordinoitu ja yhtenäinen tiedottaminen ja neuvonta maahanmuuttajille suunnatusta suomen kielen opetustarjonnasta – mahdollisuus henkilökohtaiseen neuvontapalveluun työnantajille ja maahanmuuttajille, esim. ohjaus- ja neuvontapisteet, kiertävä maahanmuuttajaneuvoja ja maahanmuuttajille järjestettävät työelämäsertifikaattikoulutukset – työnhakijoiden ja työnantajien kohtaamista ja kokemusten vaihtoa edistävät rekrytointitapahtumat, joissa paikalla myös eri viranomaisten edustajia – ulkomaalaisen työvoiman käyttöä koskevat infotilaisuudet ja tietoiskut – viranomaisten yhdessä laatimat tiedotusmateriaalit ja -lehdet sekä rekrytointioppaat ja Internetistä saatavat erikieliset videotallenteet – ulkomaalaisen rekrytointiin liittyvät käsitekartat ja muistilistat 	<p>Päävastuutahot: TE-toimistot, Itä-Suomen AVI, ELY-keskukset, kunnat, Kela, Maistraatti ja Verohallinto</p> <p>Muut vastuutahot: oppilaitokset</p>

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
d. Yrittäjyys- ja kansainvälistymispalveluita kohdennetaan tehokkaammin ulkomaalaistaustaisille	<ul style="list-style-type: none"> – elinkeinoelämän kansainvälistymistä ja yrittäjyyttä tukevien julkisten palvelujen käyttöasteen ja tunnettuuden lisääminen maahanmuuttajien keskuudessa esim. kohdentamalla palveluita selkeästi ja suunnitellusti maahanmuuttajille ja tiedottamalla niistä maahanmuuttajakoulutuksiin ja kansainvälisiin opinto-ohjelmiin osallistuville opiskelijoille – palveluiden markkinoinnin yhtenäistäminen ja kohdentaminen niin, että ne ovat vieraskielisten asiakkaiden näkökulmasta yhtenäinen kokonaisuus ja niitä tarjotaan monikanavaisesti ja palvelut ovat vieraskielisten hyödynnettävissä – TE-toimiston tarjoamien yrittäjyyttä tukevien palveluiden suunnittelu ulkomaalaistaustaisten työnhakijoiden ja kansainvälistymisestä hyötyvien yritysasiakkaiden näkökulmasta – maahanmuuttajien yrittäjyysvalmiuksien kehittäminen yrittäjyysneuvonnan avulla – maahanmuuttajien erityistarpeiden (esim. puutteellinen kielitaito) huomiointi yrittäjäkoulutusten järjestämistavoissa ja toteuttamalla maahanmuuttajille suunnattua yrittäjäkoulutuksiin valmentavaa koulutusta, jossa tuetaan esim. yritysideoiden kehittämistä ja lisätään tuntemusta alueen markkinoista – ulkomaalaisten yrittäjien kannustaminen osallistua yrittäjäjärjestöjen toimintaan – maahanmuuttajayrittäjien verkostoitumisen tukeminen esim. oppilaitosten, muiden maahanmuuttajien perustamien yritysten ja kansainvälisillä markkinoilla toimivien tahojen kanssa – kansainvälistymisen ja maahanmuuttajien osaamisen hyödyntäminen ELY-keskuksen tarjoamissa tuotteistetuissa elinkeinotoimintaa tukevilla palveluilla ja niiden palveluvalikoiman kehittämisessä – tiedon jakaminen maahanmuuttajille ja yrityksille Tuoteväylätoiminnasta 	<p>Päävastuutahot: yrittäjäjärjestöt ja muut yritysneuvontaa tarjoavat organisaatiot, ammattiliitot ja Elinkeinoelämän keskusliitto sekä TE-toimistot, ELY-keskukset ja kunnat</p> <p>Muut vastuutahot: oppilaitokset ja työnantajat</p>

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
e. Matalan kynnyksen reitit työelämään turvataan	<ul style="list-style-type: none"> – TE-toimiston ja oppilaitosten aktiivinen ja verkostomainen toiminta harjoittelupaikkojen, lyhyiden määräaikaisten työ-sopimusten ja oppisopimusmahdollisuuksien luomiseksi (työkokemuksen saamiseksi ja osaamisen kehittämiseksi ja todentamiseksi) – ulkomaalaisen rekrytoinnin helpottamiseksi neuvotaan työnantajia julkisista tukimuodoista, esim. palkkatuesta työnantajille tarjottavissa palveluissa – hyödynnetään työn tekemisen seurantaa, ns. job shadowing -menetelmää työpaikoilla – työnantajat ottavat monikulttuurisuuden huomioon kehittäessään työpaikan perehdyttämiskäytäntöjä, hyödyntävät selkokielen käyttöä ja luovat kriteerejä hakijoiden sosiaalisten, kielitaidosta riippumattomien taitojen arviointiin sekä sisällyttävät johtamis- ja henkilöstökoulutuksiin monikulttuurisuuskoulutusta – työnantajat edistävät ulkomaalaistaustaisten työnsaanti-mahdollisuuksia tarjoamalla työtehtäviä, joissa tarvitaan kansainvälistä osaamista ja pyytämällä TE-toimistoa tai rekrytointikonsulttia tarjoamaan valittavaksi ulkomaalais-taustaisia työnhakijoita – ulkomaalaisten työnhakijoiden osaamispankin perustami-nen 	<p>Päävastuutahot: TE-toimistot, ELY-keskukset ja työnantajat</p> <p>Muut vastuutahot: kunnat, maakunta-liitot, oppilaitokset sekä työnantaja- ja työntekijäjärjestöt</p>

Toimenpidekokonaisuus 3. Ulkomaalaisille tarjottavan koulutuksen työelämälähtöisyys

Koordinaatiovastuu tpk3: ELY-keskukset

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
f. Kotoutumiskoulu-tus on työelämä-lähtöistä ja sitä on tarjolla joustavasti	<ul style="list-style-type: none"> – kehitetään maahanmuuttajien työelämä- ja yrittäjyysval-miuksia aikaisesta vaiheesta lähtien – selvitetään maahanmuuttajien valmiudet yrittäjyyteen esi-merkiksi alkukartoituksessa – rakennetaan kotoutumiskoulutukseen yksilöllisiä koulutus-polkuja tietyiltä ammattialoilta työtä etsiville tai yrittäjiksi aikoville – sisällytetään yrittäjyysvalmiuksien arviointia ja yrittäjyys-neuvontaa kotoutumiskoulutukseen – kotoutumiskoulutukseen pääsyn tulee olla jatkuvaluonteis-ta ja vastattava vaatimustasoltaan opiskelijoiden yksilölli-siä tarpeita – tarjotaan maahanmuuttajille yksilöllistä ohjausta henkilö-kohtaistamalla opetusta ja tarjoamalla joustavia oppimis-mahdollisuuksia – kehitetään menetelmiä suomen kielen oppimiseen itsenäi-sesti ja työpaikoilla – kartoitetaan kolmannen sektorin mahdollisuuksia järjestää kotoutumiskoulutusta julkisen sektorin hankkimana osto-palveluna – kehitetään ulkomaalaistaustaisen henkilön aikaisemman hankkiman osaamisen tunnistamista ja huomioidaan osaa-minen kotoutumiskoulutuksessa – hyödynnetään yhteishankintakoulutusta maahanmuuttajien ammatillisen osaamisen tukemisessa – turvataan kotoutumiskoulutuksen resurssit alueelle suun-natuissa määrärahoissa 	<p>Päävastuutahot: ELY-keskukset, TE-toimistot, kunnat ja oppilaitokset</p> <p>Muut vastuutahot: kolmas sektori</p>

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
g. Korkeakoulut tukevat ulkomaalaisten opiskelijoiden työllistymistä ja tiivistävät yhteistyötään elinkeinoelämän kanssa	<ul style="list-style-type: none"> – korkea-asteen oppilaitosten vastuunotto kansainvälisten opiskelijoiden suomen kielen osaamisesta, osaamiskartoituksesta ja työllistymisestä alueelle – kansainvälisten opiskelijoiden työllistämismahdollisuuksien tukeminen opintojen aikana ja sujuva työelämään siirtymisen varmistaminen opintojen päättyessä – tiivis yritys-oppilaitosyhteistyö opetusohjelmia suunniteltaessa, työnantajat osallistuvat opintojen järjestämiseen tarjoten samalla työllistymismahdollisuuksia opiskelijoille – harjoittelupaikkojen hankkiminen ulkomaalaisille opiskelijoille, esim. oppilaitokset markkinoivat opiskelijoiden erityisosaamista työnantajille ja järjestävät mahdollisuuksia tutkimustiedon hyödyntämiseen työelämässä – pakollisten suomen kielen opintojen sisällyttäminen kaikkiin vieraskielisiin opinto-ohjelmiin ja suomen kielen opintojen tarjoaminen myös vaihto-opiskelijoille ja ulkomaalaiselle tutkimus- ja opetushenkilökunnalle – työelämässä tarvittavan sanaston sisällyttäminen suomen kielen opintoihin 	korkeakoulut ja työnantajat

Toimenpidekokonaisuus 4. Kansainvälinen rekrytointi elinkeinoelämän kansainvälistäjänä

Koordinaatiovastuu tpk4: ELY-keskukset ja TE-toimistot

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
h. EURES on tunnettu ja käytetty kansainvälistä rekrytointia tukeva palvelu	<ul style="list-style-type: none"> – EURES:in palvelujen markkinointi yrittäjälähtöisesti ja konkreettisesti rakentamalla esittelymateriaaleja markkinointiviestinnän työkaluja hyödyntäen → tavoitteena on, että jokainen itäsuomalainen työnantaja ja – hakija tuntee palvelut ja erityisesti yksityinen sektori hyödyntää palveluja – EURES:in maksuttomien palvelujen lisäksi tarjotaan mahdollisuus maksullisiin erikoispalveluihin yhteistyössä henkilöstöpalveluyritysten tai oppilaitosten kanssa – kansainvälisten työnhakijoiden ja yritysten kohtaamistilaisuuksien järjestäminen 	TE-toimistot ja ELY-keskukset

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
i. Itä-Suomessa tarjolla olevista työmarkkinoiden kansainvälistymispalveluista ja rekrytointimalleista on tehty selvitys	<ul style="list-style-type: none"> – erillisselvityksen laatiminen työmarkkinoiden kansainvälistymistä tukevista palveluista Itä-Suomessa ja alueelle sopivista rekrytointimalleista ja niiden kehittämisestä sekä arvion nykyisen työlupakäytännön toimivuudesta ja muutostarpeista – selvitys laaditaan Itä-Suomen tasoisena tai maakunnittain esimerkiksi osana opinnäytetyötä, tutkimusprojektia tai EU-hanketta – selvitetään ulkomaalaisen sesonkityövoiman ja muiden lyhyillä työkomennuksilla olevien henkilöiden mahdollisuudet jäädä pysyvämmiin Itä-Suomeen 	<p>Päävastuutahot: oppilaitokset ja yrittäjäjärjestöt</p> <p>Muut vastuutahot: ELY-keskukset ja maakuntaliitot</p>

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
j. Ulkomaalaisen asettautumista Itä-Suomeen tuetaan verkostomaisesti	<ul style="list-style-type: none"> – kansainvälisten yritysten ja osaajien asettautumista Itä-Suomeen helpottavien verkostojen muodostaminen (ns. soft landing -palvelut) – varsinkin rekrytoitaessa kansainvälistä työvoimaa työvoimapolusta kärsiville aloille kiinnitetään asettautumista tukeviin palveluihin erityistä huomiota – verkostoissa ennakoidaan ulkomaalaisten palvelutarpeita ja vastataan niihin aktiivisesti sekä jaetaan verkoston jäsenten kesken osaamista, lisätään tietämystä kansainvälisestä rekrytoinnista ja kehitetään kansainvälistymistä tukevia palveluja – työnantajien ohella verkostojen jäsenenä voivat toimia esimerkiksi valtion ja kuntien viranomaiset, oppilaitokset ja asunnontarjoajat 	<p>Päävastuutahot: maakuntaliitot, kunnat, työnantajat, yritykset ja yrittäjäjärjestöt</p> <p>Muut vastuutahot: ELY-keskukset, asunnontarjoajat, oppilaitokset ja kolmas sektori</p>

Toimintalinja 2. Asenteet ja osallistuminen

(3 toimenpidekokonaisuutta, yhteensä 7 toimenpidettä: k, l, m, n, o, p, q)

Toimenpidekokonaisuus 5. Maahanmuuttajien syrjimättömyys ja asema arjessa

Koordinaatiovastuu tpk5: Itä-Suomen AVI

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
k. Itä-Suomessa maahanmuutto on osa arkea, suunnitelmia ja päätöksentekoa	<ul style="list-style-type: none"> – johtavassa asemassa olevien henkilöiden suunnannäyttö maahanmuuttoasioissa, esim. korostamalla kansainvälistymisen hyötyjä ja sisällyttämällä maahanmuuttoasioita strategiaan linjauksiin – poliittiset puolueet huomioivat maahanmuuttoasiat tekemissään linjauksissa ja asettavat ulkomaalaistaustaisia henkilöitä ehdolle vaaleissa – maahanmuuttajat otetaan mukaan kunnalliseen päätöksentekoon ja palveluiden suunnitteluun esim. työryhmissä ja maahanmuuttajien palvelut integroidaan osaksi valtaväestölle suunnattuja palveluja, vaikka erityistarpeiden huomioimiseksi järjestetään myös räätälöityjä palveluja – kunnan asuntopoliitikassa huolehditaan ulkomaalaistaustaisten tasaisesta jakautumisesta eri asuinalueille – maahanmuuttajat otetaan mukaan vapaa-ajan järjestöjen ja kolmannen sektorin sekä ammattiyhdistysten toimintaan 	<p>Päävastuutahot: johtavassa asemassa olevat, valtion ja kuntien johtavat virkamiehet, poliittiset puolueet ja luottamushenkilöt, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt ja elinkeinoelämä</p> <p>Muut vastuutahot: kolmas sektori</p>

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
l. Kuntien ja valtion viranomaisilla on yhdenvertaisuussuunnitelmat	<ul style="list-style-type: none"> – kaikilla Itä-Suomen kuntien ja valtion viranomaisilla tulee olla yhdenvertaisuuslain mukainen voimassa oleva yhdenvertaisuussuunnitelma – yhdenvertaisuussuunnitelmaan tulee sisällyttää toimia, joiden avulla maahanmuuttajat pääsevät käyttämään viranomaisten palveluja tasavertaisesti – säännöllisesti päivitettävään suunnitelmaan tulee etnisen yhdenvertaisuuden suunnittelun ohella sisällyttää myös viranomaisen työnantajana toimimista koskeva suunnitelma – yhdenvertaisuussuunnitelman laadinnassa hyödynnetään www.yhdenvertaisuus.fi sivustoa 	kunnat, ELY-keskukset, Itä-Suomen AVI, Kela, poliisi, TE-toimistot ja Maistraatti

Toimenpidekokonaisuus 6. Koulujen kansainvälisyyskasvatus ja maahanmuuttoasioista tiedottaminen

Koordinaatiovastuu tpk6: ELY-keskukset, kunnat ja Itä-Suomen AVI

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
m. Kansainvälisyyskasvatusta annetaan kouluihin	<ul style="list-style-type: none"> – kansainvälisyyskasvatusta annetaan kaikilla kouluasteilla, mutta erityisesti varhaiskasvatuksessa, perus- ja lukio-opetuksessa sekä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa – kotikansainvälisyys tarkoittaa koulujen arkipäivässä jo olemassa olevien kansainvälistymisresurssien hyödyntämistä – oppilaiden kansainvälisyysvalmiuksista huolehditaan opetuksen sisällöissä tarjoamalla esim. kielitaidon ja kulttuurien tuntemuksen opintoja, monikulttuuriseen toimintaympäristöön valmentautumista ja globaalikasvatusta – monikulttuurisuutta pidetään esillä oppilaitosten arjessa esim. huolehtimalla maahanmuuttajaoppilaiden tasaisesta jakautumisesta alueen oppilaitoksiin ja tekemällä kansainvälistä yhteistyötä EU:n Elinikäisen oppimisen ohjelman hankkeissa – kannustetaan oppilaita ja opettajia kansainväliseen liikkuvuuteen – Itä-Suomen AVI yhdessä alueen ELY-keskusten kanssa järjestää jatkossakin kansainvälistymistä ja monikulttuurisuutta tukevaa lyhytkestoista opetushenkilöstön täydennyskoulutusta, jossa huomioidaan myös maahanmuuttajataustaiset opettajat – kuntia kannustetaan aktiivisemmin hakemaan maahanmuuttajaopetukseen kohdennettuja valtionavustuksia 	oppilaitokset, kunnat, Itä-Suomen AVI ja ELY-keskukset

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
n. Maahanmuuttoasioista tiedotetaan aktiivisesti ja säännöllisesti	<ul style="list-style-type: none"> – kaikkien kuntien ja valtion viranomaisten tulee tiedottaa maahanmuutosta aktiivisesti ja suunnitelmallisesti – tiedottaminen kohdennetaan kaikille, esim. elinkeinoelämän edustajille, viranomaisille, oppilaitoksille, maahanmuuttajille ja valtaväestölle – tiedottaminen sisältää esim. säännöllistä ajankohtaista tilastotietoa maahanmuutosta ja hyvistä kotouttamisen käytännöistä – korostetaan tiedottamisessa positiivista näkökulmaa maahanmuutosta ja sen tarpeellisuudesta – hyödynnetään kaikkia saatavilla olevia kanavia, esim. Internet, sosiaalinen media, kirjasto ja muut paikat, joissa kuntalaiset vierailevat ja viettävät aikaa – tarjotaan tietoa aktiivisesti myös tiedotusvälineiden käyttöön 	kunnat, maakuntaliitot, ELY-keskukset, TE-toimistot ja Itä-Suomen AVI

Toimenpidekokonaisuus 7. Verkostot ja yhteistyö maahanmuuttoasioissa

Koordinaatiovastuu tpk7: ELY-keskukset ja kolmas sektori

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
o. Maakuntiin on perustettu alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat	<ul style="list-style-type: none"> – Pohjois-Savon ELY-keskus ja Pohjois-Karjalan ELY-keskus perustavat maakuntiinsa alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat – Etelä-Savon ELY-keskus päivittää maakunnassa jo toimivan alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan kokoonpanon ja tehtävät – kotoutumislaitosten määriteltyjen tehtävien lisäksi alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat vastaavat Itä-Suomen maahanmuuttostrategian seurannasta ja tarkempien strategian seurantaindikaattoreiden kehittämisestä – toimikunnissa ovat edustettuina strategian toteutuksesta vastuussa olevia tahoja, koordinaatiovastuutahoja ja maahanmuuttajia tai heidän järjestöjään 	ELY-keskukset

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
p. Viranomaiset hyödyntävät kolmannen sektorin asiantuntemusta ja työpanosta	<ul style="list-style-type: none"> – itäsuomalaiset viranomaiset hyödyntävät kolmannen sektorin asiantuntemusta ja työpanosta maahanmuuttajille tarjottujen julkisten palveluiden, esim. kotouttamispalveluiden tuottamisen tukena, jolloin samalla huolehditaan siitä, että kolmannen sektorin rooli ja vastuut määritellään selkeästi – kiinnitetään huomiota kolmannen sektorin rahoituksen riittävyyteen – kolmannen sektorin toimijat otetaan mukaan maahanmuuttajapalveluiden suunnitteluun kunnissa – maahanmuuttajien vapaa-ajan suunnittelussa hyödynnetään esim. räätälöityä maahanmuuttajan vapaa-ajan suunnitelmaa ja kolmannen sektorin siihen tarjoamia mahdollisuuksia – tuetaan maahanmuuttajien omien yhdistysten perustamista huolehtien samalla siitä, ettei yhdistyksessä toimiminen johda eriytymiseen ja vaikeuta kotoutumista 	kolmas sektori, kunnat, TE-toimistot, ELY-keskukset ja Itä-Suomen AVI

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
q. Itä-Suomessa toimii aktiivinen ja vaikuttava etnisten suhteiden neuvottelukunta (ETNO)	– sisäasiainministeriö perustaa Pohjois-Savon ELY-keskukseen yhden uuden viran Itä-Suomen ETNO:n toiminnan koordinoitiin	sisäasiainministeriö ja ELY-keskukset

Toimintalinja 3. Kunnat ja kotouttaminen

(2 toimenpidekokonaisuutta, yhteensä 5 toimenpidettä: r, s, t, u, v)

Toimenpidekokonaisuus 8. Paikallistason yhteistyö, kotouttamisohjelmat ja koulutusmahdollisuudet

Koordinaatiovastuu tpk8: kunnat

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
r. Kunnat tekevät paikallistasolla monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotouttamisasioissa	<ul style="list-style-type: none"> – Itä-Suomen kunnat tekevät paikallistasolla monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa kotouttamisasioissa erityisesti alueen TE-toimistojen kanssa – väkiluvultaan isommille paikkakunnille ja kuntiin, joissa on paljon maahanmuuttajia, kunta tai useammat kunnat yhdessä perustavat yhteistyössä paikallisten työmarkkina-, yrittäjä- ja kansalaisjärjestöjen kanssa kotoutumislain mukaisen paikallistason neuvottelukunnan, jossa kotouttamisasioita ja sen toimeenpanoa suunnitellaan ja kehitetään, neuvottelukunnissa tulee olla jäsenenä myös maahanmuuttajia tai heidän edustamiensa järjestöjen edustajia – viranomaistyön tueksi kuntaan tai useampaan kuntaan yhdessä voidaan perustaa asiantuntijaverkosto, joka konsultoi poikkihallinnollisesti maahanmuuttajien erityiskysymyksissä 	kunnat

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
s. Itä-Suomen kunnissa on ajantasaiset kotouttamisohjelmat ja kotouttaminen on toimiva osa kunnan normaaleja peruspalveluja	<ul style="list-style-type: none"> – jokaisessa Itä-Suomen kunnassa tai yhteisesti laadittuna useammassa kunnassa on ajantasainen ja kotoutumislain mukainen kotouttamisohjelma, jossa kunta ennakoi kunnassa jo asuvien tai sinne muuttavien ulkomaalaistaustaisten palvelutarpeita ja varautuu niihin sekä täsmentää kotouttamisasioiden osalta työnjakoa kunnassa – jokainen kunta huolehtii, että kotouttaminen on toimiva osa kunnan normaaleja peruspalveluja ja kunnan yleiset palvelut soveltuvat myös ulkomaalaistaustaisille ja että kunnassa on kansainvälistymiseen kannustava ilmapiiri 	kunnat

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
t. Ulkomaalaistaustaisten koulutusmahdollisuudet turvataan	<ul style="list-style-type: none"> – valmistavaa koulutusta ja tukiopetusta järjestetään vieraskielisille nuorille ja aikuisille Itä-Suomessa – erityinen haaste on maahanmuuttajataustaisten riittävä opetuskielen taito (suomi tai ruotsi) heidän hakeutuessaan ammatilliseen peruskoulutukseen – vieraskielisen ammatillisen toisen asteen koulutuksen järjestämislupaa saamista tulee edistää – ammatillisessa koulutuksessa on panostettava myös suomen ja ruotsin kielten opettamiseen – maahanmuuttajien lukioon valmistava koulutus tulee vakiinaistaa ja mahdollistaa peruskoulututkinnon suorittaminen oppivelvollisten lisäksi niille maahanmuuttajille, jotka ovat ilman peruskoulutodistusta ja tarvitsevat sen jatko-opintoihin pääsemiseksi – erityistä huomiota tulee kiinnittää koulutuspolkujen joustavuuteen ja sujuvaan etenemiseen koulutustyyppistä toiseen 	kunnat ja oppilaitokset

Toimenpidekokonaisuus 9. Pakolaisten kuntapaikat

Koordinaatiovastuu tpk9: ELY-keskukset ja kunnat

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
u. Itä-Suomen kunnat tarjoavat pakolaisille 250 kuntapaikkaa vuodessa	<ul style="list-style-type: none"> – Itä-Suomen kunnat tarjoavat pakolaisille vuosittain yhteensä 250 kuntapaikkaa vuoteen 2017 mennessä – neuvotteluja kiintiöpakolaisten vastaanottamiseksi käydään etenkin Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan kuntien kanssa 	Päävastuutaho: kunnat Muut vastuutahot: ELY-keskukset

Toimenpide	Konkreettisia toimia	Vastuutahot
v. Itä-Suomessa on alueellinen pakolaisten kuntiin osoittamisen strategia, jolla tuetaan pakolaisten kuntiin siirtymistä	<ul style="list-style-type: none"> – laaditaan paikalliset erityispiirteet ja menettelytavat Itä-Suomessa huomioiva alueellinen kuntiin osoittamisen strategia, jossa konkretisoituvat kuntiin osoittamisen periaatteet ja toimeenpanon suosikset, kuntayhteistyö ja sopimusneuvottelut, kuntien vastaanottovalmiuksien vahvistaminen, kotouttamarpeiden ennakointi ja kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan, yhdenvertaisuus sekä kotouttamisen kaksisuuntaisuus – alueellista kuntiin osoittamisen strategiaa tarvitaan tukemaan kiintiöpakolaisten ja oleskeluluvan saaneiden turvapaikanhakijoiden viiveetöntä kuntaan siirtymistä ja kotoutumisen käynnistymistä 	Päävastuutaho: ELY-keskukset Muut vastuutahot: kunnat

KUVAILELEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Elinvoimaa alueelle 7/2012				
Vastuualue Elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri				
Tekijät Lisbeth Mattsson, Niina Kivilä		Julkaisuaika Syyskuu 2012		
		Julkaisija Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
		Hankkeen rahoittaja/toimeksiantaja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Julkaisun nimi Kansainvälinen Itä-Suomi – Itä-Suomen maahanmuuttostrategia 2017, Pohjois-Savo, Etelä-Savo ja Pohjois-Karjala				
Tiivistelmä <p>Vuoteen 2017 ulottuva viisivuotinen strategia on laadittu Pohjois-Savon ELY-keskuksen johdolla ja kattaa Pohjois-Savon lisäksi Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan maakunnat. Itä-Suomen maahanmuuttostrategian toimet tähtäävät kansainvälistymisen kautta alueen hyvinvoinnin lisäämiseen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Itä-Suomen maahanmuuttostrategiassa toimintalinjoja on kolme ja niiden keskinäistä suhdetta kuvataan kolmiomallin avulla.</p> <p>Strategian terävin kärki on kolmion huipulla sijaitseva elinkeinoelämän kansainvälistymistä ja ulkomaalaistaustaisten työllistymistä koskeva toimintalinja 1. Toimintalinjan visio on, että ulkomaalaistaustaiset työllistyvät ja perustavat yrityksiä. Lisäksi alueen väestömäärä kasvaa. Elinkeinoelämä saa tarvitsemaansa työvoimaa ja osaamista viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi.</p> <p>Kuntia ja kotouttamista koskevan toimintalinjan 3 painoarvoa kolmiomallin avulla kuvataan strategian kivijalkana ja siksi se on sijoitettu kolmion alaosaan. Toimintalinjan visio on, että ulkomaalaistaustaisten kotouttaminen kunnissa on toimiva osa normaaleja peruspalveluja. Lisäksi kunnat ovat aktiivisia tarjoamaan kuntapaikkoja pakolaisille. Ilman kunnan tärkeää roolia kotouttamispalvelujen ja muiden kunnan peruspalvelujen tarjoajana ei voida saavuttaa elinkeinoelämää koskevia tavoitteita, sillä jokainen maahanmuuttaja asuu kuntalaisena jossakin kunnassa.</p> <p>Asenteita ja osallistumista koskeva toimintalinja 2 sijaitsee kahden muun toimintalinjan välissä kolmion keskellä. Toimintalinjan visio on, että Itä-Suomen ilmapiiri on kansainvälinen ja erilaisuutta arvostava. Lisäksi ulkomaalaistaustaiset osallistuvat monipuolisesti yhteiskunnan toimintaan. Asenteet ulkomaalaistaustaisia kohtaan ja alueen ilmapiiri vaikuttavat merkittävästi sekä strategian elinkeinoelämää että kuntia koskevien tavoitteiden saavuttamiseen. Ulkomaalaistaustaisten monipuolinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan rikastuttaa myös alueen elinkeinoelämää, kuntia ja muita toimijoita eri kulttuurien tuntemuksen ja uusien kansainvälisten yhteyksien kautta.</p> <p>Toimintalinjojen tavoitteet on konkretisoitu toimenpiteiksi ja ryhmitelty toimenpidekokonaisuuksiksi. Maahanmuuttostrategian kullekin toimenpidekokonaisuudelle on määritelty koordinaatiovastuutahot. Kullekin toimenpiteelle on määritelty myös yksityiskohtaisemmat vastuutahot, joiden kanssa koordinaatiovastuutahot tekevät yhteistyötä. Maakunnittain toimivat alueelliset maahanmuuttoasiain toimikunnat vastaavat maahanmuuttostrategian tarkempien indikaattoreiden määrittelemisestä ja strategian seurannasta.</p> <p>Strategian toimenpiteiden pääpaino tavoitteiden saavuttamisessa on viranomais- ja muun toiminnan tehostamisessa ja ne kohdentuvat erityisesti alueen maahanmuuttotoimijoihin ja päättäjiin. Strategian on tarkoitus toimia alueen maahanmuuttoa ja sen tulevaisuuden tavoitteita linjaavana asiakirjana, jota hyödynnetään monipuolisesti eri maahanmuuttotoimijoiden työssä ja muiden kansainvälistymiseen ja maahanmuuttoon liittyvien strategisten asiakirjojen laadinnassa. Maahanmuuttostrategian tavoitteet tulee myös ottaa huomioon myönnettäessä eri instrumenttien kautta kansallista tai kansainvälistä rahoitusta strategian mukaisiin kehittämishankkeisiin ja toimiin.</p>				
Asiasanat Maahanmuuttostrategia, Itä-Suomi, ELY-keskus, kansainvälistyminen, elinkeinoelämä, osaava työvoima, työllistyminen, yrittäjyys, kansainvälinen rekrytointi, asenteet, osallistuminen, kunnat, kotouttaminen, pakolaisten kuntapaikat				
ISBN (painettu)	ISBN (PDF)	ISSN-L	ISSN (painettu)	ISSN (verkkopainettu)
978-952-257-606-4	978-952-257-607-1	2242-282X	2242-282X	2242-2838
Kokonaissivumäärä		Kieli	Hinta (sis. alv 8%)	
60		Suomi	-	
Julkaisun jakaja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus				
Julkaisun kustantaja Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus				
Painopaikka ja -aika Kopijyvä Oy, Kuopio 2012				

ELINVOIMAA ALUEELLE 7 | 2012
KANSAINVÄLINEN ITÄ-SUOMI
ITÄ-SUOMEN MAAHANMUUTTOSTRATEGIA 2017
POHJOIS-SAVO, ETELÄ-SAVO JA POHJOIS-KARJALA
Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

KANSAINVÄLINEN
ITÄ-SUOMI

ISBN 978-952-257-606-4 (painettu)
ISBN 978-952-257-607-1 (PDF)

ISSN-L 2242-282X
ISSN 2242-282X (painettu)
ISSN 2242-2838 (verkkojulkaisu)

URN:ISBN:978-952-257-607-1

www.ely-keskus.fi/julkaisut | www.doria.fi/ely-keskus